N°. 60. A°. 1875. 23 Mei. Vierde Jaargang.

ZONDAGSBLAD

VAN

DE STANDAARD.

Abonnementsprijs per drie maanden, franco per post, voor de inteekenaren op »de Standaard" *f* 0,30. Voor niet geabonneerden *f* 2,—.

BUREEL: Nieuwendijk L 67, Amsterdam.
Directeur-Uitgever J. H. KRUYT.
Dit blad wordt des Vrijdags verzonden.

Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; iedere regel daarboven 15 Cent; Aanvragen of vermelding van liefdegaven 10 Cent per regel.

De Wonderen.

XIV.

> Een man van God onder ulieden betoond, door krachten en wonderen en teekenen.
> Hand. 2 : 22.

Jezus heeft, toen hij op deze aarde vertoefde, wonderen verricht.

Niet *al* den tijd van zijn aardsche leven.

Althans van wonderen uit de eerste dertig jaren van zijn leven, weet de Heilige Schrift niets; en de apocryfe evangeliën, die van wonderen uit dit eerste tijdperk weten te verhalen, zijn te miraculeus en fantastisch, om vertrouwen te wekken.

We houden ons dan ook aan de oude Schriftuurlijke voorstelling, dat de wonderen van Jezus alleen voorkomen in het driejarig tijdperk van zijn *openbaar* leven, gelijk men het meestal noemt; wij zouden liever zeggen: in de drie jaren van zijn Messiaansche ambtsbediening.

Vraagt men nu welke beteekenis deze wonderenreeks voor de Gemeente des Heeren in haar tegenwoordigen toestand heeft, dan sta de *profetische* beteekenis op den voorgrond.

Gaat ge nu nog, met die ge liefhebt, onder de macht van een ingezonken natuur, van ziekte en smart, van teleurstelling en onmacht, ja van vreeze des doods gebukt, — toch zeggen we u, weest vroolijk en vreest niet, want ziet, de wonderen van Jezus toonen u, dat er een macht bestaat, die deze jammeren overwinnen kan, toonen u dat deze macht werken kan en wil, en zijn u ten waarborg, dat als diezelfde Jezus eens alle dingen aan zich onderwerpen zal, ook die macht des lijdens, der smarte en des doods eens voor eeuwig wegzinkt. *Volkomen* Verlosser. Verlosser ook van die bange, neêrdrukkende, uitputtende, allen levensgloed verdoovende macht. Grijp moed, gij door uw plaag vervolgde, gij door zwakheid en ziekte verteerde, gij kranke van meer dan acht en dertig jaren. De tijd komt, dat de kreupele zal springen als een hert. Dat zal Jezus maken. Hij, de machtige Israëls!

Na die profetische wijzen we op de *geestelijke* beteekenis.

De gewoonte, die al meer in zwang komt, om de wonderen van Jezus zóó geheel en al te vergeestelijken, dat het wonder zelf wegvalt, is in ons oog Schriftondermijning en althans den geloovigen belijder niet geoorloofd. Eerst het feit, de ongewone daad, de goddelijke gebeurtenis, eerst wat zichtbaar voor het oog geschied is; eerst daarna heeft de geestelijke duiding der wonderen haar betrekkelijk recht.

Lichaam en ziel hangen saâm.

Voor de ziel hebben we geen eigen taal. Schier alle woorden, waarmeê we over de dingen der ziel spreken, zijn deswege aan ons leven in het zichtbare ontleend.

Zoo spreken we er van, en niemand vindt dit vreemd, dat ook de ziel een oog heeft, dat ook de ziel hoort, dat ook onze ziel krank kan zijn, ja, dat ook onze ziel onder den dood ligt. Zoo men wil, alle overdrachtelijke uitdrukkingen, die aan ons lichaam ontleend zijn, maar die niettemin door ieder gebezigd worden en door allen worden verstaan.

Hoe zou het dan mogelijk zijn, dat we van Jezus lezen, dat hij blinden de oogen opende, dooven het gehoor teruggaf, den stommen weêr spreken deed, den kranke herstelde en de dooden opwekte, zonder dat onze ziel daarin onmiddellijk ook Jezus' geestelijke macht zag afgebeeld, zijn macht, om den geestelijk blinde, doove of doode door zijn wondere daad te verlossen?

Hiermeê is de aanvankelijke vervulling van deze verlossing óók in het zichtbare en stoffelijke niet buitengesloten.

Vergelijk slechts het droeve lot der blinden, dooven, stommen, waanzinnigen, kranken enz. in de Heidensche en Mohammedaansche landen van Azië en Afrika, met de teedere zorg, de geoefende kunst en de ten deele althans genezende bewerking, die dezen ongelukkigen in het Christelijk Europa en Amerika gewijd worden, — en aanstonds springt u in het oog, welk een macht ook ter wegneming van dit uitwendig lijden van Jezus en den door hem gewekten geest is uitgegaan.

Maar toch, dat is nog slechts een aanvankelijke verlossing, en een verlossing bovendien, die meer de maatschappij in haar geheel, dan den enkele ten goede komt.

Het lot van blinden, dooven en kranken is ten onzent onvergelijkelijk beter dan in Azië, maar toch... er zijn nog *ongeneeslijk* blinden, *ongeneeslijk* dooven, *ongeneeslijk* kranken, — en die juist bestonden er voor Jezus niet. Een vrouw, die achttien jaren krank gelegen en al haar goed aan de medecijnmeesters te kosten had gelegd, wordt terstond genezen door de enkele aanraking van den zoom zijns kleeds.

o, Er is leniging van smart, er is verzachting van lijden, maar den enkelen lijder, aan wien alles vruchteloos is beproefd, wordt door anderer redding en eigen vruchtelooze proefneming, de last van zijn kommer schier nog verzwaard. Dat was bij Jezus zoo niet. Elk en een iegelijk vond bij hem uitkomst. Hij brengt *volkomen* verlossing.

Welnu die *volkomene* verlossing is in deze bedeeling der dingen *wel* voor de ziel, maar *niet* voor het lichaam te verkrijgen. In het geestelijke breekt het volkomene reeds hier door. Voor het zichtbare, uitwendige en stoffelijke komt de ontplooiing in heerlijkheid eerst hier namaals.

Die beide: het zichtbare en geestelijke, lichaam en ziel, hooren bijeen, behooren beide tot het wezen van den *mensch*. Jezus, die een Verlosser van *menschen* zijn wil, en dáárom *mensch* werd, strekt dewege zijn verlossing over de beide zijden van ons wezen uit. Hij is Redder en Verlosser voor *heel* ons wezen, voor ziel en lichaam beî. En voor zoover die algeheele verlossing in zijn wonderen begonnen, aangeduid, verzegeld en geprofeteerd werd, moet derhalve beleden dat ze *profetisch* doelden op den staat der heerlijkheid, waarin Jezus ons na den dood zal binnenleiden, en *geestelijk* heenwezen op de volkomen vrijmaking en verlossing, die hij in de wedergeboorte reeds nu aan Gods kinderen schenkt. »*Wie uit God geboren is zondigt niet meer. En hij kan niet meer zondigen, want het zaad Gods blijft in hem!*"

Alleen in dien zin waren ze dan ook een bewijs voor de goddelijkheid van zijn zending en de waarheid van zijn woord.

Messias zou komen om alle dingen weder op te richten; met en voor Israël weêr te triomfeeren over de Heidensche macht; met en voor de menschheid weêr te zegepralen over de macht der natuur en der elementen, van zonde, krankheid en dood.

Met Messias zou Edens glorie terugkeeren, in nog schitterender glans, dan waarin Eden blonk, tot een Paradijs van hemelsche heerlijkheid verhoogd.

Dat vooruitzicht kan bezielen, het inleven in zulk een toekomst den moed onverwinlijk, de hoop onuitdelgbaar maken, elk lijden doen dulden.

Maar zie, Messias, als hij kwam, zou niet opeens dien gelukstaat inwijden. Hij zou eerst den wortel gelijk zijn uit de dorre aarde, zonder gedaante of heerlijkheid. Hij zou eerst worden veracht, geplaagd, geslagen. In steê van te heerschen, zou hij worden verdrukt, beklemd, ter slachtbank geleid, zijn bloed zou vloeien als het bloed des Lams. En eerst daarna, lang daarna zou eerst zijn eigen verhooging en langer nog daarna weêr de verheerlijking van zijn Gemeente volgen.

Hoe nu te bezegelen wie onder allen, die zich als Messias opwierpen, de ware, de eigenlijke, de van God gezonden Messias was?

Immers, de glorie bleef nog uit, en in den verachten staat van vernedering en lijden verkeerden er meerderen met hem.

En hoe dan toch wisse zekerheid, óók door de werken te erlangen?

Hoe?

Och, eenvoudig daardoor, dat Messias in den staat zijner vernedering, hier op aarde reeds de krachten toonde, waardoor hij hemel en aarde eens verheerlijken, alle macht van zonde en dood vernietigen en ons van alle smart verlossen zou.

En dat immers deed Jezus.

Neem, de gegevens die in zijn wonderen liggen, en immers geheel de herstelling aller dingen, die ons beidt in zijn toekomst, is nu reeds, door die wonderen, als in kiem en beginsel gegeven.

Messias moet heerschen over de *elementen der natuur*, en zie, Jezus gebiedt den *wind*, beveelt den *storm* en maakt zich het wiegelend *zeevlak* tot een plaveisel onder den voet.

Messias moet heerschen over *alle rijken* der natuur, en zie, Jezus heerscht immers over het *plantenrijk*, als hij water in wijn omzet, de brooden vermenigvuldigt, den vijgenboom vervloekt, en evenzoo over het *dierenrijk*, als hij de visschen gebiedt, dat ze in Petrus' netten zullen loopen, den stater uit de zee doet opkomen, met de wilde dieren in de woestijn verkeert, zonder dat ze hem deeren, en Gadara's zwijnenkudde nederstort.

Messias moet heerschen in de wereld der geesten, en zie, Jezus heerscht immers over de *goede geesten*, die als twaalf legioenen engelen hem ten dienste staan, verschijnen aan zijn kribbe, in de woestijn hem dienen, hem steunen in Gethsemané en aan het geopend graf zijn glorie vertellen, — en ook, zie, Jezus heerscht immers over de *booze geesten*, als de duivelen uitvaren, de demonen gebonden worden en de bezeten menschen worden vrijgemaakt.

Eindelijk, Messias moet den *mensch* verlossen. Verlossen van aangeboren en bekomen krankheid, van krankheid in al hare vreeslijke openbaring, ook van de krankheid in haar vreeslijk einde: den dood. En nu zie, is het Jezus niet, die den *blindgeborene* de oogen opent en den *blindgewordene* het gezicht hergeeft; is het Jezus niet, die toont macht te hebben over krankheid der zintuigen en krankheid van het gestel; macht over de lichte koorts en de doodelijke melaatschheid; macht over alle kwalen, die in Israël waren gekend; ja, is het Jezus niet, die den dood wist te overwinnen, eerst waar hij pas zijn slachtoffer geveld had (Jaïrus' dochter), daarna toen zijn slachtoffer werd uitgedragen (zoon van Nains weduwe), en eindelijk in zijn eigen burcht van kuil en grafspelonk, toen het tot den reeds lang begravene heette: »Lazarus, kom uit!"

o, Zeer zeker, dat was niet naar de natuurwetten.

Als het dáár naar eeuwig moet blijven gaan, dan ontkomt de menschheid nooit aan haar lijden!

Een Messias, die voor de natuurwetten machteloos stond, zou daarom nooit Messias kunnen worden.

Maar vraagt men nu of de wonderen dan spel en gril zijn, dan dringen wij er op aan dat men lette op die innerlijke wet waarop we wezen, op de geleidelijke orde en opklimming, die ook in die aardsche wonderen doorschitterde en roepen dankbaar uit:

Jezus, mijn volkomen Verlosser, *tegen* de natuurwet, maar *volgens* de wet der genade.

Voor alle tijden.

De Heilige Geest is een gave van Christus aan de Gemeente voor alle tijden. »Opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid" heeft de Heer gezegd, toen hij den Trooster aan zijne jongeren beloofde. Laat ons dan niet wijzer zijn dan Hij zelf, door te meenen dat de Geest ooit of te immer van de Gemeente zou kunnen weggaan.

De Heilige Geest stempelt de discipelen des Heeren tot getuigen van Hem. »Gijlieden zult mijne getuigen zijn." Dit *voor alle tijden* sluit dus in de eerste plaats in, dat de Heilige Geest van Christus getuigen doet *in alle talen*. Niet alleen in het Hebreeuwsch of Arameesch werd op den Pinksterdag door de Apostelen gepredikt, neen, in de taal van alle volk onder den hemel, waaruit zich proselieten (godvruchtige mannen) te Jeruzalem bevonden: Parthers, Meders, Elamieten en wie verder genoemd worden. Dit leert ons, dat de Heilige Geest alle talen spreekt. De Vader openbaart zich aan den Zoon en de Zoon zegt: »de Geest der waarheid zal het uit het mijne nemen en zal het u verkondigen." De Heilige Geest vertolkt dus aan de Gemeente Gods gedachten en vertaalt die in alle talen, die door de Gemeente worden gesproken. Het verschil van talen dagteekent van Babels torenbouw; het is dus een gevolg van de zonde. Maar opdat deze rechtvaardige straf van den menschelijken hoogmoed ons niet belette, de boodschap van Gods Verlossende Liefde te verstaan, gaat de Heilige Geest in dien verbrokkelden toestand van het menschelijk spraakvermogen in, en brengt aan ieder volk het getuigenis van Christus, »*in zijn eigen taal*, waarin het geboren is." Daarom was het zinnebeeld van de komst des Geestes, dat orgaan hetwelk de hoofdrol vervult bij het spreken: de tong.

Verkeerd is het dus te meenen, dat er eene vaststaande taal zou zijn, waarin de Heilige Geest het liefst spreekt: Latijn bijvoorbeeld, gelijk de Roomsche Kerk leert. Even verkeerd om te meenen dat wij Hollanders bijvoorbeeld, bij voorkeur in het Duitsch, of Fransch, of Engelsch, of in Duitschen gedachtengang of Engelsche wijze van uitdrukking van Christus zouden moeten getuigen. Voor ons getuigt de Geest in het Hollandsch, gelijk Hij het voor de Fransche Gemeente in het Fransch, voor de Engelsche in het Engelsch doet. Opmerkelijk is het dat, zoodra eerst het Grieksch en later het Latijn ophield het overal gangbaar middel van gedachtenwisseling te zijn in de geestelijke wereld, de Heilige Geest zorgde, dat de Bijbel in de landtaal vertaald werd van alle volken, waar hij werd gelezen. Opmerkelijk ook dat menige ongeschreven Heidensche taal, ook nu nog, eerst bij de komst van het Evangelie in schrift gebracht en tot vaste regels herleid wordt, en dus in nadruk des woords door den Heiligen Geest zelf voltooid en in dienst van Christus gesteld wordt. Hij zal de wereld overtuigen, heeft de Heer gezegd, en Hij doet het met haar eigen wapen: het woord.

Voor alle tijden. Dit beteekent in de tweede plaats onder telkens nieuwe vor-

VOOR KINDEREN.

De nieuwe jongen.

VI.

Het berouw van Frederik was oprecht; hij betreurde niet alleen zijne zonde, maar beterde zich ook. Hij werd meer nadenkend en vriendelijk voor anderen, en als hij later weêr soms in verzoeking kwam om dezen of genen te plagen of te beleedigen, hield reeds de gedachte aan George Dorpel hem daarvan terug.

Na vele weken van angst en zorgen werd George beter en in zoover hersteld dat hij weêr naar school kon terugkeeren. Hij was echter nooit in staat veel te leeren, en moest dus zijn wensch opgeven om student te worden. Hij werd niettemin een man van zaken, en deed veel goed met de middelen die God hem gegeven had, zoodat zijne moeder dankbaar erkennen moest dat de Heer hem langs een goeden weg geleid had, zelfs toen al hare verwachtingen te leur gesteld werden.

Het ongelukkige jaar van George droeg goede vruchten voor zijn volgend leven, en men kon dit merken aan de vriendelijke woorden vol medegevoel waarmeê hij anderen behandelde, die op eene of andere wijze lijdende waren. Dikwijls kon hij zeggen: »Een man kan lachen om eene beschimping, die voor een gevoelig kind een marteling kan zijn."

De geschiedenis van Oberlin.

Jan Frederik Oberlin werd in 1740, dus meer dan honderd jaar geleden, te Straatsburg geboren. Hij had acht broeders en zusters. Zijn vader zorgde zeer goed voor zijne kinderen, maar was niet rijk, zooals wij kunnen zien uit de volgende geschiedenis van den kleinen Frederik. Hij was een edelmoedige knaap, en dewijl hij zeer oplettend was, keek hij altijd wanneer de kleêrmaker of schoenmaker hunne rekeningen Zaterdags-avonds thuis brachten naar de uitdrukking van zijns vaders gelaat. En als hij aan den somberen blik van zijn vader, die een zeer eerlijk man was, bespeurde dat hij geen geld genoeg had om ze te betalen, liep hij zoo spoedig hij kon naar zijn spaarpot en kwam dan opgetogen terug en leegde zijn kleinen schat in de handen van zijn vader. Het geld dat hij opspaarde kon niet veel zijn, daar hij slechts één Cent in de week van zijn vader kreeg, maar hij gebruikte het haast nooit voor zichzelf. Indien hij eens wat lekkers kreeg, deelde hij het altijd met zijne vriendjes. Men zegt, dat hij nooit zoo gelukkig was als wanneer hij anderen genoegen kon doen.

Wij houden allen veel van het genoegen dat te smaken is door anderen goed te doen, en wij zijn zeer gelukkig, wanneer wij iemand een dienst hebben bewezen; maar wij moeten niet vergeten dat het alleen door zelfverloochening is, dat wij dit genoegen kunnen hebben. Wij moeten gewillig zijn om iets dat wij op prijs stellen, hetzij onzen tijd of ons gemak of onze rust op te offeren om eenig goed te doen in de wereld; en indien wij dat oprecht doen, zullen wij de reinste vreugde en vrede genieten, zelfs indien zij, die wij trachten te dienen, er niet bijzonder dankbaar voor zijn.

Zelfverloochening was het grondbeginsel van den jongen Oberlin. Op zekeren dag, toen hij de markt te Straatsburg overging, zag hij een troepje jongens, dte om een arme vrouw stonden, die juist van buiten kwam met een mand met eieren op haar hoofd, die zij met veel moeite had meêgebracht uit haar dorp en die zij op de markt hoopte te verkoopen. Wij kunnen ons zijn schrik voorstellen, toen hij de mand omver zag geworpen en al de eieren gebroken. De arme vrouw wist in haar wanhoop niet wat te doen noch waar zij hulp zou zoeken, toen de edelmoedige knaap te voorschijn kwam, en de ruwe jongens bestrafte wegens hunne ongevoelige handelwijze. Daarna liep hij naar huis en keerde terug met zijn spaarpot, die toen bijna vol was, en gaf haar al wat er in was.

Op een anderen dag, toen hij dezelfde plaats voorbijging, kwam hij langs een kraam waar oude kleêren verkocht werden en waar hij een arme zwakke vrouw zag, die zoo gaarne eene oude japon wilde koopen voor iets minder dan wat men er voor vroeg. Zij scheen zeer te wenschen de japon te bezitten, maar helaas! nadat zij haar geld had geteld, kwam zij nog een Dubbeltje te kort en daar de man het niet voor minder wilde geven, ging zij bedroefd heen; toen Frederik, die naar andere dingen scheen te kijken, zoolang zij daar stond, naar den man ging en hem het Dubbeltje in de hand stak en toefluisterde, dat hij de vrouw terug moest roepen en haar de japon moest geven, waarna hij hard wegliep zonder haar dank aan te hooren.

Eens zag hij een politie-agent, die een ouden zieken bedelaar op straat mishandelde, en zonder eerst na te denken of hij er ook zelf door in ongelegenheid kon komen, ging hij vlak voor den bedelaar staan, en bestrafte den agent in sterke uitdrukkingen over zijne onvriendelijke behandeling. De agent was natuurlijk zeer verontwaardigd over zulk eene stoornis, en dreigde zelfs dat hij hem in hechtenis zou nemen; maar de buren die hem allen kenden en lief hadden, kwamen uit hunne huizen toeschieten om een goed woord voor hem te doen, waarop de agent hem losliet.

Eenige dagen later liep hij door een smalle laan, toen hij op eenigen afstand den agent zag, die op hem aankwam. »Zal ik wegloopen?" dacht hij bij zichzelf. »Neen, God is met mij, ik hielp den armen man, en waarvoor behoef ik te vreezen?" Met deze gedachte liep hij recht door; de man glimlachte en liet hem ongestoord doorgaan.

Toen hij opgroeide vertoonde zich dezelfde vriendelijkheid en zelfverloochening in al zijne daden. Hij had juist een predikantsplaats gekregen, die hij zeer wenschte, maar toen hij hoorde van den treurigen toestand waarin de bewoners van Ban de la Boche verkeerden, gaf hij gaarne zijn wensch op, en ging in dat eenzame dorp wonen, ver van zijn ouders en vrienden, em te midden van een ruw onwetend volk te arbeiden.

(*Wordt vervolgd.*)

men. Wel, niet de ambten en bedieningen, door Christus in zijne Gemeente verordend en voor altijd vaststaande, worden hier bedoeld, maar de menschelijke vormen, waarin het getuigenis van Christus door de Gemeente wordt afgelegd.

Christus wist dat de ontwikkelingsgang van den menschelijken geest in den loop der eeuwen telkens nieuwe vormen zou noodig hebben, om uit te drukken wat de Geest den mensch aangaande Hem zou verkondigen; de Gemeente, zoowel als den enkelen Christen, die een lidmaat is der Gemeente. Hij wist, dat geen oogenblikkelijke volmaaktheid, maar langzaam voortgaan van stap tot stap haarwachtte. Toch beloofd Hij, dat de Troester *in der eeuwigheid* blijven zal. Hij heeft dus ook die wisseling van vorm, dat onbruikbaar worden van verouderde en het in gebruik nemen van nieuwe vormen in zijne belofte opgenomen. Van achteren blijkt dit, in de geschiedenis der Kerk duidelijk. Reeds is de vorm der Apostolische Brieven een geheel andere, dan de korte, zaakrijke, aangrijpende predking van een Petrus, Stefanus en Paulus. De Openbaring van Johannes is in geheel nieuwen vorm gegoten. Anders is de predking der Kerkvaders dan die van een Tauler en Savanarola in de middeneeuwen. Anders zijn de strijdschriften van Luther en de Institutie van Calvijn dan de »Navolging van Christus" van Thomas à Kempis. Anders waren de kunstig ineengezette, breedvoerig uitgewerkte preeken van de Vaders uit de zeventiende eeuw, dan het korte, opwekkende, vooral niet geleerde woord, dat onze preekstoel verlangt. En wie telt in deze boekeneeuw de letterkundige genres, de vertoogen, de verhalen, de courantartikelen, wie de prediking in klanken, kleuren en lijnen, de kunstvormen in een woord, waarvan de Heilige Geest zich in tegenoverstelling van vroeger sedert lang bedient, om van Christus te getuigen? Gelijk Hij in de menschelijke talen ingaat en die tot instrumenten in de hand van zijnen Zender wijdt, zoo gaat Hij ook tot alle vormen in, waarin de menschelijke geest zijne gewaarwordingen gestalte geeft, en vult die met zijn inhoud, met de stof van hetgeen Christus gedaan heeft en doet.

Laat ons dan niet meenen, dat eenige vorm als zoodanig verwerpelijk zijn zou voor God. Misprijzen we geen *ouden* vorm, zoolang er iets in is van Christus, en keuren we geen vorm af, eenvoudig omdat hij nieuw of onbekend is; maar laat ons, als we bespeuren dat de inhoud van Christus is, daaruit besluiten, dat de Heilige Geest ook dezen vorm zich geëigend en goedgevonden heeft de Gemeente er meê te verrijken. Elk mensch, ook ieder Christen, heeft zijn eigen wijze van uiting. Alle nabootsing is onnatuurlijk en onchristelijk. Ieder kleede zijn getuigenis voor Christus in zijn eigen woorden, zoo goed mogelijk, want de Heilige Geest kan in slordigheid geen behagen hebben, maar late zich voorts door het gebrekkige in zijn werk niet ontmoedigen. Geen beker koud water, om Christus wil uitgereikt aan de zielen, wordt vergeten. Maar het is het lavende vocht, en niet de meerdere of mindere fijnheid van den beker, dat de liefdedaad doet inschrijven op het gedenkboek Gods.

Voor alle tijden. Dat beteekent eindelijk: voor elke nationaliteit. Christus wist, dat, terwijl de eeuwen zich ontvouwen, telkens nieuwe volken naar voren zouden treden, om hun roeping op het wereldtooneel te vervullen. Eerst de Romaansche, dan de Germaansche en Slavische, eindelijk, wie weet hoe spoedig, de Afrikaansche en ter nauwernood nog bekende stammen op de eilanden der zee. Uit al die volken verzamelt Hij zich zijne Gemeente. Zijne Gemeente is de kern, het hart der menschheid, vanwaar de polsslag uitgaat, die de menschheid in beweging brengt en haar toebrengen wil tot Christus. Onder alle volken gaat dus de Gemeente in den eigenaardigen vorm van het volksleven, in de nationaliteit in, om die te heiligen, dat is af te zonderen voor Christus. Hij stempelt de Gemeente onder elk volk, waar zij optreedt, met het merk der daar bestaande zeden en gewoonten, en verteert door zijn louterende kracht alles wat in die gebruiken rechtstreeks zondig is, zoodat in Heidensche landen, waar Christus gepredikt wordt, terstond een schifting plaats heeft in de levenswijze der bekeerden, waarbij zij afstand doen van gewoonten, die bepaald zondig zijn (veelwijverij, slavernij enz.) en alle andere behouden. Denk nu, om de barmhartigheid des Heiligen Geestes te begrijpen, aan de wreede leer dat Papoea's en dergelijke volksstammen niet vatbaar zijn om Christus in zich op te nemen. De Heilige Geest zondert geen enkelen volksstam uit. Geen onreinen Alfoer, geen stompzinnigen Eskimo. Tot aller laagte daalt Hij af; tot aller bekrompen bevatting gaat Hij in, om ze met Christus bekend, dat is om ze rein en zalig te maken. »Zalig" beteekent oorspronkelijk »vol"; vol dus ook van kennis en wijsheid. En Hij die den Germaan aan de spitse der Christenbeschaving gesteld heeft; die het klassieke Rome en het aesthetische Griekenland als buit heeft neergelegd aan de voeten van Christus, bouwt ook bedehuizen onder de palmen van Fiji en huwt het ruischen der Stille Zuidzee aan de psalmen en loofzangen van bekeerde Barbaren.

o Gemeente van Christus! Waar is het bewijs dat gij beseft, wat ontmetelijke rijkdom u in den Heiligen Geest is geschonken?

Waar is uwe barmhartigheid jegens de millioenen, die zijn getuigenis aangaande Christus nog niet vernamen?

Amsterdam, 21 Mei 1875.

Het feit valt niet te loochenen, dat de levende Gemeente van Jezus Christus in het Christelijk Europa niet dan een kleine, zelfs zeer kleine minderheid vormt.

We bedoelen dit in hoogst eenvoudigen zin.

De harten te keuren staat niet aan menschen; over iemands genadestaat te oordeelen komt ons niet toe; van alle Donatisme wenschen we ons verre te houden.

En toch zijn er uitwendige verschijnselen, die ons recht geven, om in de Europeesche maatschappij tusschen drie levenskringen te onderscheiden: 1°. zulk een, die leeft alsof er geen Christus was; 2°. een zoodanige, die teert op wat er in vormen en gebruiken nog van een vroeger Christendom over is; en 3°. de kleinste der drie, die er prijs op stelt, dat men van zijn Christelijke belijdenis acte neme.

Dien laatsten kring noemden we »de levende Gemeente van Jezus", niet in geestelijken, maar in maatschappelijken zin. We bedoelen een kring, die als Christelijke kring wil bekend staan en als zoodanig levensteekenen van zich doet uitgaan.

Die toestand is een wanverhouding.

Een geheel gedoopt werelddeel, dat slechts een kleinen kring van levende belijders in zich bevat, druischt in tegen den Christelijken naam, dien Europa draagt; in tegen de liefde, die zooveler afzwerving van het eeuwig heil niet lijdelijk mag aanzien; in óók tegen de eere van Jezus' heiligen naam, die dusdoende gelasterd en in zijn heiligheid miskend wordt.

Te erger vloekt deze toestand tegen den eisch van waarheid, liefde en heiligheid, omdat die kleine kring zelf nog zeer gedeeld, en in niet geringe mate nog van zeer twijfelachtig gehalte is.

Er is aan dezen kring zeer zeker een negatief kenmerk in zekere afgescheidenheid van de wereld, en evenzeer een formeel kenteeken in de waarneming van eenige Christelijke usantien en gewoonten.

Maar komt men tot de vraag: of zich in dezen kring als zoodanig een hoogere, de hoogste levenskracht, dermate krachtig en onverwinlijk openbaart, dat men in dien kring een vrijen, frisschen, bezielenden levenskrachtigen dampkring inademt, dan, hoor aller getuigenis, moet het antwoord ontkennend luiden.

Deze toestand heeft reeds lange jaren de kinderen Gods bedroefd, en is hun een oorzaak van diepe verootmoediging en innige smeeking voor hun God geworden.

Let wel, we bedoelen niet de ietwes gekunstelde en gemaakte gebeden, die op groote vergaderingen werden opgezonden en slechts levende gebedsuiting des Geestes was; neen, maar, de stille gebeden, die door geen menschen-oor beluisterd, in afgelegen hoeken en plaatsjes naar den troon des Driemaal Heiligen, om uitkomst en betooning van Verbondstrouw en terugkeer van de goedertierenheid des Heeren in naam van Jezus voor den troon der genade werden gedragen.

Zoo is er gebeden in Amerika en Engeland, gebeden in Zwitserland en Frankrijk, gebeden ook in ons eigen vaderland.

Een roepen al den dag en al den nacht of de verlossing van Jeruzalem kwame!

. . . . . En zie, . . . indien ge de Kerk van Jezus vergelijkt met een onmetelijk watervlak, dat lange jaren roerloos onbewogen bleef, — dan is het nu metterdaad, alsof een zachte koelte dien effen spiegel rimpelt, dat stille vlak deinen doet, en een schuldding in die wateren bracht, die hier en ginds en aan gene zijde den golfslag met meer levenstoon en frisch spattender droppelen doet breken op het oeverzand.

Van een beweging dier wateren getuigen alle Kerken in Europa.

Van een meer dan murmelen kwam de mare uit Schotland, Ierland en nu ook uit Engeland tot ons.

In Frankrijk en Zwitserland is een opwaking des geestelijken levens, gelijk in de helfte eener eeuw niet gekend was.

Ook Duitschland zingt een morgenlied der hope.

Wat dunkt u, zou er in die roering der doodsbeenderen niets van een Amen op dat lang en stil gebed kunnen zijn?

Langs twee wegen kon het Evangelie van Jezus weêr tot de schare komen.

Of doordien men dit Evangelie direct aan de onbekeerden bracht en de Kerk ter zij liet.

Of wel, doordien eerst in die Kerk het leven bezield werd met nieuwen gloed en nu die Kerk vanzelf op de onbekeerden werkte door de kracht van haar leven en haar woord.

Welnu, beide elementen zijn in deze opwekking.

Het eerste bij Moody en Sankey.

Het tweede bij Pearsall Smith.

Daarom, dunkt ons, dat tweede het uitnemendste.

Eerst opbouwing, stichting van de Gemeente op haar eenig Fondament; dan komt door dat verhoogde leven de Evangeliseering vanzelf.

Een stad die op een berg ligt, kan niet verborgen zijn!

Wat dunkt u in verband hiermeê van de *Brighton*-meeting.

Een concilie van Christenen.

Een concilie niet om te twisten over leerpunten.

Niet om te haspelen over kerkelijke formules.

Niet om een aanval op de Staatsmacht te beramen.

Maar een concilie van Christenen, om elkaâr vriendelijk in het broederoog te zien, met elkaâr te bidden, zich met elkaâr voor de alomtegenwoordige heiligheid des Heeren te stellen, en in die gemeenschap met volle teugen de kracht van het Woord, de kracht des Geestes in te drinken.

Kan dat schaden?

Kon het niet een zegen voor ons hart en door ons hart voor de Gemeente hebben?

Hoe velen onzer zullen naar Brighton gaan?

Algemeen Overzicht.

Fliedner — zoo schreven we verleden week — liet in lang niet van zich hooren. En juist nadat we zoo schreven, kwam ons deze week een nieuw nummer zijner bekende »Blätter" ter hand, gedagteekend einde Januari dezes jaars.

Het strekt ons tot vreugde te kunnen berichten, dat ook dit jongste schrijven van Fliedner bevestigt, wat men van elders reeds vernam, dat namelijk, enkele ondergeschikte punten daargelaten, de godsdienstvrijheid in het algemeen door de nieuwe Regeering niet herroepen en ook niet noemenswaard geschonden is.

»We hebben, zegt Fliedner, inderdaad tot hiertoe slechts te danken, dat ons werk ongestoord kon voortgaan. De jonge Koning heeft de beste bedoelingen. En al wil hij het ook bij de Roomsche partij, wier aanhangers zich hoofdzakelijk onder den adel bevinden, die hem herwaarts gebracht heeft, niet bederven, toch is hij, in 't algemeen beschouwd, van de godsdienstvrijheid niet afkeerig. De pogingen der ultramontanen, om de vrijheid van godsdienstoefening te verstoren, hebben zoo goed als schipbreuk geleden. Wel zullen zij daarin niet berusten. Maar het is reeds winst, dat de Spanjaarden inzien, dat restauratie der Bourbons in Spanje en onderdrukking der Protestanten niet gelijknamig zijn, gelijk zij tot hiertoe waanden. We kunnen ons niet ontveinzen, dat er nog menige strijd gestreden zal moeten worden. Een wet betreffende het burgerlijk huwelijk benadeelt werkelijk reeds de Spaansche Protestanten. Maar een andere op het openbaar onderwijs, welke wij voor onze bloeiende scholen veel meer duchten, laat deze geheel onaangetast en heeft ons opnieuw het bewijs gegeven, dat onze vijanden niet kunnen gelijk zij willen. Immers, weten we toch ook, dat velen met ons in alle landen hunne gebeden tot den Koning aller koningen opzenden, om bescherming voor de kleine Spaansche Gemeente. Daarom treden we goedsmoeds voorwaarts: De Heer is rondom zijn volk van nu aan tot in eeuwigheid."

Na deze mededeeling over den toestand in het algemeen, treedt Fliedner nog in eenige bijzonderheden; ook daaruit laten we een en ander volgen.

In de meeste gemeenten, zegt hij, is het werk niet alleen in- maar ook uitwendig gevorderd gedurende het jaar, dat, toen hij schreef, zijn ronde volbracht had. De gemeente in Maderabaja, verweesd door den vroegen dood van Carrasco, had in Cabrera uit Sevilla een nieuwen herder gekregen. In San Fernando is een nieuwe gemeente ontstaan; in Alcázar een zendingspost gesticht. Een groote aanwinst moeten gerekend worden de eigen huizen voor kerken en scholen, die de gemeente nu reeds op zes plaatsen bezit: te San Fernando, Xeres, Sevilla, Madrid, Camunas en Granada. In laatstgenoemde plaats wil men van het perceel, behalve een kerk, twee scholen, een klein ziekenhuis en een pastorie maken. Te Madrid is men reeds met de noodige veranderingen bezig; te Camunas zou men dit voorjaar beginnen.

De handel in Spaansche geschriften, onder toezicht van Fliedner te Madrid gedrukt, bleek dit jaar vooral toen van groot gewicht, toen door bemiddeling van een Duitsch predikant in de Argentijnsche Republiek, het verzoek van eene Spaansche Evangelische gemeente aldaar tot Fliedner kwam, om een voorraad boeken en geschriften te mogen ontvangen, die onder Gods zegen deze kleine Argentijnsche gemeente konden opbouwen in de Waarheid. Aan haar hoofd staat zekere Dr. Boedo, een gewezen Roomsch priester; gelijk genoemde Duitsche predikant aan Fliedner schreef, een geestdriftvol, ernstig onderzoeker der Heilige Schrift; rijk begaafd, vurig prediker, onvermoeid arbeider in den wijngaard des Heeren. Fliedner was maar al te gelukkig hem een voorraad gezangbundels, catechismussen, schoolboeken en stichtelijke werken te kunnen toezenden en alzoo zijn arbeid zelfs het Spaansch sprekend Zuid-Amerika ten zegen te zien gedijen.

De Bijbelverspreiding ging tot hiertoe, van de zijde der nieuwe Regeering, tegen alle verwachting in, onbelemmerd voort. Op meer dan éene plaats vonden de colporteurs, zelfs ondanks den tegenstand der priesters, veel aftrek voor hunne waar, bijvoorbeeld te Villanueva en Bonavente. Doch er zijn ook plaatsen waar de dweepzucht zoo sterk is, dat zij niets verkoopen en zelfs gevaar voor hun leven loopen. Zoo bericht Alhama dat de beide te Granada gestationeerde colporteurs, in de meeste plaatsen door hen bezocht, beleedigd en mishandeld wierden. Op één dorp, Sojaira, konden ze zelfs, ondanks alle smeekbeden, geen nachtverblijf krijgen, en op den open baren weg durfden ze, uit vrees voor de kwaadaardige bevolking, niet vertoeven. God beschermde hen en redde hen desniettemin uit alle gevaar. De omstreken van Granada schijnen zeer aan het bijgeloof verpand. Te Granada zelf wordt de toeloop tot de prediking steeds grooter.

Eindelijk bericht Fliedner nog van zijne school te Madrid, dat deze een reuzenstap vooruit gedaan heeft, doordien aan de knapenschool een tweede klasse met onderricht in het Latijn is toegevoegd. Dit was een dringende noodzakelijkheid. Bij dit onderwijs is de Spanjaard Miquel Trigo behulpzaam. Ook is het aantal aspiranten voor het onderwijzersambt, zoowel vrouwelijke als mannelijke, gestegen; van beide zijn er thans drie. Een klein begin, maar toch een begin van het zoo gewenschte seminarie voor onderwijzers en onderwijzeressen. — Wij willen voortgaan te planten en nat te maken, roept Fliedner aan het slot zijner mededeelingen uit, maar mijne lezers mogen dan ook ijverig de handen omhoog heffen en bidden, dat het een planting van de hand Gods worde, tot prijs en heerlijkheid zijner genade.

Buitenland.

Groot-Brittannië. De Presbyteriaansche Kerk van Engeland heeft te Londen haar negen en dertigste Synode gehouden. Zij telt 160 gemeenten en onderhoudt in China twaalf zendelingen en drie die tevens geneeskundigen zijn, met 56 inlandsche evangelisten en 16 kweekelingen, op negen en vijftig posten, waarvan onderscheidene reeds toe geregelde gemeenten gevormd zijn.

— De Synode der Vereenigde Presbyterianen zou den 18den dezer te Edinburg hare zittingen openen, terwijl tot voorzitter zou benoemd worden de predikant Croom aldaar.

— Het Iersche Sustentatie-fonds (tot verbetering der predikantstractementen) gesticht na de intrekking van het zoogenaamde »regium donum," het Staatstractement, door den Minister Gladstone, heeft dit jaar ruim vijf en twintig duizend pond sterling ontvangen.

— De Wesleyaansche zending heeft dit jaar een inkomen van meer dan honderd vier en tachtig duizend pond gehad.

— De zending der Episcopaalsche Kerk ontving, met inbegrip der legaten en giften, gedurende het thans gesloten boekjaar een som van ruim honderd vijf en zeventig duizend pond.

— De Baptisten brachten in het geheel ruim 40,000 pond sterling voor de zending bijeen.

— De »Bow-Hall" schijnt niet altijd meer zoo sterk gevuld, wanneer de heeren Moody en Sankey daar optreden, doch de kerken in de nabijheid, zegt een bericht, profiteeren bij hunne prediking, wat een goed bewijs is voor de beweging als zoodanig.

De Agricultural Hall is verleden week voor het eerst niet gebruikt, doch sedert werd er een meeting gehouden voor jonge lieden. Men berekent, dat niet minder dan een half millioen menschen de bijeenkomsten van Moody en Sankey in Londen hebben bijgewoond; de overgroote meerderheid daarvan behoorde tot degenen, die meer of min geregeld ter kerk gaan.

De middagbidstond is niet altijd meer zoo druk bezocht als in den beginne; maar des te voller is het in de »Bijbellezingen" van den heer Moody. Dezer dagen zag men er zelfs twee bisschoppen van de Anglicaansche Kerk op den platform gezeten.

Het proces, door den eigenaar van sommige loges in de Opera tegen de heeren Moody en Sankey begonnen, is door den rechter aldus beslecht, dat de aanklacht als gegrond erkend werd. Doch het doen ophouden van de diensten zou, meende de rechter, Moody en Sankey benadeelen en den klager geen voordeel aanbrengen. Hij weigerde daarom een vonnis te geven, maar wees den klager aanspraak toe op nominale schadevergoeding, met inbegrip van de kosten en bedong dat verweerders zouden beloven, de huur der Opera niet te zullen vernieuwen.

— Een tweedaagsche samenkomst met predikanten is onder leiding van den heer Moody gehouden, welke door 2 à 3000 leeraren uit alle oorden van het Vereenigd Koninkrijk en van Europa en Amerika werd bijgewoond. »Hoe de massa's te bereiken," »Zondagsscholen," »jong bekeerden," en »jongelieden," waren de onderwerpen, die o. a. werden besproken.

Oostenrijk. Opnieuw wordt uit Hongarije de opheffing gemeld van twee Protestantsche gymnasia, onder voorwendsel dat zij een aan het vaderland vijandigen Panslavistischen geest verspreidden. In plaats van voor haar recht op te komen, keurde de meerderheid van het generaal convent der Protestantsche Kerk, na heftige debatten, de opheffing van het eene goed, en verordende voor het andere een onderzoek. Dat onderzoek bracht nu wel niets »staatsgevaarlijkt" aan het licht, maar toch werd op bevel van den Minister ook dit gymnasium gesloten. Daarop poogde de Evangelische Gemeente te Thurócz St. Márton, uit schielijk bijeengebrachte vrijwillige gaven een kerkelijk gymnasium op te richten, om ten minste een inrichting voor hooger onderwijs met gebruik van het Slavisch te behouden, doch op hoog bevel van den Minister werd de opening verboden en een protest van de zijde der Kerk tegen deze overweldiging door den Staat verhinderd. Het mag, zegt het bericht in de N. Evang. Kirchenzeitung, waaraan we deze mededeeling ontleenen, betwijfeld worden, of het ten beste der Kerk dienen kan, wanneer zij hare bij de wet gewaarborgde autonomie tot een beschuttenden mantel voor uitsluitend nationale belangen gebruikt; maar in elk geval is het diep te betreuren, dat, ter wille van onzalige staatkundige ijverzucht, Protestantsche kerkbesturen en inspecteurs den ultramontaanschen Minister van eeredienst de hand reiken, tot vernietiging van Protestantsche scholen.

Zwitserland. Uit Bazel wordt gemeld, dat, op uitnodiging van vele Christenen aldaar, de uit de nationale Kerk getreden predikant Riggenbach eerstdaags zijn arbeid aldaar hoopt te hervatten, in een betrekking waarbij hij geheel vrij zal zijn van alle Staatstoezicht.

Frankrijk. De badplaats, waar men geregeld gedurende het seizoen wenscht te doen prediken [verleden week abusievelijk niet genoemd] is Vichy.

Binnenland.

Amsterdam, 18 Mei. De Kerkraad der Hervormde Gemeente is teruggekomen op zijn besluit tot het heffen van een hoofdelijken omslag. Het terugkomen op dit besluit geschiedde ten gevolge van het gemotiveerde voorstel van een der leden des Kerkeraads, om eene Commissie te benoemen, welke, met vermijding van het stelsel van evenredigen omslag, voorstellen zou ontwerpen tot een hoofdelijke inschrijving tot vrijwillige bijdragen, ter vervulling van de behoeften der Gemeente.

Rotterdam, 14 Mei. De Nederlandsche Zendingsvereeniging hield Hemelvaartsdag en den volgenden Vrijdag alhier haar gewone Jaarvergadering. Van verschillende zijden des lands waren afgevaardigden opgekomen, en de samenkomsten kenmerkten zich weder door dien liefelijken, broederlijken geest, die steeds bij uitmemendheid het kenmerk dezer Jaarfeesten was.

In de vergadering van Donderdag-middag, die aan algemeene besprekingen gewijd was, werd veel belangrijks verhandeld, onder anderen de vraag: of het wenschelijk en mogelijk is, dat zich op Java Christelijke planters vestigen, die met inlandsche werklieden onbebouwde gronden in cultuur brengen, ten einde zoodoende den inlander te brengen onder de beademing van het Evangelie.

Des avonds ten zes ure had in de Groote Kerk de ordening en inzegening plaats van den kweekeling J. Verhoeven, die, na voorafgegaan onderzoek, dat, volgens getuigenis van deskundigen, zeer gunstig uitviel, geschikt werd geacht om als zendeling te worden uitgezonden. Een groote schare van zendingsvrienden en belangstellenden woonde deze plechtigheid bij. Na eene warme rede van Ds. Nonhebel, van Middelburg, die ons, en met name den broederzendeling, naar aanleiding van den Hemelvaarts-tekst, het werk der zending ernstig op het harte bond, in deszelfs gewicht, moeilijkheid en heerlijkheid, werd de plechtigheid der ordening voltrokken door Dr. Ph. J. Hoedemaker, tevens een der leermeesters van Br. Verhoeven. In bezielde taal bracht deze hem in herinnering, wat een zendeling had te doen en te mijden, welke heerlijke boodschap hij den blinden heidenen had te brengen, maar ook welke bezwaren en gevaren hij daarbij zou ontmoeten. Aandoenlijk was het oogenblik, waarin een aantal broeders, de twee dienstdoende leeraren, benevens de eerwaarde hoogbejaarde predikant Theesingh, en verder de leden des Hoofdbestuurs den geordenden Broeder zegenend de handen oplegden en hem den Heer opdroegen. Indrukwekkend was mede het hartelijke woord, hem vervolgens door den president der Vereeniging, Br. Lagerweij, toegesproken, waarin hem bovenal op het hart werd gedrukt, dat hij niet uitgezonden werd om den heidenen te verkondigen eenige menschelijke wijsheid, die niet verlossen kan, noch een zekere Christelijke leer, die evenmin een zondaar behouden kan, maar den levenden Christus, den Zone Gods, die afdaalde in de diepte van ons verderf en door zijn verzoenend sterven onzen vloek wegnam, opdat schuldige zondaren, gerechtvaardigd door het geloof in Hem, vrede zoude hebben bij God. Dien levenden, persoonlijken Christus, gestorven en opgewekt, thans verheerlijkt in den hemel en straks komende in heerlijkheid, — dien eenigen naam onder den hemel tot zaligheid gegeven, had de zendeling den blinden afgodendienaars en den aanhangers van den valschen profeet te prediken, opdat ook zij, onder den onmisbaren invloed van den Heiligen Geest, leeren in zijnen naam de knieen te buigen en medeerfgenamen mogen worden van zijne heerlijkheid. — Na een hartelijk woord van dank aan zijn leermeesters, het Hoofdbestuur, en de Vereeniging, voor al de liefde en zorg, aan hem besteed — een woord waaruit beide zijn geloof en zijn ootmoed sprak, — bad de gansche vergadering den geordenden Broeder zingend Gods zegen toe. Daarmede was eene ure geëindigd, die gewis op velen een blijvenden indruk achterliet en voor den Broederzendeling onvergetelijk zal blijven.

Op de vergadering van afgevaardigden der Afdeelingen met het Hoofdbestuur, die den volgenden morgen plaats vond, werden vele gewichtige belangen betrekkelijk de Vereeniging en hare zendelingen met hunne werkzaamheden besproken. Een volgend Nommer van het Orgaan der Vereeniging zal belangstellenden wellicht meer hiervan mededeelen. Alleen stippen wij aan, dat o. a. uit de besprekingen bleek, dat de pasgeordende zendeling, die eerlang het aantal arbeiders op Java weder met één zal vermeerderen, met vrucht zijne studiën volbracht en, wat bekwaamheid en geschiktheid aangaat, alleszins grond geeft tot goede verwachting. Ook wat aangaande de opbrengst der Stuiverscollecte werd medegedeeld, mogen wij niet onvermeld laten. Dit is een zeer vruchtbare arbeid. In den aanvang bracht zij slechts ƒ 300, nu reeds jaarlijks ongeveer ƒ 8000 op. En dat geld wordt door dit eenvoudige middel grootendeels saamgebracht door dezulken, die niet rijk zijn naar de wereld, en het zou zonder de Stuiverscollecte gewis niet voor de zending

besteed zijn. Daarom verdient deze wijze van verzamelen voor de zending alle aanbeveling, voornamelijk in die afdeelingen, waar men er tot hiertoe niet of nog slechts weinig aan deed. (*Het Oosten.*)

IJlst, 12 Mei. Bij de herstemming voor twee buitengewone vacatures in het kiescollege werd, voor beide de heer Walle Cnossen gekozen tegenover den heer J. Tromp, die in beide gevallen de tegenkandidaat was; zoodat thans één nieuwe vrije stemming zal moeten plaats hebben.

Eemnes Buiten, 17 Mei. De hier bestaande afdeeling der Utrechtsche Zendingsvereeniging verkeert, aan het einde van het winterseizoen in bloeienden toestand. Gedurende den winter worden van harentwege maandelijksche bidstonden voor de zending en Bijbellezingen gehouden. In de maandelijksche wintervergaderingen worden verschillende Christelijke belangen besproken, als, behalve de zending, binnen- zoowel als buitenlandsche, het Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs en andere. In haar veertienjarig bestaan heeft de afdeeling ongeveer *f* 1030 aan het Hoofdbestuur overgemaekt. Van getrouwe opkomst en gezegend samenzijn mochten vooral de maandelijksche vergaderingen getuigen, waar de bespreking van Gods Woord steeds die der Christelijke belangen voorafging.

Zeist, 19 Mei. De hulpvereeniging »Zeist en Omstreken" der Vereeniging voor Christelijk nationaal onderwijs behandelde in hare jongste vergadering de circulaire over het Christelijk *middelbaar onderwijs* die haar door de Rotterdamsche hulpvereeniging was toegezonden. Na breedvoerige bespreking kwam zij tot het resultaat; dat zij zich met het standpunt der Rotterdamsche zuster in geenen deele kon vereenigen, daar door deze de paedagogische bezwaren tegen de hoogere burgerscholen niet worden weggenomen, maar bijna alleen heil wordt verwacht van een jaar langer studie en dan in een Christelijken geest.

Zeist meent dat ook aldus de hoogere burgerschool eer *na-* dan *voor*deelig zal werken voor het opkomend geslacht, daar zij niet berekend is naar de jaren, krachten en vatbaarheid van den leerling, maar hoofdzakelijk op africhting tot verkrijging van het diploma bij het eindexamen. Zij noodigde een harer leden uit zijn denkbeelden dienaangaande breeder uiteen te zetten in de Paedagogische Bijdragen. — Met ingenomenheid nam zij voorts kennis van het jaarverslag der Vereeniging en vooral van het rapport der commissie; zij vereenigde zich met het voorgestelde stelsel van restitutie der schoolgelden.

(*De Chr. Sch.*)

Jongelings- en Jongedochtersvereenigingen.

De Christelijke Jongelingsvereeniging »Maranatha", te Genderen, vierde op Hemelvaartsdag haar vijfde jaarfeest met afgevaardigden van enkele zustervereenigingen. De predikanten Hayer en Van Mechelen spraken een inleidend woord en een slotwoord.

Pers.

V., in het Kerkelijk Weekblad, komt terug op de motie, door de Predikantenvergadering ten aanzien van zijn voorstel aangenomen. Die motie spreekt van »het herstel der Kerk," en, zegt V., daarover is geen woord gewisseld. Kerkherstel is een zwevende uitdrukking, waaronder de een dit, de ander wat anders verstaat. Ook over de zaak in quaestie, de facultatieve kerspelvorming, is door de vergadering niet gehandeld. Men bracht bezwaren in tegen alles, behalve tegen het kardinale punt. De quaestie is niet au fond behandeld: de motie beteekent daarom »heel weinig." Voorts meent hij, dat het woord »kerkherstel" in de motie den zin had van »herstel der Synodale organisatie tot vroegeren invloed en luister," en vraagt of hij, zoo dit goed gevat is, niet het volste recht heeft, de vergadering van conservatisme, ja van een onbepaald en onberedeneerd conservatisme te beschuldigen?

Wat de Confessioneele Vereeniging betreft, wier vergadering óók door V. werd bijgewoond, meent hij, dat zij, blijkens de »discussie die geen belangrijk resultaat had," aan malaise lijdt, »voortsprutende uit het besef, dat hare flinke statuten te veel eischen van den moed en ijver en de kracht der leden, inzonderheid der predikanten." Hij constateert het feit, om het besef levendig te maken, dat we niet verlost worden door Vereenigingen, met hoe goede statuten en goeden wil ook, maar alleen door een milde uitstorting des Heiligen Geestes in de harten van die daar zuchten over den druk en het juk des ongeloofs.

In een ander artikel bespreekt V. het »restitutie-stelsel" en antwoordt op het bezwaar, ook door Dr. Bronsveld ingebracht, dat de Roomschen er zoozeer door gebaat zouden worden, dat dit in den tegenwoordigen toestand in Roomsche gemeenten, in strijd met de wet, ook reeds gebeurt. Die »leugen" moet ophouden; óf uitvoering van de wet, óf wettiging van den toestand. V. gelooft, dat door restitutie de gewetensvrijheid op schoolgebied gehuldigd wordt; daarom is hij er voor, ofschoon hij gaarne ook eenig ander afdoend voorstel, zoo men het te berde bracht, zou steunen. Hierbij bespreekt de schrijver het opstel van »een liberaal" in de Stemmen van Mei, met welks hoofddenkbeeld hij zeer goed instemmen kan, en maakt de opmerking, dat veel, wat daar gezegd werd, eigenlijk vroeger reeds door hem zelf en later door de Standaard gezegd is. Maar in plaats van zijne instemming met beginselen uit te spreken, keurt men tegenwoordig liever af wegens bijredenen, om later dikwerf opnieuw voor den dag te komen met hetgeen men eerst heeft verworpen.

A. V., in de Wekstem, trekt uit de discussies op de Herv. Predikantenvergadering de slotsom, dat de Gereformeerde Kerkidée bij de jongere rechtzinnige predikanten te loor gegaan en alleen nog maar gehuldigd wordt door enkele woordvoerders: Dr. Kuyper, Dr. Vos, Ds. G. Doedes en Ds. Huet.

Vervolgens maakt hij enkele opmerkingen betrekkelijk de agenda der Chr. Ger. Synode. »Wij gaan vooruit", is de algemeene indruk, door de agenda bij hem gewekt. — Wat de voorstellen betreffende restitutie (in kerkelijken zin [Art. 168 der Grondwet]) betreft, heeft dat van Drente zijn sympathie. Hierbij constateert hij, dat alle provinciën, wat de financieele scheiding tusschen Kerk en Staat betreft, maar één stem hebben: schrapping van Art. 168; maar dat, wat het overgangstijdperk betreft, thans reeds Drente, Groningen, half Friesland, Zeeland en Zuid-Holland bepaald restitutie vragen. De overige laten zich over de zaak alsnog niet uit.

Het Christelijk Volksblad neemt, onder den titel: »Brief van Mr. Groen van Prinsterer aan het Nederlandsche Volk", het door heer Groen geschrevene in de Standaard van 12 Mei over, en noemt, in een volgend artikel over de verkiezingen, drie gewichtige belangen op, met het oog waarop men zijn candidaten zal moeten kiezen. 1o. De vrijmaking der bijzondere school, 2o. de kerkelijke quaestie, waartoe de vraag van restitutie aan de Chr. Gereformeerden behoort, en 3o. onze verhouding tegenover Duitschland, nu er aan gene zijde van de grenzen allerlei geruchten loopen van door Roomschen in ons land gekochte groote huizen, om daarin verdreven Duitsche monniken en nonnen te huisvesten.

Ds. Brummelkamp levert, in de Bazuin, het toegezegde betoog, dat restitutie en subsidie hetzelfde zijn, wat men ook voor het tegenovergesteld gevoelen inbrenge. Bij subsidie wordt ge door de openbare kas ondersteund om uwe scholen te onderhouden, Bij restitutie laat ge, uit de belastingen door alle ingezetenen opgebracht, aan uwe inrichting door den Staat teruggeven een gedeelte van hetgeen zij u kost. De oude, versleten toestand treedt dus weêr op den voorgrond; en gelijk thans de Grondwet vernietigd wordt in 't belang van het modernisme, zal zij het dan worden in 't belang der positief-godsdienstige partijen, en wel voornamelijk in 't belang van Rome. Daarom vooral is restitutie een verwerpelijk denkbeeld. Hierbij citeert de schrijver een brief van Wormser, uit het jaar 1853 (in het tweede Deel van diens Brieven) aan den heer Groen van Prinsterer, ten betooge dat een Regeering nooit meer dupe is, dan wanneer zij meent een staatkunde te voeren, waarvan de godsdienst vreemd is.

De Volksheraut beweert dat een oproeping door de Synodale Commissie der Christelijke Gereformeerde Kerk in de Wekstem van 29 April geplaatst, tot het bijeenbrengen van gelden voor een kerkgebouw voor die gemeente te Edam, zoo gesteld is, dat, afgezien van wat de Christelijke Gereformeerde Kerk doet, geheel de provincie Noord-Holland als aan het ongeloof overgelaten wordt voorgesteld, en de vele evangelisatien aldaar, uitgaande van de Herv. Kerk eenvoudig verzwegen worden. De Volksheraut noemt vervolgens die evangelisatien op.

Naar aanleiding van de door andere bladen gegeven (en ook door ons overgenomen) verslagen van de Predikantenvereeniging, bevat de Banier thans het volgende artikel, dat wij liefst in zijn geheel laten volgen, getiteld:

Waarin strijd? Waarin eenheid?

(Een noodige verklaring).

Een paar artikelen in de Banier en het gebeurde op de Predikantenvergadering te Utrecht, maken het mij ten plicht, eene persoonlijke verklaring af te leggen aangaande datgene, waarin ik meen van Dr. A. Kuyper te moeten verschillen, *en waarin niet.* Voor mijne positie als redacteur en voor de beoordeeling mijner verhouding tot de partij, waartoe ik met niet minder overtuiging dan Dr. K. behoor, is zulks noodig geworden, ten einde misverstand en verkeerde beoordeeling van wederzijden te voorkomen; — ten einde ieder weten kunne, wat men heeft aan dit blad, en aan mij als redacteur van hetzelve en als medestrijder voor onze richting.

Vooraf ga dan de verklaring, dat ik uit volle overtuiging en zonder voorbehoud, sedert mijn eerste optreden als Evangeliedienaar, voor nu bijna 27 jaren, mij heb aangesloten en mij uit volle overtuiging en zonder voorbehoud blijf aanaansluiten aan de richting of partij, die op godsdienstig gebied de orthodoxe, in het kerkelijke de confessioneele, op staatkundig terrein de antirevolutionaire of Christelijk-historische heet. Ik hoop de beginselen dier richting steeds te belijden, gelijk ik mij bewust ben, er willens nimmer ontrouw aan te zijn geworden. Heb ik wel menigmaal strijd gevoerd tegen iets, dat van medevoorstanders dier richting uitging, het was nimmer uit ontrouw, steeds uit trouw aan die beginselen; — als ik namelijk in gemoede meende, dat door hetgeen ik bestreed, die beginselen niet werden gebaat maar geschaad.

Zoo is het ook met datgene, wat ik in de laatste weken tegenover Dr. Kuyper heb gezegd of geschreven. Ja, ik verschilt ten eenenmale van hem ten aanzien van de wijze, waarop de *kerkelijke* quaestie moet worden opgelost; zóó zelfs, dat ik meen, dat het slagen van zijn streven tot verwoesting, in plaats van tot opbouw ing der Hervormde Kerk zou strekken. En ik bedoel met »Hervormde Kerk" geenszins het reglementair samenstel, de tegenwoordige organisatie; het is mij volstrekt niet er om te doen, vóór alles die organisatie en al die wetsartikelen te willen redden, ten koste van de belijdenis en het leven der Kerk; neen, juist de wensch om de belijdenis en het leven der Hervormde Kerk te behouden, doen mij in dit opzicht opponeeren tegen Dr. Kuyper, in wiens pogen ik die behoudenis *niet* zie.

En dat ik daarin niet alleen sta, blijkt meer en meer en is nog onlangs gebleken. Om slechts één uit vele blijken te noemen, — niet alleen is het voorstel omtrent kerspelvorming, (dat in den geest van K. is,) door de predikantenvereeniging ongunstig ontvangen, maar *ook de Confessioneele Vereeniging* heeft èn kerspelvorming èn opheffing van Art. 168 der Grondwet afgekeurd.

Wat ik zelf op de Predikantenvereeniging heb gesproken, — ik zou daar niet op terugkomen, indien niet de verslagen, door het Kerkelijk Weekblad daarover gegeven, door de Standaard waren overgenomen, en alzoo te algemeen verspreid, om mij die verminkte en tot carricatuur gemaakte voorstelling te laten aanleunen, weshalve ik de Standaard verzoek ook dit mijn protest over te nemen, tegelijk met het verslag, van het door mij veroorzaakt debat, in het vorig nummer van de Banier gegeven; waaraan ik thans nog dit wil toevoegen, — hetwelk dus als aanhangsel of toelichtende verklaring daarbij gerekend worde te behooren 1).

Dat ik sprak van minder welwillende bedoelingen van Dr. K. ten aanzien van de Hervormde Kerk, meen ik gerechtvaardigd te zijn door de uitlatingen van Dr. K. in den laatsten tijd aangaande die Kerk, van wie hij verklaart, ook zelfs als zij orthodoxe allures aanneemt, geen heil meer te wachten. Mijne herhaalde betuiging van leedwezen over zijne afwezigheid, die in het Kerkelijk Weekblad zoo sarcastisch wordt voorgesteld, was alles behalve sarcastisch gemeend: ik was zeer teleurgesteld over die afwezigheid; dan zou het voorstellen van eene bepaalde motie of van een bepaald onderwerp hierover, gelegenheid hebben gegeven om den strijd met Dr. K. zelven te voeren; dan zouden wellicht de gedachten der harten van velen openbaar zijn geworden, en wellicht ware uit den strijd zelven oplossing van den strijd en eenheid geboren, of althans juister bepaling en betere waardeering van wederzijdsch standpunt en inzicht. *Nu* heb ik alleen de zaak aan de overweging van ieder voor zich aanbevolen; verder kon en wilde ik nu niet gaan. Dat ik nog zoover ging, heeft zijne oorzaak hierin: de Vergadering komt zonder buitengewone reden in een geheel jaar niet weder bijeen; daarom achtte ik op *deze* bijeenkomst, vóór de Classicale vergaderingen, de verhouding der orthodoxe predikanten tot het kerkelijk streven van Dr. K. althans onder de aandacht te moeten brengen. Voorts, dat de »fractie-Kuyper" op die vergadering is »doodgetrappeld," — moet wel elkeen eene overdrevene en onwaardige uitdrukking schijnen, die weet dat drie of vier sprekers het met vuur, sommigen met hevigheid, voor Kuyper opnamen, en het ook bij hunne woorden niet aan applaus ontbrak. Voor het overige zie men omtrent die tegenspraak het vorig nummer; terwijl ik, na zoo vele jaren mede vooraan gestaan te hebben in den strijd voor onze beginselen, na daarvoor geleden te hebben op verschillende wijzen en vervolging er voor te hebben verdragen, niet meen te hebben verdiend dat een woord, uit waarachtige belangstelling in wat onze beginselen bevorderen kan gesproken, door geestverwanten wordt verminkt en gecarricaturiseerd.

Dat ik mij ook niet vereenigen kan met de wijze, waarop Dr. K. de woorden *ethisch* en *irenisch* gebruikt, is uit vroegere artikelen in dit blad bekend; gelijk ook dat ik het afkeur, als een ieder, die niet in alles met Dr. K. instemt, als »*ethisch*" wordt tegenovergesteld aan en dus uitgesloten van »het Gereformeerde volk". De naam *ethisch* werd vroeger gebruikt voor ethisch-*Confessioneelen;* thans wordt zij gebruikt voor dezulken, die eene geheel andere Schriftbeschouwing dan de Gereformeerden zijn toegedaan; het woord heeft daardoor nu een verdachten, of liever verdachtmakenden klank gekregen; en het mag daarom mijns inziens nu niet worden gebruikt van dezulken, wier orthodoxie onverdenkbaar is, en die toch door de stempeling met dat woord in eens en voor goed worden verdacht gemaakt bij de groote menigte, bepaaldelijk bij dat Gereformeerde volk, tot hetwelk zij evenzeer als Dr. K. behooren. Ik voor mij althans meen evenzeer als hij tot dat volk te behooren, al verschil ik zeer van hem ten aanzien der maatregelen, die tot heil der Kerk moeten beraamd worden; ja, mijn kerkbegrip is inderdaad meer Gereformeerd dan het zijne, dat, zoo het niet bepaald Congregationalistisch is, toch zeer daarheen trekt; eene zelfstandigheid der afzonderlijke gemeenten, zooals Dr. K. die voorstaat, zou in de oude Gereformeerde Kerk nimmer geduld zijn geworden; zij kende geene zóódanige autonomie der gemeenten, als thans door wat het Kerkel. Weekbl. noemt de »fractie-Kuyper" wordt gedreven. Ook hieromtrent, — en ik verzoek in De Standaard overname ook hiervan, — worden mijne woorden door het Kerkel. Weekbl. tot carricatuur gemaakt. Volgens dat blad zou ik gezegd hebben, dat autonomie der gemeenten »eene Christelijke ongerijmdheid" is. Zulk een woord zou zelf eene ongerijmdheid zijn, en derhalve niet Christelijk. Maar ik verklaar bij dezen peremptoir, die uitdrukking niet te hebben gebezigd: ik heb gezegd dat »volledige autonomie der gemeenten eene ongerijmdheid is op het gebied der Christelijke Kerk." (En *die* stelling neem ik aan te verdedigen tegen wie haar mocht willen bestrijden).

Alzoo, wat ik voornamelijk tegen Dr. Kuyper heb, is: zijne voorstellen op kerkelijk terrein en zijn gevaarlijk onjuist gebruik van het woord ethisch, of soms irenisch, in den kerkelijken strijd. Andere dingen, zijne taktiek betreffende, zijn van minder belang voor de hoofdzaak.

Niet Dr. K. zelf, maar diegenen onder zijne medestanders, die tot blinde volgers zijn geworden, stel ik aanspraakelijk voor de onbroederlijke, onchristelijke wijze, waarop iedereen bejegend wordt en als 't ware uit de synagoge der partij wordt geworpen, die het waagt in eenig opzicht van Dr. K. te verschillen. Dat is noch in het voordeel van onze partij, noch in het voordeel van Dr. K. zelven, die wèl doen zou, mijns inziens, met meer dan tot nu toe op onhandige en overdreven volgelingen te letten.

Maar tegenover deze beide dingen zijn er andere, waarin ik, verre van met Dr. K. te verschillen, in hem een krachtig en talentvol medestrijder begroet, dien ik met vreugde in eene positie zie geplaatst, waarin hij meer dan andere, meer dan velen ook onder de oudere strijders, kan doen en met ijver doet.

Men zou haast gaan wanhopen aan het gezond verstand van velen, en aan de mogelijkheid van overleg of gedachtenwisseling bij onze partij, als men voor een tegenstander van Kuyper wordt uitgekreten, omdat men twijfel oppert of wel Grondwetsherziening noodig is tot redding van het Christelijk Onderwijs, of omdat men »bedenkingen" inbrengt tegen het »restitutiestelsel", zonder het bepaald te verwerpen nog wel. In dát opzicht wensch ik voor mij althans niet voor een tegenstander van Kuyper door te gaan. Men moest niet zoo snel zijn met het veroordeelen als tegenstander, van wie reeds vurig voorstander was, verscheidene jaren eer er om Kuyper gedacht werd. Mag men dan tegen een zoo ingrijpenden voorslag geene bedenkingen van praktischen aard te berde brengen, zonder onmiddelijk uitgeworpen te worden, als afvallig van het beginsel zelf waarvoor wij strijden?

Neen, met of zonder Grondwetsherziening, met of zonder restitutiestelsel of met een gewijzigd restitutiestelsel, of met wat ook, — in ijverig voorstaan van het Christelijk Onderwijs laat ik mij achter niemand stellen. Van wien een voorslag tot redding, tot opheffing, tot uitbreiding van dat Onderwijs ook moge uitgaan, men zal mij bereid vinden, daartoe uit alle macht mede te werken; maar ik mag toch wel, juist uit liefde tot het Christelijk Onderwijs, eens onderzoeken of de voorslag goed en nuttig is? Het is mogelijk, dat mijne bedenkingen omtrent het restitutiestelsel opgelost worden; — geschiedt dat, dan zal Dr. K. zeer zeker bekwamer, invloedrijker, aanzienlijker, machtiger, maar geen vuriger en oprechter mederstanders er voor vinden, dan ik alsdan wensch te zijn. En wierden die bedenkingen gegrond bevonden, en moest het restitutiestelsel op deze of andere bezwaren schipbreuk lijden, dan toch blijf ik evenzeer gstrouw aan de leus: *behoud van het Christelijk Onderwijs voor alles*, in *dezen* tijd. Want in *dezen* tijd is dat de brandende quaestie; voor dit oogenblik, bij de aanstaande verkiezingen, overweegt zij zelfs de Kerkelijke; en Dr. K. is thans in eene stelling geplaatst, die hem tot den representant maakt van wat ons *aller* verlangen is in deze zaak, tot den banierdrager van die leus; en ondanks alle verschil met hem op een ander gebied, — zoo het aan mij alleen hing, hem die stelling te doen behouden, hij *zou* haar behouden. Ook zelfs bij verschil van inzicht omtrent de middelen tot bereiking van het doel, moet ieder wenschen dat hij, die thans de aangewezen persoon is, om, hoe dan ook, wegen te openen, die ons het doel doen naderen, blijve waar hij het meest kans heeft om aan die roeping te kunnen voldoen.

Er zijn ook nog wel andere zaken, waaromtrent ik *niet* van Dr. K. verschil; maar de Onderwijsquaestie is op dit oogenblik, in verband met de verkiezingen, de voornaamste. Er zal eene bijeenkomst ook in dit district worden gehouden van onze geestverwanten, ter voorbereiding van die verkiezingen; ik mag op de daar te houden beraadslagingen wel niet vooruitloopen, maar toch zeker wel den wensch uitdrukken, dat in dit district de keuze valle óf op Dr. K. zelven, óf op een even beslist antirevolutionair en even beslist voorstander van het Christelijk Onderwijs als hij.

1) Het door Ds. T. bedoeld verslag uit het vorige Nr. van de Banier luidt dus: »Een levendig debat ontstond toen de heer Tinholt niet alleen het gebruik van het woord Kerspel in den aangegeven zin onjuist achtte, daar dit woord, aan Engelsche Kerkvormen ontleend, afzonderlijke gemeenten aanduidt, maar ook het voorstel beschouwde in verband met het gelijksoortig streven van Dr. Kuyper, aan wien hij ten aanzien onzer Hervormde Kerk minder welwillende bedoelingen toeschreef dan aan den voorsteller Dr. Vos; waaruit hij aanleiding nam, om, nu Dr. Kuyper afwezig was geene bepaalde motie willende indienen, aan de broeders toch de vraag in overweging te geven, of het niet tijd werd op te komen tegen het drijven van Dr. Kuyper op kerkelijk gebied, hetwelke hij achtte tot verwoesting onzer Kerk te moeten leiden, en daarmede tot verbreking eener macht, die, hoe ook voor een groot deel overheerscht door de tegenpartij, nog tot veel zegen kan zijn, wanneer ze eenmaal weer in beteren toestand komt, en wier val slechts Rome ten goede kan komen.

Een warm en krachtig woord werd hiertegen gesproken door Dr. Gerth van Wijk, die zich gedrongen gevoelde, waar zulk eene stem tegen Dr. Kuypers streven werd vernomen, ook te doen uitkomen dat vele leden der vergadering daarmede niet instemden, maar veeleer het streven van Dr. Kuyper heilzaan achtten voor Kerk en Christendom.

»Hierbij had het moeten blijven, daar de heer Kuyper zelf niet aanwezig was, en de heer Tinholt herhaaldelijk verklaarde, juist om die afwezigheid geenerlei motie te willen doen, noch zelfs discussie over de zaak uitlokken, maar alleen de aandacht er op te willen vestigen ter overweging voor een ieder. Andere broeders echter zetten de discussie desniettemin voort, en gingen in hnnne oppositie tegen den heer Tinholt veel verder dan het wel warm maar ook waardig woord van Dr. Gerth van Wijk, totdat de voorzitter terecht die discussie sloot."

Leestafel.

Brieven van J. A. Wormser, medegedeeld door Mr. Groen van Prinsterer. Tweede Deel. Eerste aflevering (1853–1862). Uitgegeven door de Vereeniging ter bevordering van Christelijke lectuur. Amsterdam, Höveker & Zoon, 1875.

Studiën. Theologisch Tijdschrift, onder redactie van P. D. Chantepie de la Saussaye Dz. en J. J. P. Valeton Jr. Eerste deel. Tweede stuk. Groningen. P. Noordhoff, 1875.

Gewijde Tafereelen, in Chromolithographien naar Gustave Doré. Dordrecht, C. Morks Jzn., 3de en 4de aflevering.

Geestelijke Opwekking (Revival). Door J. H. Gunning Jr. Amsterdam, Höveker & Zoon, 1875.

Christelijke Toespraken, door J. M. Stroes, Oud-Hoofdonderwijzer en Evangelist te Winterswijk. (Niet in den handel.) Zwolle, J. P. van Dijk, 1875.

We haasten ons, opmerkzaam te maken op de verschijning van het tweede deel der Brieven van Wormser aan den heer Groen. Reeds de jaartallen op den titel doen vermoeden, dat de inhoud dezer aflevering hoogst gewichtig moet zijn. De Aprilbeweging, de »Nederlander," »Ernst en Vrede", de Schoolwet van '57 met den aankleve van dien, de Vereeniging voor Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs, ziedaar zoovele hoofdmomenten uit den tijd waarvan deze brieven dagtekenen, en waarom zich de gedachtenwisseling groepeert. Een hoogst belangrijk gedeelte der *histoire contemporaine* voorzeker en vooral voor het jongere geslacht ter orienteering onontbeerlijk . . . Inderdaad, het Christelijk publiek, waarvoor deze mededeelingen bestemd zijn, mag den heer Groen wel dank weten, dat hij tijd en gelegenheid wist te vinden, om ook dit boekdeel nog uit den schat zijner private correspondentie in wijder kring publiek te maken.

Het boekje van den heer Gunning aanzelen we niet, een woord op zijn pas gesproken te noemen.

Ingezonden stukken.

OPIUMHANDEL IN OOST-INDIË.

Onder dien titel lezen wij in het April-nommer van de *Stemmen voor Waarheid en Vrede* twee hoogst belangrijke opstellen.

Het eerste was een inleidend woord van Jhr. Mr. P. J. Elout van Soeterwoude. Tot hem, den kundigen, warmen voorstander van alle Christelijke belangen in Indië, heeft zich onze vriend Ds. Schuurman te Batavia met recht gewend, met verzoek om de uitgave te bezorgen van een gewichtig stuk over den opiumhandel.

Dit stuk, van de hand van den algemeen gewaardeerden zendeling-leeraar P. Jansz. te Japara, is het *tweede* der beide bedoelde opstellen. Met kracht wordt daarin gewezen op de verfoeielijkheid van het lichaam en ziel moordend opium-gebruik, en op de schande en schuld van het monopolie van den opium-handel, door onzen Staat in handen gehouden.

Beiden, de hh. Elout en Jansz., dringen er met ernst op aan, dat de Christenen in Nederland, wien deze gruwel behoort ter harte te gaan, zich mogen vereenigen om er tegen te arbeiden, en den opium-handel te doen afschaffen. De laatste beslait zijn hoogst merkwaardig opstel met deze woorden:

»Mocht het bovengezegde door Gods zegen u, en door uwe tusschenkomst velen overtuigen van de noodzakelijkheid van een *Anti-Penwer- en Opium-verbond*, waarin in gehoorzaamheid aan Gods Woord alles wat de Rijkswet toelaat, gedaan worde om tot de geheele afschaffing van beide zaken te komen en alzoo ontelbare volksgenooten en beschermelingen van zulk een groot verderf te redden!"

Over dezen oproep sprak reeds de Standaard een sympathetisch woord. Doch verder heeft het, zoover ik weet, geen weêrklank gevonden die zich naar buiten geopenbaard heeft.

Daarom acht ik het plicht, het gevaar te trachten te voorkomen, dat de woorden van deze beide hooggeschatte broeders in de lucht vervliegen.

Wij moeten hier iets bepaalds aan doen, eer dit belang weder op den achtergrond raakt.

Het is naar den drang dezer overweging, dat ik de vrijheid neem, voor te stellen: *dat de Zendingsvrienden in den lande deze zaak mogen maken tot een voorwerp van gebed, van kennisneming en van opzettelijke, volhardende bestrijding.*

Een anti-opium-verbond zou waarschijnlijk niet veel baten. Beter gevolg ware onzes inziens te wachten wanneer de zaak op het *Zendings-gebied* werd overgebracht, en men zich vanwege de verschillende Zendingsvereenigingen in betrekking stelde tot zulke mannen in het vaderland en in Indië, die in deze zaak zouden kunnen en willen medehelpen. Een heerlijke zegen zou het reeds zijn, indien uit dit belang de gelegenheid ontstond om de Zendingsvereenigingen bij ons te verbroederen en, zij het dan aanvankelijk ook slechts op dit éene punt, tot vereenigde werkzaamheid te leiden.

Mogen wij dit denkbeeld aan de Comités der

N°. 61. A°. 1875. 30 Mei. Vierde Jaargang.

ZONDAGSBLAD

VAN

DE STANDAARD.

Abonnementsprijs per drie maanden, franco per-post, voor de inteekenaren op »de Standaard" ƒ 0,30. Voor niet geabonneerden ƒ 2,—.

BUREEL: Nieuwendijk L 67, Amsterdam. Directeur-Uitgever J. H. KRUYT. Dit blad wordt des Vrijdags verzonden.

Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; iedere regel daarboven 15 Cent; Aanvragen of vermelding van liefdegaven 10 Cent per regel.

De Wonderen.

XV.

De krachten des hemels zullen bewogen worden, en alsdan zal in den hemel verschijnen het teeken van den Zoon des menschen.

Matth. 24 : 30.

Sommigen struikelen er over, dat Jezus wel wonderen deed voor achttien eeuwen; naar luid de profetie ze ook weêr doen zal in het einde der dagen; maar ze nu niet doet. Juist dat »*nu niet*" wekt hun twijfel.

Toch kon dit anders zijn.

Reeds een eenvoudig opmerken immers van wat er met ons eigen lichaam gebeurt, zou als hoogst *natuurlijk* doen voorkomen, wat thans bevreemdt en *on*natuurlijk schijnt.

Of valt het te ontkennen, dat ook het leven van ons lichaam bij het begin en bij het einde buitengewone verschijnselen vertoont, terwijl tusschen dat begin en het einde ons eigenlijk Jeven ligt, dat zonder eenig verschijnsel van dien aard stil en kalm voorbijgaat?

Buitengewoon, een wezenlijk wonder, een door verstand noch rede te verklaren gebeurtenis is zoowel *de geboorte* aan het begin als *de dood* aan het einde; *na* de geboorte levert de eerste ontwikkeling, b. v. in het tanden krijgen en wisselen, in het uitvallen en weêr opkomen van het haar, in het verkleuren van het haar en de oogen, en vooral in het wonderbare groeien zelf, tal van verschijnselen op, die geheel afwijken van den normalen gang; evenzoo treft ons in den ouden dag b.v. het afstompen der zintuigen, het vergrijzen van het haar, het uitvallen der tanden, het kindsch worden, enz.; en daar tusschen ligt het eigenlijke normale leven, waarin onze lengte blijft die ze is, de kleur van haar en oog jaren lang onveranderd meêgaat, en het aan anderen en ons zelven toeschijnt, als ware het ondenkbaar voor ons anders te zijn, dan we ons in die jaren vertoonen.

Dezen regel nu kan men allerwegen in de schepping waarnemen. Buitengewoon is de *aanvang* des jaars, als in de lente een nieuwe wereld uit den ontdooiden bodem komt gluren; evenzoo buitengewoon is het *einde* van het jaar, als er sneeuw getooverd en ijs gekunsteld en heel de natuur met haar doodswade overtogen wordt; maar tusschen die beide ligt de lange tijd van Mei tot November, waarin het schijnt als bleef de natuur wat ze was. Geheel hetzelfde valt op te merken bij de ontwikkeling van elke plant, van elk dier, schier bij elk natuurverschijnsel. Het kan er niet komen, zich niet openbaren, zijn plaats niet innemen, of er moest iets buitengewoons gebeuren; evenzoo kan het zijn voleinding niet vinden, zijn bestemming niet bereiken, noch weggaan na die bereikt te hebben, zonder dat er opnieuw een schijnbare stoornis in den gewonen levensgang ontsta; maar tusschen die beide ligt steeds en onveranderlijk een langdurig proces van geleidelijk voortleven, waarbij al het buitengewone is afgesneden.

Indien ge dus niet het meetsnoer van menschelijke oppervlakkigheid, maar den regel der schepping toepast, moet ge verwachten, dat ook bij het Christendom zich het verschijnsel zal voordoen: 1°. dat het in *den aanvang* wonderbaar; 2°. wonderbaar ook in zijn *voleinding*; en 3°. in den tijd die daartusschen ligt *gewoon* zal zijn.

Van welken aard die wonderbare verschijnselen zijn mogen, doet daarbij niets ter zake. Ze zijn anders bij het *jaar* dan bij den *mensch*, anders bij de *plant* dan bij het *dier*, en moeten dus ook bij het *Christendom* wel anders dan bij die alle zijn; verschijnselen bij dat Christendom als zoodanig passend en voegend, samenhangend met zijn aard en zijn komst in de wereld bevorderend; maar verschijnselen die onderworpen waren aan dezen gemeenen regel, dat ze er geweest waren in het begin, zich aan het einde herhalen, maar inmiddels uitblijven zouden.

En zie, in steê van nu in het feit, dat men het zoo vindt, een bevestiging voor de waarheid van het Christendom te zien, poogt men het juist uit dien hoofde te wraken.

Het blijkt juist zóó te zijn, als het zijn moest, om aan den grooten regel, dien we allerwegen bespeuren, te beantwoorden.

De wonderen staan aan het begin; ze worden geprofeteerd aan het einde; thans komen ze in dien vorm niet voor.

Zoo vervalt dan elke bedenking....?

o, Neen, dat allerminst!

Ware het *tegen* den regel, dan zou men twijfelen, maar nu het *volgens* den regel is meet men zijn aanmerkingen met bedenkingen even breed uit. Hoe het ook was, men zou altijd tegenspreken. Tegenspreken, niet om de wonderen, waarvan het Christendom verhaalt, maar om de algeheele wegwerping van ons zelven en de volkomen toewijding aan Jezus, die het eischt.

Maak u daarom nooit diets, dat ge de wereld voor uw Christendom winnen zult, door er het wonderbare en zonderlinge, het buitengewone en afwijkende uit weg te nemen. Elke poging in die richting is steeds jammerlijk mislukt. Niet de min of meer geleerde Christenen, die gelijk het heette een verzoening zouden te weeg brengen tusschen gelooven en weten, maar de stille eenvoudigen, die onveranderlijk aan Gods Woord vasthielden, hebben zielen uit den stroom der wereld op den veiligen oever van Jezus' Koninkrijk gebracht.

Het Christendom is zóó als het is. Ge kunt het aannemen, ge kunt het verwerpen, maar wat ge niet kunt is van het Christendom iets anders maken.

Wie dat poogt, dien vernielt het.

Zie het aan onze Moderne theologen.

Ernstig is veler toeleg.

Ze waanden metterdaad, dat ze de perel van het Christendom behouden konden, ook al vergruisden ze de schelp, en het droeve einde van hun kortstondig pogen is nu reeds, dat ze Christendom en wereld beide verloren hebben en als godgeleerden aan eigen bloedarmoede verkwijnen.

Maar wil men dien weg niet op, dan houde men zich ook aan geheel de Schrift, en doe niet, wat de Christenen zoo lange jaren deden: schier uitsluitend op de wonderen van vóór 18 eeuwen letten, zonder een oog te hebben voor de wonderen die nog komen zullen, — maar voege steeds in leer en prediking die beide: de wonderen van den *aanvang* en de wonderen van het *einde*, bij elkaar.

Ook de laatste mogen we geen oogenblik in glans en waardij, in aantrekkelijkheid en beteekenis laten verbleeken.

Let wel, ze beslaan in de Heilige Schrift minstens evenveel, zoo niet breeder plaats dan de wonderen van Jezus' aardsche leven. En voegt men saâm, wat èn door de Profeten des Ouden Verbonds èn door Jezus zelf èn door de Apostelen èn door den Ziener van Pathmos over *de wonderen der laatste dagen* gezegd is, dan is er geen twijfel, of in ontzaglijkheid zoowel als majesteit zullen de wonderen der volcinding de wonderen van Gennesareth en Bethesda zeer verre overtreffen.

Dit moet.

De koning moet in meer luister pralen dan zijn heraut, de vervulling rijker zijn dan de profetie; en nu, wat waren de wonderen van Gennesareth en Bethesda anders dan een schaduw, een voorbeduiding, een miniatuur-aanwijzing van de wonderen die bij Jezus' wederkomst op de wolken staan te komen?

De krachten der hemelen, Jezus zelf heeft het ons gezegd, *zullen dan bewogen worden!* Wie nu meet den omvang van het al omvattend wonder dat in deze ééne profetie besloten ligt?

Op aarde is geen kracht. Wat nú leeft en sterft wordt gedragen en onderhouden door *de krachten der hemelen*. Uit de schatkameren des Heeren komt alle kracht ons hier beneden toe. De hemel rust niet op de aarde, maar de aarde hangt aan den hemel. In den hemel en niet op aarde is de kracht.

De kracht van, voor en over *alles*.

De kracht, die de elementen der natuur draagt en in stand houdt.

De kracht, die het leven der volkeren en natiën leidt en voedt.

De kracht, die ons lichamelijk aanzijn steunt en schraagt.

De kracht, waardoor alle inrichtingen en ordinantiën van ons maatschappelijk en zedelijk leven gebonden worden.

Kortom, de krachten, waardoor dit wondere samenstel der dingen, dit gansche heelal, tot nu bleef wat het is, van den nacht in den dag en van den dag wederom in den nacht voortgaat; die krachten, ze liggen niet in ons noch om ons, ze zijn op aarde niet, al werken ze in de aarde; die krachten zijn boven, in den hemel, in de hand onzes Gods.

Van die krachten nu zegt Jezus *dat ze bewogen zullen* worden, d. w. z. dat er een verandering, een verschuiving, een wijziging, een verplaatsing in deze krachten zal komen.

De Heer zegt niet dat ze zullen *vernietigd* en door andere *vervangen* worden; maar alleen dat ze anders zullen zijn dan dusver, dat ze anders zullen werken, en derhalve al wat dusver als wet en regel op aarde gold door de openbaring van een hooger wet zullen onttronen.

In die wonderen der laatste dagen zal dus in vollen luister blinken, wat in de wonderen die Jezus op aarde deed nog slechts van verre was geprofeteerd.

Alle water zal dan in wijn veranderd, d. w. z. al wat bestaat tot hooger heerlijkheid geleid worden.

Alsdan zal hij wandelen op de zeeën en de stormen gebieden, dat ze met alle elementen der natuur hun verwoestend karakter voor eeuwig afleggen, om dragers te zijn van zijn heerlijkheid.

Alsdan zal hij de brooden vermenigvuldigen, d. i. de onuitputtelijke levenskracht der natuur in volheid doen uitbreken, en wegnemen de wet van het brood, dat in des aanschijns zweet gegeten werd.

Alsdan zullen alle kreupelen en blinden en kranken en van den duivel bezetenen tot hem komen, en hij zal met »de genezing die onder zijn vleugelen is", alle lijden stillen, alle traan drogen, storelooze uitvloeiing bereidend van tintelende vreugde.

Ja, alsdan zal hij ten laatsteaan *het* graf doen wat hij aan *Lazarus'* graf deed, *den* dood bedwingen, gelijk hij *Lazarus'* dood in Bethanie bedwong, en als de laatste vijand hiermeê zal zijn te niet gedaan, zal de heerlijkheid volstroomen en heel de schepping vol glorie wandelen in de zalen des eeuwigen lichts.

Die wonderen zal *Jezus* doen. Immers, er staat uitdrukkelijk: De krachten des hemels zullen bewogen worden en alsdan zal het teeken gezien worden van den Zoon des menschen.

Merk op die uitdrukking: het teeken van den Zoon des menschen.

Dus niet als Zone Gods, maar als Zoon *des menschen* zal de Heer deze ontzaglijke wonderen doen.

Het zal niet God zijn die triomfeert, maar de mensch Christus Jezus, die door den Vader tot triomf geleid wordt.

Ons Hoofd, onze Koning, onze Heer is het, die van de Noorder- tot de Zuiderpool, die gelijkelijk aan de planeten en den Orion zijn machtwoord zal doen uitgaan. Het zal *de mensch* zijn, die in den persoon Christus, weêr tot macht en heerschappij opklimt.

Zoo sluit de keten en keert het einde in den aanvang terug.

Den eersten mensch werd gezet over al het geschapene te heerschen en zelf geen ander leven te kennen dan het leven Gods.

En nu zie, na lange droeve eeuwen, één somber en toch heerlijk verhaal vormend van 's menschen volstrekte machteloosheid en 's Heeren volstrekte genade en barmhartigheid, breekt die paradijszon weêr door, met nog hooger glans dan Eden ooit beschenen heeft, en in Christus onzen Koning is *werkelijkheid* geworden, wat voor Adam verworpen beloofte was

Wel u, indien ge den eersten mensch afgestorven, door het *derde* wonder, dat *des Heiligen Geestes*, in den Christen zijt gezet.

Het „volbrengen."

Vele karakters hebben wat men de welsprekendheid van het beloven zou kunnen noemen. Bezield door een valsche geestdrift, schijnen alle dingen hun mogelijk. Gelijk de meteoor door zijn verblindende schittering een oogenblik voortreffelijker schijnt dan de gewone hemellichten, zoo schijnen sommige menschen door hunne schoone beloften voor de toekomst de koelere nauwgezetheid van meer alledaagsche naturen ver achter zich te laten. In de handelswereld munten zij uit door die soort van beloften op papier, welke zoo vaak gebaande wegen naar den ondergang blijken. In den maatschappelijken omgang strooien zij allerlei welwillende toezeggingen om zich heen, maar zonder eenige tijdsbepaling of duidelijkheid. In de godsdienstige wereld zijn zij de toekomstige kroon der gemeente, maar die in den loop der jaren in gebreke blijven haar sieraad en vreugde te worden. Niets heeft op zedelijk gebied zulk een verzwakkenden invloed, zoowel op ons zelf als op anderen, als dit stelsel van uitstel. Het misleidt ons arme hart; het vormt een ondoordringbaar schild tegen de pijlen des Evangelies. Bij de goede voornemens blijft men staan en »bijna een Christen" is de passende naam voor al dezulken. Indien zij eens rijk waren, indien eens deze omstandigheid anders of die toestand gunstiger ware, wat zouden zij niet doen voor het rijk van den Heer! Alsof wij niet geroepen werden om te doen wat onze hand *nu* vindt om te doen, alsof God wilde dat wij alles opeens en het hoogste en beste nog wel het eerst zouden doen!

God roept ons tot het volbrengen. »Maar nu, schrijft Paulus ergens aan de Corinthiërs, voleindigt ook het doen", en de gansche Bijbel is daar om ons te toonen, dat God doet wat Hij toegezegd heeft. Al zijne beloften zijn in Christus Ja en Amen. Lees de geschiedenis der

VOOR KINDEREN.

De geschiedenis van Oberlin.

II.

Zijn vriend, die hem kwam verzoeken om naar Ban de la Roche te gaan, geeft een merkwaardig en leerzaam verhaal van zijn eenvoudige leefwijze en gewoonten. Zijn kamer was op een kleinen zolder, boven de derde verdieping. In den eenen hoek zag men een smal ledekant met bruin papier er om heen voor behang. Daarboven hing een ijzeren pan, waar de jonge Oberlin zijn eenvoudig avondeten in kookte, bestaande uit een stuk brood met wat water en zout, dat hij in de pan boven zijne lamp zette, terwijl hij aan zijn werk was. Van zijn avondmaal was hij gewoon te zeggen »dat het hem beter smaakte dan de duurste lekkernijen."

Hij had genoeg gelegenheid in zijn nieuwe woning, om zelfverloochening in beoefening te brengen. De pastorie, waar hij meer dan zestig jaar verblijf hield, was gelegen tusschen steile bergen, die dikwijls met sneeuw bedekt en meestal in een mist gehuld waren. De menschen waren bijna geheel van de buitenwereld afgesloten, daar er geene gebaande wegen waren, en men een breeden stroom over moest, waar geen brug overheen lag. Daarbij kwam dat zij zulk een barbaarsche taal spraken, dat zij nauwelijks in de omliggende streken verstaan werden. Oberlin deed met zijn gewonen ijver zijn best, om hen te helpen. Maar deze arme menschen waren zoo onkundig, dat zij niet geholpen wilden zijn en ook niet verstandiger of gelukkiger wilden worden. Sommigen maakten zelfs onderling het plan, om hem in zijn werk te belemmeren en hem het leven moeielijk te maken, om hem daardoor te toonen dat zij verlangden, dat hij zich niet verder zou mengen in hunne oude gewoonten, hoe verkeerd die ook zijn mochten.

Het is dikwijls het deel van hen die anderen trachten te helpen, dat zij met ondank worden beloond, en dat zij verkeerd worden verstaan en beoordeeld. Maar zij, die het goede willen doen met een oprecht gemoed, zullen dit alles vriendelijk en zachtmoedig verdragen; ten eerste omdat zij weten dat wij hen die ons zoeken te benadeelen met goedheid behooren te bejegenen, en ook, omdat zij wel te beklagen zijn, die zoo onverstandig zijn van te meenen dat zij ook wijs en deugdzaam zijn dat voorts niets meer behoeven.

De zachtmoedige, maar beslisje leerraar handelde naar dit beginsel; dewijl hij gehoord had van het plan, alsmede dat het den volgenden Zondag ten uitvoer zou gebracht worden, koos hij dien dag tot tekst zijner leerrede de woorden van den Zaligmaker uit de heerlijke bergrede: »Maar Ik zeg u, dat gij den booze niet wederstaat; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe;" en schetste naar aanleiding van deze woorden het geduld waarmede wij beleedigingen moeten verdragen. Na de preek kwamen de ontevredenen bij elkaar in het huis van één hunner, en vermaakten elkander met de voorstelling van hetgeen de leeraar toch wel zou doen, wanneer hij genoodzaakt zou zijn dit beginsel in toepassing te brengen. Maar hoe groot was hunne verbazing, toen de deur openging en Oberlin zelf voor hen stond.

»Hier ben ik, vrienden," zeide hij met zijne gewone kalme waardigheid, »ik kun uwe bedoeling; gij wilt mij straffen, omdat gij mijn gedrag niet goedkeurt. Indien ik waarlijk de wetten heb overtreden, die ik u heb voorgehouden, straft mij dan. Het is beter dat ik mij vrijwillig in uwe handen geef, dan dat gij u zoudt schuldig maken aan de laagheid van een onverhoedschen aanslag."

De ronde woorden en de vriendelijke zachte toon, waarop zij werden uitgesproken, veranderden terstond de booze gezindheid der boeren, die hem nu oprecht om vergeving smeekten en beloofden van nooit meer aan zijne goede bedoelingen jegens hen te zullen twijfelen.

Korten tijd hierna vormden eenige menschen in een naburig dorp het plan, om hem te grijpen en in een vollen regenbak te werpen. In zijne preek sprak hij over het geluk en de veiligheid van hen, die op den Heer vertrouwen, alsmede over de bijzondere bescherming, die Hij zijnen dienstknechten verleent, waarbij hij als zijne vaste overtuiging uitsprak, dat zelfs geen haar van ons hoofd kan gekrenkt worden, zonder zijnen wil. Hij ging meestal te paard naar huis, maar onderricht van het gevaar dat hem dreigde, ging hij nu te voet, waardoor hij zich nog meer in de macht van zijne vijanden stelde. Hij was nog niet ver op weg, toen hij twee of drie mannen achter een heg verscholen zag; hij ging hen kalm voorbij, waarover zij zoo verbaasd werden, dat zij er niet aan konden denken om hem op eenigerlei wijze te hinderen.

Onder de bezwaren waaronder de boeren gebukt gingen, toen Oberlin eerst bij hen kwam wonen, behoorde ook dat zij geen gereedschappen hadden om den grond te bewerken, zooals ploegen, eggen enz. De menschen waren dus dikwijls zeer verlegen wegens gebrek aan het noodige voedsel; want zij konden geen koren zaaien in onbewerkten grond, en hun eenig voedsel was eene zeer slechte soort van aardappelen. Inderdaad leefden zij eenige jaren te voren alleen van wilde appelen en peren, totdat een vreeselijken hongersnood hen noodzaakte, om eenige bosschen weg te ruimen en aardappelen te poten, maar die van eene zeer slechte hoedanigheid waren. Ook hadden zij geene wegen en konden dus gedurende negen maanden niet dan hoogst moeielijk naar de naburige steden gaan om iets te koopen of van hunne geringe opbrengsten te verkoopen. De rivier kon men zelfs des zomers bijna niet overkomen.

Oberlin zag spoedig in, hoe nuttig het zou zijn, eene brug over deze rivier te leggen, en besloot nu terstond te trachten er een te maken, zoowel als een weg, niettegenstaande hij wel begreep hoeveel geld en moeite dit zou kosten. De menschen dachten echter dat het onmogelijk was, en ieder had zijne bijzondere verontschuldigingen, en allen weigerden eindelijk kortaf om mee te helpen.

En ging Oberlin nu ook maar stil zitten om verder niets uit te voeren? In plaats daarvan sprak hij nogmaals de menschen vriendelijk aan, en maakte hen opmerkzaam op het voordeel dat er voor hen in gelegen was, dat zij op eene gemakkelijke wijs naar de markt konden gaan.

(*Slot volgt.*)

Israëlieten. Die van Abrahams tocht uit Ur der Chaldeën, daarheen gaande zonder te weten waarheen. Zie de helden en heiligen uit vroegere eeuwen. Luister naar Paulus. Ondervraag de vaderen. God is altijd bezig te »volbrengen." Hij beloofde dat het zaad der vrouw de slang den kop zou vermorzelen, en in het kruis zien we de triomf over den Booze. Christus beloofde ons het huis des Vaders, en onze dierbaren, die ons voorgingen, zijn reeds daar, en genieten een storelooze vreugde, en drinkende van het water des levens en in wijden kring om den troon des Lams geschaard, belijden zij dat al wat Christus van het Vaderhuis beloofde, waarheid is.

Zoo wil Christus dat ook wij zullen werken. Er is werk van velerlei aard, maar het gaat altijd met een zeker *nu* gepaard. En eenmaal eerlijk de hand aan den ploeg geslagen, ondervindt men dat het werk zelf ons tot steeds krachtiger inspanning uitlokt. Er is een opvoedende kracht in, waarin het tevens zijn beste belooning meê zich brengt. Wie er den smaak van weg heeft, verlangt niet meer tot de dagen der ledigheid terug te keeren, maar voort te gaan van licht tot licht, van kracht tot kracht. Het leven van den Heere Jezus Christus was een leven van daden, en wat op het verhaal er van in de Schrift volgt, zijn niet de »Besluiten", maar de »Handelingen" der Apostelen. Zij waren levende brieven van den Heer, bekend en gelezen van alle menschen; en wat zij waren behooren alle Christenen te zijn.

In het stukje »Voor alle tijden" in het nummer van voorleden week gelieve men te lezen regel 41 van onderen, in plaats van *Gemeente: Geest.*

Amsterdam, 28 Mei 1875.

Een optreden als van Moody en Smith noemt men leekenprediking.

Ons dunkt ten onrechte.

We zijn *anticlericaal*, willen geen *clerus*, en mogen dus ook de tegenstelling van *lecken* en *geestelijken* niet toelaten.

»*Eén is ons aller Heer en wij zijn allen broeders!*"

Bij voorkeur stellen we daarom het vraagstuk in dezen vorm: is alleen ambtelijke prediking geoorloofd, en alle *niet*-ambtelijke prediking onvoorwaardelijk af te keuren?

Tot het laatste neigen velen ook ten onzent.

Wat de epauletten niet draagt schijnt niet te mogen spreken.

Schier een aanranding van de ordeningen Gods wordt in het niet absoluut opvolgen van dien regel gewraakt.

In het algemeen, als stelling, ter omschrijving van een beginsel, zouden ook wij liefst in soortgelijken zin spreken.

Er zijn ambten in de Kerk.

Niet door menschelijke willekeur ingesteld, maar van Godswege verordend.

Het ambt behoort dus ook door ons geëerd en erkend te worden.

Uit de reeks artikelen, die we voor ruim een jaar over de *Sleutelen* en de *Sleutelmacht* gaven, weet men, hoe sterk we hierop zelfs den nadruk leggen.

Maar is nu hiermeê Moody's en Smith's optreden geoordeeld?

Een wedervraag.

Kent men de artikelen van onze Dordsche Kerkorde over de lieden met extraordinarische roeping?

En blijkt dan niet uit dit artikel, dat ook de Hervorming de mogelijkheid toegaf, dat broeders, die aan geen hoogeschool gestudeerd hadden, niettemin door God verkoren waren om zijn Woord te prediken?

Destijds wilde de Kerk die gaven niet slechts niet onderdrukken, maar ze eischte veeleer, dat de Kerken op deze gaven acht zouden hebben en waar ze zich vertoonden, die in den dienst der Kerk zouden opnemen.

Geen vijandige dus, maar veeleer een vriendelijke verhouding tegenover het van God geroepen buiten-ambtelijk element.

Buitendien weet men, hoe onze Hervormingskerken oorspronkelijk de levensuiting ook van niet-geordende broederen zochten aan te wakkeren door de inrichting der dusgenaamde *Profetieën*, bijeenkomsten, tamelijk wel gelijkend op de tegenwoordige *Prayermeetings* (bijduren) en waarin leden der gemeente of vreemdelingen, die buiten het ambt waren, hun gaven tot stichting der broederen meêdeelden.

O. a. in à Lasco's Kerkordening voor de Nederlandsche gemeente te Londen, kan men de beschrijving van deze *Profetieën* vinden.

Ook in Zwitserland en Vlaanderen zijn ze ingevoerd.

Men zou dus toonen noch den geest onzer Kerkorde noch de historie der Hervorming te kennen, indien men zonder meer, voetstoots, elk optreden van niet-geordende broederen wilde afkeuren.

En toetsen we nu aan deze generale stelling het onderhavig optreden van Smith en Moody, dan is er oorzaak, zoo we wel zien, voor de volgende opmerkingen:

1°. Vruchteloos zal men onder de geordende predikanten mannen vinden, die dermate met de gave des woords en der vermaning en der stichting en der overreding zijn toegerust, als deze Amerikanen.

2°. Op de Kerk rust de verplichting om de buitengewone gaven Gods in deze mannen te eeren, door hun overeenkomstig den geest der Dordsche Kerkorde in het ambt, na behoorlijk onderzoek, op te nemen.

3°. Dusver hebben beide broeders zich stipt onthouden, van allen schijn zelfs, alsof ze in den dienst des Woords wilden indringen. Ze hebben noch den dienst der Sacramenten, noch het geven van den zegen, noch het leiden van gewone godsdienstoefeningen zich aangematigd, maar eenvoudig lokalen geopend, waarin ze tot elk die komen wil spreken naar de overtuiging van hun hart.

4°. Ze hebben steeds de predikanten der plaats aangezocht om hun samenkomsten te openen en te sluiten.

5°. Hun streven is niet, om iemand buiten de Kerk te lokken of ook een nieuwe Kerk te stichten, maar eenvoudig om *a.* de schare aan te raden dat ze de geordende Kerk zoeken zal, en *b.* de geordende Kerk aan te sporen, dat ze zich op de ontvangst der schare voorbereide.

Zal men, dit een en ander in aanmerking nemend, nog meenen, dat voor het geroep van »*Geen leekenprediking!*" geheel de beweging der Kerk, die aan Moody's en Smith's naam verbonden is, behoort weg te vallen?

Wij durven het betwijfelen.

Althans bij hen, die van harte *Gereformeerd* en dus *niet* clericaal zijn!

Algemeen Overzicht.

De Unie der Congregationalisten in Engeland, die elk half jaar samenkomt en ook dit voorjaar vergaderde, bracht in haar laatste zitting de vraag ter sprake, op welke wijze de Kerken door de thans in gang zijnde opwekking zouden kunnen worden gebaat. Sommige wenken en opmerkingen, bij die gelegenheid gemaakt, laten we hier volgen.

Een der sprekers, de predikant Braden, uit Londen, zeide dat er een neiging bestond om de beweging niet in, maar naast het kanaal van de Kerken te doen voortloopen, en haar te doen uitloopen in een zweyende, alle leiding missende geestdrift, die zich of in de eene of andere nieuwe organisatie moest belichamen, of uitsterven als verspilde kracht, omdat zij weigerde een bepaalden, geconcentreerden vorm aan te nemen. Met name vroeg hij, of niet aan een der vaste Zondag-godsdienst-oefeningen de vorm van Evangelisatie zou kunnen worden gegeven? Of men in de Kerken niet kan invoeren een periodiek huisbezoek in de wijk waar de kerk staat? Of de leeraars niet éene maand jaarlijks konden bestemmen voor Evangelisatie-arbeid in een gegeven wijk? Of niet, in de Kerk, de orde der Evangelisten, door de Schrift zelve ingesteld, hersteld moest worden en of zij niet een eervolle plaats behoorde te beslaan in de orde der predikers?

Een ander spreker wenschte elk lid der Kerk persoonlijk aan den arbeid te zien, in huisbezoek, zendingswerk, voordrachten en afzonderlijke diensten op werkdagen en straatprediking. Spreker had zelf gedurende twintig jaar op straat gepredikt en daarbij grooter zegen genoten dan in de kerk. Wanneer een leeraar zulk werk onderneemt, zeide hij, kan het volk niet zeggen: Gij wordt er voor betaald. Een derde spreker drong op een practische prediking aan, het beleven van het Evangelie door de leden der Kerk in hun dagelijkschen wandel. De groote vijand van allen waren godsdienst, beweerde hij, is de Mammondienst. Vergelijk de apostolische Kerk met de tegenwoordige — het contrast is schreiend. De Christenen thans zijn veel te begeerig naar rijkdom en om rijk te schijnen; zij toonen een droeve neiging tot aanbidding van het goud. De speeches van lieden met geld zonder hersens worden voluit medegedeeld, terwijl zij die hersens hebben, maar geen geld, eenvoudig worden aangeduid als »andere heeren".

Newman Hall, de bekende prediker, pleitte o. a. voor onschuldige vermaken voor het volk. Bij de opening van een koffiehuis in Whitechapel, om den invloed der drankhuizen te weren, was door hem opgemerkt, dat het volk evenzeer noodig had zich te ontspannen, als te bidden. Tot nu toe had men slechts gezegd: »Ga daar of daar niet heen". Doch men moest ook voor gezonde middelen tot ontspanning zorgen en zeggen: »Kom hier". — De heer Henry Tarrant, van Leeds, zeide, men moest de werkliden opzoeken op hun eigen terrein. Voor eenigen tijd was door hem een dienst georganiseerd bij een wedren, en de ondernemer van de vermakelijkheid schreef toen op het uithangbord: »Na zessen geen wedren, wegens den Evangelisatie-dienst".

Een der laatste sprekers eindelijk, de predikant Eustace R. Conder, van Leeds, drong op samenwerking in den arbeid der Evangelisatie aan. Het denkbeeld dat een zekere godsdienstige zelfzucht hen dreef, dat zij slechts de uitbreiding van een bepaald Kerkgenootschap op het oog hadden, zou, zoolang men afzonderlijk arbeidde, den gemaakten indruk verzwakken. Vormde men daarentegen slechts één corps, zonder op het belang van bepaalde Kerkgenootschappen te letten, dan zou deze hinderpaal uit den weg zijn geruimd. — Voorzeker geen slechte raad!

Buitenland.

Duitschland. Onder de plaatsen waar het spreken van den heer Pearsall Smith veel nut gedaan heeft, worden genoemd Mühlhausen in den Elzass, Stuttgart, Frankfort a./M. en Barmen. Op laatstgenoemde plaats werd een predikantenconferentie in het Zendingshuis belegd, waar men enkele bedenkingen tegen de theorie van den heer Smith wenschte in te brengen. Doch de denkbeelden in de voordracht, die vooraf door hem werd gehouden, waren zoo geruststellend en tegelijk zoo aangrijpend, dat niemand het woord nam, en Dr. Fabri, die als een nuchter man bekend staat, inwendig daartoe gedrongen, in naam van al de aanwezige broeders den heer S. dankte en de vergadering met een gemeenschappelijk Amen uiteenging.

— Uit Bazel meldt men, dat de week van 4—11 April, toen de heer Pearsall Smith aldaar optrad, een ware feestweek was. Om zijn woord, dat ook hier het middenpunt der beweging vormde, groeperden zich de toespraken van een aantal Zwitsersche en Duitsche Christenen, die, met hunne eigene, in Duitsche theologie gedoopte ervaringen en zienswijzen, de hoorders verkwikten en bezielden. Gewoonlijk hield men te zeven uren 's morgens reeds een biduur, waaraan meer dan duizend personen deelnamen. Te negen uren Bijbellezing; om elf uur een bijeenkomst in het Engelsch; om twee uur 's middags private bespreking; te half vijf een conferentie van broeders; te acht uur 's avonds een groote volksbijeenkomst. Bij de laatste was de Vereinssaal, die 2300 plaatsen bevat, geheel vol en moest men bovendien zijn toevlucht tot de Peterskerk nemen. Ten besluite der bijeenkomsten werd gemeenschappelijk Avondmaal gehouden, waarbij ongeveer twee duizend gasten aanzaten.

Oostenrijk. De toestand der Hongaarsche Protestantsche Kerk is weinig bemoedigend. De heerschende geest is modern en het aantal theologie studeerenden neemt sterk af. Aan de drie theologische scholen, te Presburg, Oedenburg en Eperies, waren dezen winter slechts 51 studenten ingeschreven, welk cijfer voor tien jaar nog het dubbele bedroeg. Om de krachten te vereenigen en een beter resultaat te verkrijgen, wil men nu de drie scholen tot eene theologische faculteit te Presburg met zes hoogleeraren ineensmelten, en men twijfelt niet, of het algemeen bestuur der Kerk zal aan dit denkbeeld zijn goedkeuring verleenen.

Frankrijk. De nieuwe Minister van Eeredienst, Wallon, heeft de beslissing van zijn voorganger in zake de samenstelling van het consistorie van Montauban bekrachtigd. Het consistorie van Montcarret heeft den Minister verzocht, zoo spoedig mogelijk de Synode opnieuw bijeen te roepen, opdat deze, als vertegenwoordigster der Kerk, de beste middelen tot oplossing der crisis moge kiezen, en daarbij den wensch te kennen gegeven dat dit middel moge zijn: minnelijke scheiding tusschen orthodoxen en liberalen, verdeeling der kerkelijke goederen.

Zwitserland. Den 4den Mei is, in zijn geboorteplaats, Orbe, in het kanton Waadland, een gedenkteeken onthuld, bestaande in een marmeren buste, voor den hervormer Viret.

— Voor de Duitsche predikantsplaats te Genève is benoemd de heer Otto Steiger, van Ragatz, van zeer liberale richting.

— De gemeente de l'Oratoire te Genève heeft een jaarlijksch budget van tusschen de 20 en 25,000 Gulden. Op hare Zondagsscholen gaan 700 kinderen.

— Sedert twaalf jaar bestaat te Genève een vereeniging, die zich ten doel stelt oud papier te verzamelen ten voordeele van Christelijke instellingen. Ditmaal heeft de verkoop ruim twaalfhonderd Franks opgebracht.

— Door vrijwillige bijdragen voor een gedenkteeken voor Zwingli, is bereids bijeengebracht een som van ruim 42,000 Franks.

— Te Emmishofen in Thurgau heeft zich, tengevolge van de afschaffing der Apostolische geloofsbelijdenis in de nationale Kerk, een vrije gemeente gevormd.

Groot-Brittannië. De Synode der Vereenigde Presbyterianen in Schotland heeft besloten, dat hare gemeenten in Engeland zich met de daar bestaande Engelsche Presbyterianen zullen kunnen vereenigen. Eenige tijd zal nog moeten verloopen eer de noodige maatregelen zullen zijn genomen.

— Het Londensche Zendingsgenootschap heeft dit jaar aan bijdragen ontvangen een som van honderd drie duizend Pond Sterling. Op de algemeene vergadering verklaarde een der sprekers, dat de som, die jaarlijks in Groot-Brittannië aan sterken drank wordt verkwist, ruimschoots voldoende zijn zou, om alle bestaande Zendingsgenootschappen gedurende een eeuw te onderhouden.

— De Bijbellezingen van den heer Moody blijven hare aantrekkingskracht op het Londensche publiek behouden. — In de laatste dagen heeft ook de heer Varley, uit Amerika teruggekeerd, deelgenomen aan de diensten in Bow-road Hall.

Binnenland.

* **Amsterdam**, 26 Mei. De Christelijke Normaalschool te Nijmegen, die reeds zoo menig waardig kweekeling van haar aan het hoofd onzer Christelijke Scholen zag geplaatst, verkeert, blijkens het juist verschenen 21e Verslag, nog steeds in bloeienden toestand. Al gaat het ook haar als andere Vereenigingen, dat vele oude vrienden, die haar ten einde toe bleven steunen en lief hebben, haar ontvallen, toch ondervindt ook zij dat de Heer getrouw is, en in die bewustheid zet zij haar arbeid voort. Het grootste verlies dat door haar geleden is, is zeker wel dat van den heer H. A. Geretsen, de onvergetelijke hoofdonderwijzer, die zoolang hoofd en sieraad der inrichting mocht zijn. Doch de Directie is zoo gelukkig geweest in zijn zoon, den heer Antonie Lambertus Gerretsen, een opvolger te vinden, die sedert Augustus ll. definitief als zoodanig aangesteld is, en een alleszins waardig en bevoegd plaatsvervanger zijns vaders belooft te zijn. Aan hem en zijne gade, mejuffrouw Anna Serton, uit Utrecht, zal de leiding en verpleging der kweekelingen voortaan zijn opgedragen, terwijl de waardige gade van den overleden hoofdonderwijzer zich gaarne bereid verklaard heeft, hare schoondochter met haar rijke ervaring en erkenden Christelijken zin radend en voorlichtend ter zijde te staan.

Verder betreurt de inrichting het verlies van een lid der directie, Jonkh er Carel Singendonck van Dieden, aan wiens negenjarige uitnemende diensten het Verslag hulde brengt. In Dr. Capadose te 's-Hage en den heer Wensinck verloor zij ijverige agenten; terwijl door het vertrek van Mr. W. R. Baron van Lijnden naar elders een tweede plaats in de Directie ledig werd. Één daarvan is echter reeds ingenomen door Jhr. Mr. C. C. G. de Pesters, te Utrecht. Als hulponderwijzer staan den heer Geretsen de heeren W. N. S. Everts en C. V. van Noppen ter zijde. Het verslag legt er nadruk op, dat ook op de practische opleiding der kweekelingen gelet wordt. Volgens een bijgevoegden staat hebben, sedert de oprichting der Normaalschool in 1846, honderd een en tachtig kweekelingen hunne opleiding aan haar genoten, van welke slechts een zeer klein gedeelte ontslagen werd of het onderwijs verliet. Verreweg de meesten fungeeren thans aan Christelijke scholen, hetzij dan als hoofd- of als hulponderwijzer. Negen en dertig zijn thans ingeschreven, waarvan tien voor rekening van de Hoofdcommissie der Vereeniging voor Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs, en twee voor die der Amsterdamsche Hulpvereeniging. Twaalf kweekelingen deden dit jaar met goed gevolg examen als hulponderwijzer; zeven oud kweekelingen als hoofdonderwijzer, vijf verkregen aanteekening voor het Fransch, vijf voor het Duitsch en twee voor de Wiskunde.

De inkomsten bedroegen *f* 9.673.41, de uitgaven *f* 10,155.04, zoodat de kas sluit met een nadeelig saldo van *f* 481.63.

* **Leiden**, 26 Mei. De Vereeniging voor Christelijk onderwijs ten behoeve van eenen minvermogenden heeft een financieel verslag over 1874 uitgegeven Daaruit blijkt dat aan contributiën uit Leiden zelf is ontvangen *f* 3187.65, van elders *f* 81. Aan giften, uit Leiden *f* 238.77½, van elders *f* 287.69½. Aan diversen *f* 1020.79, waarvan *f* 950.77 aan vrijwillige schoolcenten. Aan renten *f* 225.63 Totaal van ontvangsten *f* 5041.54. Daarentegen bedroegen de uitgaven *f* 5878.78, zoodat er een nadeelig saldo is van *f* 837.24. De uitgaven zijn steeds stijgende, en overtroffen dit jaar die van het vorige met *f* 440, zoodat een saldo, dat van vroeger in kas was, reeds voor een goed deel versmolten is. Toch wenschte de Vereeniging, gelijk het verslag verklaart, ziende op hetgeen zij ook dit jaar weêr ondervond, biddend en vertrouwend voort te gran.

* **Harlingen** 14 Mei. De heer Rinnooy, zendeling, hield hier zijne tweede voorlezing, die merkwaardige bijzonderheden over Nieuw-Guinea behelsde. Slechts enkele deelen wij mede.

De Papoeaas, bewoners van Nieuw-Guinea, hebben eene bijna zwarte huid en gekroesd haar. Zij hebben geen priesters; de geesten hunner afgestorvenen worden door hen vereerd, of liever gevreesd; op hunne graven brengen zij tabak en voedsel, om hunne gunst te verwerven. In gelaatstrekken hebben zij eenige overeenkomst met de Joden. In de binnenlanden wonen menscheneters, die hunne slachtoffers roosteren en braden. De Wandammers, een van de volksstammen, zien er niet afzichtelijk uit; zelfs zijn er vrouwen onder hen die een gunstig voorkomen hebben. Gedurende zijn verblijf van vijf jaren, had de heer R. er slechts twee gebrekkigen gezien, van welke de een blind en de ander doofstom was. Zij houden bijzonder veel van opschik en tooi. Het gekroesde haar, dat weelderig groeit, is met kammen en witte veeren versierd. Sommigen gelijken dan op een soldaat met eene berenmuts. Als zij op roof en moord uitgaan, hebben zij het gelaat zwart gemaakt; het oog heeft dan eene bloedroode kleur. Onbegrijpelijk vlug zijn ze met de voeten, die plat en breed zijn; groot is de spierkracht der teenen, zoodat zij met hunne voeten met groote vlugheid en gemakkelijkheid voorwerpen opnemen, waartoe wij onze handen gebruiken; bukken ziet men hen niet doen. Zij zijn bijna naakt, doch hierin is door de Zending verandering gekomen, want de mannen kleeden zich met schors, dat door de vrouwen zacht geklopt wordt; de vrouwen te Andai, waar de zendeling Woelders en zijne kloeke vrouw, mejuffrouw De Vries, uit Harlingen, arbeiden, dragen sarongs of veelkleurige rokken. Het hoofdhaar is met papegaaiveêren versierd; armbanden, van schelpen vervaardigd en met koper- of zilverdraad voorzien, zijn eene geliefkoosde dracht; in het neusbeen en het oor zijn gaten gemaakt, waaraan versierselen hangen. De veelwijverij is onder hen in gebruik, zelden heeft men echter meer dan twee vrouwen. De vrouwen worden voor blauw katoen, kralen en messen gekocht, reeds als kinderen worden zij als verloofden beschouwd, doch zij mogen elkander voor het huwelijk niet zien. Echtscheiding heeft zelden onder hen plaats; het overspel wordt als eene zware misdaad beschouwd.

Deze en andere bijzonderheden werden in goeden stijl en met heldere stem voorgedragen. De heer Rinnooy deed op treffende wijze uitkomen, dat de zendeling door zijne afzondering zich soms zoo eenzaam gevoelde, en hij de opwekking miste die wij door den omgang met Christenen genieten, en bond ons daarom zeer op het hart om hen dikwijls in ons gebed, zoowel in de binnenkamer als in den huiselijken kring, aan den Heer op te dragen.

Bolsward, 26 Mei. In de vergadering van de afdeeling van Volksonderwijs, die den 13den dezer alhier werd gehouden, bracht een der leden het adres ter sprake, dat bij den Gemeenteraad is ingediend door het Bestuur der Vereeniging voor Christelijk-Nationaal Onderwijs. In dat adres wordt gevraagd om eene verdeeling der inkomsten van een schoolfonds, dat aldaar bestaat over al de schoolgaande kinderen, ook van de bijzondere scholen. Dit schoolfonds is een derde der beneficiale goederen, die sedert de Hervorming onder het beheer waren van den magistraat dier stad, terwijl daaruit betaald werden de tractementen der Hervormde predikanten, en eenige andere kosten betreffende den eeredienst en het onderwijs. In 1856 heeft eene scheiding dezer fondsen plaats gevonden en is 2/3 onder het beheer der Kerkvoogden gekomen, 1/3 aan de burgerlijke gemeente overgedragen, uitdrukkelijk als schoolfonds. Dit fonds is zoozeer toegenomen, dat het met een matig schoolgeld in alle behoeften van het openbaar onderwijs voorziet. Het bestuur van het C. N. O. acht het billijk, dat ook de kinderen der bijzondere scholen hiervan trekken zullen, en de ouders op die wijze restitutie zullen erlangen. Natuurlijk werden op deze vergadering de argumenten bestreden en aan het bestuur dezer afdeeling opgedragen dit adres over te leggen en de aangevoerde gronden te bestrijden.

* **Fijnaart en Heiningen**, 25 Mei. De dertiende dezer blijft voor de Ned. Hervormde gemeente dezer plaats een onvergetelijke dag. Reeds de talrijk wapperende vlaggen en het feestelijk aanzien van het Protestantsche kerkhof strekten ten bewijze, dat deze dag bijzonder gewichtig zou zijn. De eerste steen eener nieuwe kerk zou worden gelegd! Ter godsdienstige wijding dezer plechtigheid had het Kerkbestuur, Ds. H. V. Hogerzeil, van Arnhem, uitgenoodigd, die in de welingerichte noodkerk voor een zeer talrijk gehoor eene boeiende rede hield over de woorden van den Prediker: »Er is een tijd om af te breken en een tijd om te bouwen". Afbreken, zei Spr., was een woord, dat aan veel herinnert. Het was voor hem eene aangename gedachte, in die oude kerk het zegel dei Doops van zijn onvergetelijken vader ontvangen te hebben en later zelf gedurende eenigen tijd in zijne geboorteplaats het frissche, vrije, volle Evangelie te hebben mogen verkondigen. Al viel het moeielijk, van het oude gebouw met zijne vele liefelijke herinneringen te scheiden, toch had de gemeente terecht ingezien, dat ook voor hare kerk de tijd gekomen was om ze af te breken. Wij moesten niet schromen, waar het noodig was, af te breken. Alle menschenwerk is vergankelijk en heeft zijn tijd van leven en ondergang; alleen God behoeft zijn werk niet af te breken; zijn werk is onveranderlijk en goed; doch wel heeft God veel in ons af te breken. Bouwen, dit is een veel vriendelijker woord; daar zit leven daar zit gang in; in dat woord is iets dat ons toelacht. De bouw eener nieuwe kerk is een protest tegen allen, die met het Christendom spotten. Zoolang er nog kerken gebouwd worden, behoeft men nog niet voor den geheelen ondergang van het Godsrijk te vreezen. Deze te bouwen is een groote zegen voor eene gemeente. Deze dag was dus voorzeker een feestdag, maar toch ook een herinneringsdag; in ieder geval moest hij tot een dank- en bededag worden. Elke zegen brengt echter eene verplichting met zich. Eene mooie kerk maakt nog geen levende gemeente; daarom is er reden tot de vraag: Is de nieuw te bouwen kerk in waarheid een zinnebeeld van den geestelijken wasdom en den waarachtigen bloei van de Gemeente van Christus Jezus door den Heiligen Geest? Spreker eindigde met den wensch, dat de geschiedenis van het goede in de oude kerk, mocht voortgezet worden in de geschiedenis van de nieuwe.

Na afloop der godsdienstoefening verzamelden zich de leden der bouwcommissie, de opzichter en de aannemers, de burgemeester en de aanwezige predikanten, het collegie van Kerkbestuur en notabelen en de Kerkraad met hunne echtgenooten in het catechisatie-lokaal, om zich daar in statigen optocht naar de gewichtige plek te begeven, waar de president van het Kerkbestuur, de heer P. S. Marts, de belangstellende menigte met een hartelijk en degelijk welkom begroette. Na zijn krachtig woord nam de president den zilveren troffel ter hand en legde den versierden eersten steen, waarna een tweede gelegd werd door zijne eenige zuster Terstond daarna sprak de consulent, Ds. Bartstra, van Klundert, nog een woord over den levenden steen Jezus Christus, opdat ook wij, tot Hem gekomen, als levende steenen mochten worden gebouwd tot een geestelijk huis, naar aanleiding van 1 Petr. 2: 4, 5. Aangenaam werd deze toespraak afgewisseld door het liefelijk gezang van de kinderen der Christelijke scholen van Fijnaart en van Heiningen, onder leiding van den ijverigen onderwijzer Los. Ds. Hogerzeil gevoelde zich gedrongen deze kinderen te danken voor hunne lieve zangstukjes en sprak hen aan als de toekomst der Gemeente; als zoodanig mochten de kinderen in geenen deele bij deze gelegenheid gemist worden. Met het zingen van Psalm 72: 11 en het uitspreken der zegenbede door Ds. Bartstra was de openbare plechtigheid geeindigd. Hierop verlieten de door den president van het Kerkbestuur genoodigden het bouwterrein en keerden in dezelfde orde naar de pastorie terug, gevolgd door al de werklieden, die in het catechisatie-lokaal op waardige en milde wijze werden onthaald; terwijl de vele gasten van den president zich in de pastorie verkwikken konden aan den wel voorzienen disch, waar geen einde kwam aan de toasten, die op den gastheer en de gastvrouw, de bouwcommissie, de opzichter en aannemers enz. werden uitgebracht.

* **Numansdorp**, 24 Mei. Te midden zijner gemeenteleden en vrienden mocht Ds. W. H. Houël, Hervormd predikant alhier, den 12den dezer zijne vijf-en-twintigjarige ambtsbediening feestelijk herdenken, terwijl

hij den daarop volgenden Zondag tot de gemeente sprak, naar aanleiding van 2 Cor. 13: 9b. In tal van geschenken toonde de gemeente hare liefde tot den leeraar, voor wiens welzijn op dezen herinneringsdag uit menig hart een vurige bede omhoog steeg.

Nijmegen, 25 Mei. Volgens het jongstverschenen Verslag, heeft het Weeshuis van den heer Van 't Lindenhout gedurende de maanden Januari, Februari en Maart, behalve de goederen, ontvangen een som van *f* 19.464,21½. Alle werkzaamheden gaan geregeld en gezegend voort. Het jaarfeest zal, zoo de Heere wil, den 7den Juli worden gevierd. Hoogst aangenaam, zegt het Verslag, zal het ons zijn, dat vele vrienden gedurende de zomermaanden met eigen oogen den zegen komen zien, dien de Heere God ons heeft geschonken en nog dagelijks schenkt.

Vrijhoeven-Capelle, 26 Mei. Door heeren Kerkvoogden der Hervormde gemeente van Loon op Zand is aan 't bestuur der afdeeling »Vrienden der Waarheid" alhier welwillend het kerkgebouw afgestaan, om daarin voortaan de Evangelisten te laten voorgaan. Bij de vele vacaturen is die welwillende afstand hier en in de omstreken hoogst welkom, daar men nu toch, minstens om de veertien dagen, onder de getrouwe Evangelieverkondiging kan opgaan, en Zondag jl. bleek die belangstelling dan ook in ruime mate, daar het kerkgebouw de talrijke schare nauwelijks kon bevatten. Deze gunstige verandering van plaats der samenkomst kwam juist, toen het bestuur tot het stichten van een Evangelisatie-lokaal zou overgaan.

Verslagen.

Vereeniging van Christelijke Onderwijzers.

In het aangenaam gelegen Zeist, met zijn prachtige villa's en schoone wandeldreven, werd Vrijdag en Zaterdag de tweeen-twintigste Algemeene Vergadering der Vereeniging van Christelijke Onderwijzers in Nederland gehouden. Waarheid bleek het, wat later aan den gemeenschappelijken disch nog eens goed herinnerd werd: het kleine plantje van voorheen was een boom geworden en onze Secretaris kon telken jare in zijn verslag op een steeds toenemend ledental wijzen. Van de 550 waren er ruim 200 leden, benevens de afgevaardigden van de 14 afdeelingen der Vereeniging, tegenwoordig. Van Noord en Zuid was men saamgekomen om het getuigenis te geven, dat, waren er, helaas, ook ditmaal weder eenigen opgeroepen van de oude garde, om in te gaan in de rust die er overblijft voor het volk van God, er een tal van jonge mannen opstaan om met eere de plaats der gevallenen in den strijd des levens te vervullen. Mocht er ook al bij sommigen vrees hebben bestaan, dat gebrek aan localiteit het houden der vergadering onmogelijk zou maken, de regelings-commissie, de heeren J. van Zanten, H. B. van Lummel en F. A. Marchal, hebben het bewijs geleverd, wat men onder den zegen Gods, maar met vasten wil bezield en vervuld van liefde voor een zaak, vermag! Haar komt een woord van openbaren dank en hulde toe, nu zij zich met opoffering van veel tijd en moeite in zulk een succes mocht verheugen. Door haar verkregen wij kosteloos als vergaderplaatsen het nette kerkgebouw der Broedergemeente en de weeshuiszaal van den Hervormden Kerkeraad; de eerste met het doel om te vergaderen tot bespreking der Agenda, de tweede, waar reeds des morgens de jaarlijksche rekening en het verslag van Barnabas was gedaan, voor den maaltijd. Door haar ook verkregen wij het bewijs, dat Zeist's bewoners van allerlei stand prijs stellen op het Christelijk onderwijs en dit deden blijken in een ruim aanbod tot logies en ontvangst der gasten. Allen, die zich aangemeld hadden, werden geplaatst, en gaat het den anderen broeders als steller dezes, dan werd het genot van het samenzijn nog uitnemend verhoogd door de voorkomendheid van gastheer en gastvrouw. Voeg daarbij de vergunning om de schoone buitenplaats van den heer Ja. v. E. als wandelpark voor de leden te mogen beschouwen en dat een vroclijke lentezon ons het beeld was van het vriendelijk aangezicht onzes Gods over ons, dan zal men kunnen begrijpen dat het samenzijn te Zeist bij vernieuwing getuigenis gaf van het woord der Schrift: »Hoe liefelijk is het dat broeders ook samenwonen."

Wij hebben ons niet voorgesteld een relaas te geven van hetgeen van uur tot uur op de vergadering plaats had; een meer volledig en juister verslag dan wij zouden kunnen leveren, zal toch weldra door den secretaris, den heer W. F. Golterman, in het licht worden gezonden. Wij wilden slechts den indruk mededeelen, dien het samenzijn te Zeist op ons gemaakt heeft. Enkele zaken kunnen wij echter niet onvermeld laten. Het voorstel B. uit Amsterdam werd aangenomen in dien zin, dat het Bestuur eene Commissie zou benoemen, om met de Commissie uit A. de mogelijkheid te onderzoeken van de grondslagen, door den heer F. C. Wijle aangegeven tot daarstelling van een pensioenfonds voor Christelijke onderwijzers en zoo spoedig mogelijk daarover rapport uit te brengen.

Als commissie om op verzoek der Vereeniging voor Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs over het *paedagogisch program*, vervat in het bekende, in de Algemeene Vergadering dier Vereeniging uitgebrachte rapport met Dr. A. Kuyper te conferereen, werden aangewezen de heeren H. Eerdbeek, F. Rümscheid en de Voorzitter A. Meyer, met het recht om zich een nieuw lid toe te voegen, ingeval de eerstgenoemde mocht persisteeren bij zijn besluit om in deze commissie geen zitting te nemen.

Het verslag van Secretaris en Penningmeester werd met belangstelling aangehoord, evenals het bericht dat eenige nieuwe donateurs zich hadden doen inschrijven en dat ingekomen waren een bankbiljet van *f* 25 en een coupon van *f* 14.85, ter tegemoetkoming in de kosten der Algemeene Vergadering.

Met blijdschap vernam de Vergadering dat de Voorzitter, aan wien de beurt van aftreding was, maar die bij acclamatie herkozen werd, zich die keuze liet welgevallen, en wij vereenigen ons volkomen met den wensch, dat onzen waardigen Voorzitter nog jaren lang kracht en ondersteuning geschonken worde om onze Vereeniging te leiden.

Na afloop der bijeenkomst werd een gemeenschappelijke maaltijd gehouden, waaraan door een vijftigtal leden werd deelgenomen. Vele goede woorden werden daar gesproken; één zaak werd bovenal geconstateerd en met levendige toejuiching ontvangen (op verzoek van den spreker voegen wij er bij, niet onder het gebruik van een glas wijn, maar met een glas helder bronwater in de hand), dat, mocht ook al op sommige plaatsen vermindering van belangstelling in het Christelijk onderwijs, vooral daar waar het niet gekend wordt, merkbaar zijn, in het algemeen en niet het minst bij het volk achter de kiezers, de belangstelling onverminderd voortduurt en op vele plaatsen klimmende is.

Jongelings- en Jongedochtersvereenigingen.

Den 6den dezer vierde de Christelijke Jongelingsvereeniging te Assen haar elfde jaarfeest, waarbij Ds. E. Breitsma eene boeiende rede hield. De Vereeniging heeft vier bloeiende Zondagsscholen.

Pers.

De **Wekstem** bevat een eerste artikel van den heer J. C. Boot, te Oud-Vossemeer, over de opleiding van kweekelingen tot hulponderwijzers. De schrijver dringt er op aan, dat de Christelijke onderwijzers, willen ze het bestaan der Christelijke school verzekeren, haar doen wassen en in eere brengen, zich de moeite moeten getroosten om de opleiding geheel, of althans bijna uitsluitend, voor hunne rekening te nemen. Een onderwijzer aan een der bestaande inrichtingen tot opleiding van kweekelingen verzekerde nog onlangs den schrijver, dat hij uit tijdsgebrek zich meestal bepalen moest tot het overhooren der lessen. Aan verruiming van den intellectueelen gezichtskring der kweekelingen, meent de schrijver, kan onder zoodanige omstandigheden niet worden gedacht.

In een vervolgartikel »Staatkunde voor het volk" in het **Christelijk Volksblad**, zet I. E. uiteen, hoe het familieleven ondermijnd wordt door de leer van vrijheid, gelijkheid en broederschap. Deze leer stelt ieder op zichzelf. Volgens haar had Jozua geen recht om te zeggen: »Ik en mijn huis, wij zullen den Heer dienen," maar had hij alleen voor zichzelf mogen spreken. Ieder is vrij; meenen de liberalen, al dan niet God te dienen. Dit leidt tot ontbinding der maatschappij en is in strijd met de werkelijkheid. Immers, de mensch wordt niet vrij en gelijk, maar als lid van eene familie geboren, en het maakt reeds dadelijk een groot verschil of men bijvoorbeeld uit eene godvreezende familie geboren wordt, of het tegendeel. Onze familiën zijn geroepen, allereerst Gods Koninkrijk en zijne gerechtigheid te zoeken. Doch ten gevolge der valsche vrijheid, door de Fransche Revolutie ingevoerd, wordt het huiselijk leven al minder een familieleven in den dienst van God. Ieder leeft slechts voor zichzelf en allen concurreeren met elkander in de vraag, wie 't meeste geld zal verdienen. Vandaar voor duizenden, in plaats van huiselijk leven, een leven in de fabriek, en in de rusturen in de kroeg. Men vraagt niet: »Wat ben ik allereerst verplicht aan mijn gezin?" Het geld speelt de hoofdrol. En toch: zonder echt Christelijke Nederlandsche families geen waarlijk Nederlandsche natie.

De **Volksheraut** herhaalt opnieuw de redenen, waarom zij nog steeds beslist voor het »restitutiestelsel" blijft. Aangezien het echter gebleken is, dat juist op dit punt weinig beslisheid is bij degenen die er niet tegen zijn en enkelen er zelfs bepaald tegen zijn, acht zij dat de vraag: vóór of tegen het restitutiestelsel, bij de stembus niet te pas komt. Bij de stembus, meent zij, moet alleen gevraagd worden of men voor of tegen de Christelijke school en hare verlossing uit den druk is. Het restitutiestelsel worde dan verder in de Kamer besproken.

De **Christelijke School** geeft bij het eindigen van haar eersten jaargang een antwoord aan het Christelijk publiek op de vraag, of de Redactie het dool bereikt heeft, dat door haar met de uitgave werd beoogd. Van dit artikel laten we het voornaamste hier volgen:

»Wij hebben dan, omdat niemand begon, met het verlangde volksbladje een aanvang genomen. Of wij werkelijk in de bestaande behoefte hebben voorzien? Of het een *volks*bladje was, dat wij gaven? Indien onder het laatste moet verstaan worden »eenlicht verstaanbaar geschrift", waarin het volk op »de tegenstelling van Openbare en Christelijke school" wordt gewezen, met het doel om de beginselen, waarvan *de Vereeniging voor C. N. S.* uitgaat, te populariseeren, dan gelooven we, oischoom de zaken hier besproken niet »vliegend," maar zooveel we vermochten grondig en ernstig zijn behandeld, toch eenigszins aan dien regel getrouw te zijn geweest. Natuurlijk, omtrent het »populaire" valt moeielijk te twisten; wij gaan van zezen regel uit: ook in het spreken tot het volk moet men bij het afdalen geen minder doel hebben dan het volk tot zich op te heffen, ook in *zijn* spreken. Het was ons dan ook aangenaam op pag. 11 van het 15de jaarlijksch Verslag, waar onze arbeid besproken wordt, te mogen lezen: »De schrijver heeft blijkbaar bedoeld te voorzien in eene behoefte, herhaaldelijk op de Algemeene Vergaderingen onzer Vereeniging uitgesproken."

't Is echter een andere vraag: of het blad *door het volk* gelezen wordt? Om hierop te kunnen antwoorden, dient men eerst te weten wat de vrager onder »het volk" verstaat. Bedoelt men er mede of het onder verschillende standen gelezen wordt, dan antwoorden wij bevestigend; ook staan de zaken zóó, dat wij met goeden moed een tweeden jaargang ingaan. Indien men onder »het volk" alleen wil gedacht hebben aan hen, die destijds lager onderwijs hebben genoten; indien men met de vraag bedoelt: wordt het bij honderdof duizendtallen door de eenvoudigen gelezen, dan antwoorden wij ontkennend. En geen wonder! *Algemeene* belangstelling, *zonder kunstmatige middelen* in het leven geroepen, wáár is zij? Vinden wij haar op het terrein van School, Kerk, Zending, Staat? En kunnen wij haar dan verwachten op dat van het Christelijk onderwijs? Maar indien men deze verwachten kon, dan was de uitgave van dit volksbladje minder noodig. Er is geen *algemeene* belangstelling, *dus* een volksbladje; wie nu tot die taak zich aangordt, moge op veel kunnen rekenen, maar hierop juist niet. De meening, als zou een geschikt bladje bij duizenden verkocht worden, weerlegt zichzelf.

»Medewerking van de vrienden van het Christelijk onderwijs, vooral van hen, die een afzonderlijk blad noodzakelijk achten" — werd ons wel niet onthouden, en wij zijn daarvoor ten zeerste verplicht die ons blad hielpen verspreiden, maar wie er meer van wil weten, leze pag. 9 en 10 van het 13e jaarl. Verslag der *Vereeniging;* de geschiedenis van *de Hoop des Vaderlands*, daar in korte trekken vermeld, was ook in 't afgeloopen jaar die van ons blad. Lezen wil men nog wel, maar lezen en betalen, dat niet. Wij hadden er wel geen groote verwachtingen van, toen men ons aanried om *alle* Christelijke onderwijzers de eerste drie proefnommers te zenden, natuurlijk met beleefd verzoek van terugzending, indien men van ons blad niet gediend was, maar dat er zoovele Christelijke onderwijzers waren, die tot no. 20 bleven ontvangen, maar de quitantie van *f* 0.75 terugzonden en ons daardoor op vele kosten joegen, omdat men niet wist, »dat die quitantie er op volgen zou" of »omdat men er zich niet op geabonneerd had," viel ons wel wat uit de hand. Van de 126 Hulpvereenigingen hebben slechts een paar sympathie met ons werk betoond... doch wij slaan ons klachtenboek dicht.

Dikwijls meent men dat een blaadje populair is, wanneer het door duizenden gelezen, of liever wanneer het in zoovele woningen gevonden wordt. In onze eeuw, waarin wij snel voortleven en met alles haast maken, peinst men ook op middelen, waardoor men een blad binnen een paar dagen populair *maakt;* om het populair te *doen worden*, daartoe mist men den tijd. Hoe maakt men nu een blad, goed of niet goed, populair? Op dezelfde wijze waarop de Staat zijn onderwijs populair tracht te maken. Men verzekert zich van de benoodigde sommen om de uitgave te steunen en met dat geld brengt men zijn blad overal. Men gelieve dus onderscheid te maken tusschen blaadjes, die voldoen aan eene behoefte, en andere, die door duizenden gelezen worden, of duidelijker gezegd: die men in duizenden woningen kon aantreffen.

Wij hadden gehoopt dat men ons blad bij tientallen zou verspreiden, waardoor het meer onder het volk zou bekend worden, doch hiervan kwam zoogoed als niets. Een enkele, die van menig nommer een twintigtal exemplaren ontbood om deze in societeiten enz. neêr te leggen, betaalde daarvoor zóóveel hem goeddacht. Billijker in prijs konden we toch niet wezen, waar het de verspreiding gold.

Alleen in grootere bladen, al tellen zij ook minder lezers dan ons blaadje, adverteert men en dat men het zelfs liever doet in bladen, aan het Openbaar onderwijs gewijd, dan in een Christelijk Schoolbladje, kon ook dit jaar worden opgemerkt. Onder deze en dergelijke ervaringen waren wij er zelfs een enkel oogenblik op bedacht, om in vergroot formaat ons blad uit te geven; wij zullen echter, voorloopig althans, de uitgave op dezelfde wijze voortzetten. Zij geschiedt met 1 Juni e. k. bij den heer M. C. Bronsveld te Wageningen.

Terwijl wij onzen arbeid den zegen des Heeren aanbevelen, zal ek blijk van belangstelling en medewerking van de vrienden van het Christelijk onderwijs door ons zeer worden gewaardeerd."

De **Bazuin**, sprekende over het nieuw verschenen deel *Brieven van Wormser*, maakt de opmerking, dat uit dit onverpoosd uitgeven van brieven uit zijn persoonlijk archief blijkt, dat de heer Groen de confrontatie zijner intiemste gedachten met die, welke hij in het publiek heeft geopenbaard, niet vreest. Al kan de geschiedenis van een vijftigjarig werkzaam leven door zijn langen duur aanleiding te over geven om inconsequenties op te speuren en aan te toonen, toch weêrhouden dergelijke overwegingen den heer G. niet, om zijn toekomstigen biograaf van bronnen te voorzien. Komt in deze brieven telkens ook de verhouding van den heer G. tot de Kerk der Gescheidenen aan het licht, dan, meent de **Bazuin**, verdient hij daardoor temeer de hoogachting en dankbaarheid van de leden dier Kerk, omdat nu voor het tweede geslacht, dat hem vroeger niet heeft kunnen hooren of gadeslaan, zijn arbeid ook te den aanzien in blijvende trekken geteekend staat.

Sprekende over oplossing der schoolquaestie, beweert Ds. Brummelkamp, dat de facultatieve splitsing der gezindheidsscholen in de groote steden, zelfs op sommige dorpen, werkelijk reeds, zonder eenige stoornis, plaats heeft. Gaat op die plaatsen nu nog een gedeelte der kinderen op de godsdienstlooze school, die uit de gemeentekas betaald wordt, dan houde dat onrecht op en de zaak is in orde. En het goede voorbeeld der grootere plaatsen zal dan weldra de kleinere en het platteland doen volgen. Het denkbeeld van gezindheidsscholen is goed, maar ze moeten niet, gelijk Wormser in 1853 nog wilde, bekostigd worden door den Staat.

Wat de interpellatie in de Kamer betreft, meent de schrijver, is het al weêr gebleken, dat alleen bij den Heer ons recht is, maar dat men het van de groote partij, in zake het onderwijs, ook van deze Regeering, evenals vroeger van Thorbecke, tevergeefs wacht.

In zijne »Brieven over vrijmaking der Kerk" in het **Kerkelijk Weekblad** bespreekt V. thans het opstel van Ds. Van Scheltema uit de **Stemmen voor Waarheid en Vrede**, dat ten titel voert: »Vrije gemeente-vorming binnen hetzelfde kerkverband". De schrijver wil in hoofdzaak: vorming van vrije gemeentegroepen van sympathetisch, ook door eenheid in belijdenis, vereenigde arbeiders op den akker des Heeren. Geen gemeenten grooter dan hoogstens 2000 zielen, de communicanten als bewijs van belangstelling een gemeente-quantum tot kerkelijktantum van des leeraars bezoldiging betalende, en dan allen arbeid voor het Koninkrijk Gods gemeentelijk verricht of als gemeente, en corps, grootere vereenigingen, zendelinggenootschap, Bijbelgenootschap enz. steunende. — V. verklaart dat hij niets tegen het voorstel heeft, dan alleen dat het slechts spreekt van *leeraar en leden*, en niet van den *Kerkeraad*. Hij zou dus een maatregel als de door Ds. v. S. bedoelde van den Kerkeraad willen zien uitgaan en geleid. Meê daarom legde hij in zijne brochure nadruk op de betrekkelijke autonomie van den Kerkeraad. Wil Ds. v. S. verder aan zulke gemeentegroepen bij de wet lasten opgelegd en rechten toegekend zien, en langs dezen weg het buiten de gemeente om voor uit- en inwendige zending enz. verrichte binnen kerkverband gebracht hebben, dan vraagt V. of men bij zulke taal niet ruimer ademhaalt dan in eene vergadering, waar men haast geen blijk gaf van gevoel voor eenige poging tot verbetering van het gemeentelijk leven? En zal men ook dit denkbeeld weêr »onuitvoerbaar" noemen, hij is vast overtuigd dat het hoofdbeginsel vroeger of later algemeen zal triumfeeren, en dat de toekomst het zal rechtvaardigen. Ten slotte merkt hij nog op, dat Ds. v. S. de zaak uitsluitend van de practische, hij daarentegen ook van de ethische zijde beschouwt. Kerkgemeenschap met hen die den Heer der Kerk loochenen, mag zelfs niet schijnen te bestaan, en juist omdat hij van den voorgestelden maatregel een *definitief* uiteengaan verwacht, beveelt hij dien aan.

De **Banier** geeft extra-nummers ter gelegenheid van de Verkiezingen uit, en betoogt in een eerste daarop slaande artikel, dat de helft der mannen, die op 8 Juni ter Kamer zullen worden afgevaardigd, waarschijnlijk geroepen zullen worden het vraagstuk van het onderwijs, dat op beslissing wacht, te helpen regelen. Het zou geen wonder zijn, zoo die beslissing in den loop der eerstvolgende vier jaar kwam, en het is dus nu vooral plicht voor de kiezers van Christelijk-historische richting met het oog hierop een goede keus te doen en getrouw ter stembus te gaan.

Leestafel.

Antwoord aan de Evangelisch Luthersche Synode, op hare circulaire, September 1874, van eenige leden van genoemd Kerkgenootschap. [Motto:] Dare to be a straight out man, Dare to stand alone; Dare to have a purpose firm: Dare to make it known. Dr. A. Kuyper, Interpellatie in de zitting der Tweede Kamer van 14 Mei 1875. Amsterdam, M. & F. C. Westerman, 1875.

Een Woord aan de Kiezers, dat ook door »het Volk achter de Kiezers" gelezen mag worden, door J. Feringa Az., hoofdonderwijzer aan de Chr. Bijz. School te Zutphen. Druk en uitgave van J. H. A. Wansleven & Zoon, Zutphen, Mei 1875. (Bij hoeveelheden genomen, voor vermindernden prijs.)

Bezoek aan Nederlandsch-Indië. Leesboek voor de Lagere School, Burger-Avondschool en het Huisgezin, door J. Wijma & J. C. Sander, Hoofdonderwijzers te Schiedam. Met eene voorrede van Prof. P. J. Veth. Tweede druk. Schiedam, J. Odé, 1875.

Wereldgeschiedenis voor het volk, door K. F. Becker, naar de laatste Hoogduitsche uitgave. Geheel omgewerkte 3e druk, door Dr. J. H. T. de Vogel, leeraar aan de Hoogere Burgerschool te Rotterdam. Leiden, D. Noothoven van Goor. Aflevering 9 en 10.

Het leven van Jezus. Een boek voor het Christelijk gezin. Door Dr. G. J. Vos Azn., predikant te Amsterdam, enz. Te Dordrecht bij J. P. Revers, 1875, 6de en 7de. Aflevering.

Sommigen onzer lezers zullen zich onder de dezen winter door ons geplaatste »Ingezonden Stukken" een schrijven herinneren van een lidmaat der Evangelisch Lutherse Kerk te dezer stede aan de Synode dier Kerk, zijn smart en verontwaardiging uitsprekende over de wijze waarop deze de bij haar ingekomen klaagschriften tegen de ook in dat kerkgenootschap heerschende leervrijheid had beantwoord. Het blijkt nu, dat de tegenstand in de Evangelisch Luthersche Kerk tegen de onzinnige leer dat *alle* richtingen in een Kerk met eene bepaalde leer recht van bestaan hebben, zich niet bij dezen, sinds reeds ontslapen, broeder bepaalde. Het »Antwoord" waarvan we hierboven den titel afschreven, doet zien dat een aantal leden niet voornemens is zich deze fraaie theorie, die men nergens anders huldigt dan in de Kerk, van hoogerhand te laten opleggen. Alle richtingen, ook de ontkennende, gelijk recht in een Kerk met een positieve belijdenis — zeg dat eens aan Luther, die dan toch de vader der Lutherse Kerk geweest is, en inderdaad niet voor tijdverdrijf of uit lijm of willekeur deed, wat hij deed! Vooral waar adressanten de ongerijmdheid dezer stelling aantoonen, komt ons dan ook hun »Antwoord" krachtig voor, en als men de bekende Circulaire der Synode, die als Bijlage aan de brochure toegevoegd is, er meê vergelijkt, zal het niet moeilijk vallen, te ontdekken aan welke zijde het gezond verstand en de waarheid zijn. Hartelijk verblijden we ons over dit levensteeken uit de Evangelisch Luthersche Kerk, en hopen dat het ook in die afdeeling der Christelijke Kerk het besef zal helpen verlevendigen, dat geen koninkrijk bestaan kan, dat tegen zichzelf verdeeld is en geen gemeente van den levenden God bloeien kan, zoo ze het pand, haar toevertrouwd, niet zuiver bewaart.

Het »Woord aan de Kiezers" van den heer J. Feringa Az. is alleszins geschikt om den lieden het belang der Christelijke School, in de eigenaardige omstandigheden waarin het bij deze stembus op het spel staat, op het hart te binden, en is zeer dienstig ter verspreiding. Gelijk op den titel staat uitgedrukt, worden voor dat doel grootere hoeveelheden exemplaren tot zeer lagen prijs geleverd.

Dat het Leesboek over Neêrlandsch Indië van de beide Schiedamsche hoofdonderwijzers reeds binnen het jaar een tweede druk beleeft, verwondert ons geenszins. Al wat we bij de eerste uitgave tot zijn lof gezegd hebben, zouden we, ware het noodig, willen herhalen. Doch evenzeer blijven de bedenkingen van kracht, die door ons tegen het kleurlooze der voorstelling, waar het heidensche zeden of afgodische gebruiken betreft, werden ingebracht, en tevens tegen het opnemen van een paragraaf over Atsjin en onzen oorlog met dat land. Een derde bedenking voeren we thans aan tegen de wijze waarop op blz. 53 over den opiumhandel onzer Regeering gesproken wordt, en vragen: Zouden hier niet allicht sterker bewoordingen gebruikt zijn, indien de schrijvers niet waren, wat ze nu zijn: onderwijzers aan de Staatsschool?

Ingezonden stukken.

Aan Dr. G. J. Vos, Predikant te Amsterdam.

Waarde Vriend!

Als lid der Ned. Hervormde Predikantenvereeniging moet ik opkomen tegen enkele uitdrukkingen in uw verslag van haar jongste vergadering. Ik heb het Zondagsblad van de Standaard voor mij, waarin uw schrijven uit het Kerkelijk Weekblad is overgenomen.

Over het verslag der discussie, waartoe uw referaat aanleiding heeft gegeven, spreek ik niet. Het is niet van uwe hand. Alleen deze opmerking, het is verre van duidelijk en volledig te zijn. Nu, daar kunnen wij den verslaggever geen groot vetwijt van maken, want het is inderdaad moeilijk, een dergelijke discussie in zoo'n kort resumé goed terug te geven. Mijn bezwaar geldt, wat ge zelf over de vergadering geschreven hebt. Dit komt mij voor een gansch verkeerd licht op haar te werpen. Als onze vergadering het karakter heeft gedragen, hetwelk uit uwe woorden kan worden opgemaakt, dan is het hoog tijd om de Ned. Hervormde Predikantenvereeniging te ontbinden. Ge doet het voorkomen, alsof men alles wat de meerderheid niet behaagde eenvoudig heeft doodgetrappeld. Mij dunkt de Gemeente mag de 130 predikanten, die op zulk een onwaardige wijze den ernstigen kerkelijken strijd voeren, wel bij name kennen, om zich voor hen te wachten. Was het waar, ik zou het geen gebrek aan ernst naar lichtzinnig noemen. »Summa summarum, zoo schrijft ge, »de fractie Kuyper werd zedelijk doodgetrappeld." Ik had liever gezegd *omtrent* Dr. Kuyper zal er zich wel over troosten, dat men niet zoo gauw wordt doodgetrappeld. Waarlijk, het verwondert mij, dat ge u niet tweemaal hebt bedacht met dit neêr te schrijven. Daarmede tast gij het zedelijk karakter der vergadering aan. Wanneer het »zeer opmerkzamelijk," van wien gij eenige regelen overneemt, ondersteld dat eene motie om de Standaard voor dood te verklaren denkelijk onder verwekking van veel stofwolken »zou aangenomen zijn," acht ik die eene insinuatie die ik liefst niet qualificeer. Wanneer het peil eener vergadering zoo laag gedaald is, dat men haar tot zulk een oppositie in staat rekent, doet men verstandig met heen te gaan.

Maar daar zijn toch teekenen van goed- en afkeuring gegeven? Voorzeker, gelijk het op bijna iedere vergadering geheurt, doch wat bewijst dat? Naar dien onzekeren maatstaf zult ge toch wel den geest van eene vergadering niet willen beoordeelen. Telkens, niet alleen bij de discussie over uw onderwerp, is er »getrappel." Die uw schrijven leest, moet wel den indruk krijgen, of wij den ganschen dag bezig zijn geweest »om de fractie Kuyper »zedelijk dood te trappelen." En wat is er inderdaad geheurd? Onder de discussie over uw voorstel heeft Br. Tinholt zich zeer kras over de kerkelijke beschouwingen van Dr. Kuyper uitgelaten. Dit blijft natuurlijk voor zijne rekening. Ik moet er echter terstond bijvoegen, dat ik mij niet herinner iets van hem gehoord te hebben, waardoor Dr. Kuyper zich zou hebben kunnen beleedigd achten. Tot tweemaal toe heeft hij zijn spijt uitgedrukt dat Dr Kuyper niet op de vergadering tegenwoordig was. Wat hij zelde kwam hierop neer, dat naar zijn overtuiging de lijn, waarop de Standaard ons wil voeren uitloopt op

N°. 62. A°. 1875. 6 Juni. Vierde Jaargang.

ZONDAGSBLAD

VAN

DE STANDAARD.

Abonnementsprijs per drie maanden, franco per post, voor de inteekenaren op »de Standaard" f 0,30. Voor niet geabonneerden f 2,—.

BUREEL: Nieuwendijk 67, Amsterdam. Directeur-Uitgever J. H. KRUYT. Dit blad wordt des Vrijdags verzonden.

Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; iedere regel daarboven 15 Cent; Aanvragen of vermelding van liefdegaven 10 Cent per regel.

De Wonderen.

XVI.

Die ooren heeft om te hoören, die hoore wat de Geest tot de Gemeente zegt.
Openb. 2 : 29.

De derde Wonderkring omvat de wonderen van den *Heiligen Geest*.

Van deze wonderen *kan* eerst nu, *moest* het laatst gesproken worden. Ze staan toch in oorzakelijk verband met de werking van den Vader en den Zoon en mogen uit dat verband niet gerukt worden. Zoomin de Zoon iets uit zichzelf kan doen, indien hij dit den Vader niet heeft zien doen, even weinig is een daad van den Heiligen Geest denkbaar, die niet door de Schepping en Verlossing zou zijn voorbereid. Ook de Heilige Geest kan letterlijk niets doen, tenzij hij den Vader en den Zoon dat heeft zien doen.

De Christelijke Kerk belijdt dit in haar uitspraak, dat de Heilige Geest van eeuwigheid *uitgaat van den Vader en den Zoon*.

Ook dat laatste.

De werking van den Heiligen Geest is niet dan in het lichaam van Christus, werkt niet dan door zijn Gemeente, en kan eerst daar volgen, waar de werking van Christus is voorafgegaan.

Niemand kan tot den Zoon komen tenzij de Vader hem trekke. Maar ook niemand kan tot den Heiligen Geest komen, tenzij de Zoon hem trekke.

Die vaste ordening verbreekt de Heer nooit. Hij kan ze niet verbreken, wijl ze uit den innerlijken samenhang van de drie personen in het hoogheilig Wezen voortvloeit. Het leven, dat zich openbaart, moet aan den aard van het leven in Gods eigen heerlijk Wezen beantwoorden.

Vraagt men wat we daarmeê bedoelen, dat de Heilige Geest nooit komt tenzij de Zoon is voorafgegaan, dan verwijzen we allereerst naar de *Zending*.

Kon de Heilige Geest ook op zich zelf werken, dan ware alle Zending overbodig. Onmiddellijk van uit den Hooge kon de Heilige Geest dan de honderden en duizenden in China en Indië ten leven baren, en onze povere arbeid onder de heidenen zou, vergeleken bij deze missie des Heiligen Geestes, verbleeken, als de tanende nachtlamp bij den vollen glans van het morgenrood.

Toch weet ieder, dat dit niet geschiedt.

Nog nooit heeft men, in onbezochte streken doorbrekend, een nieuwe, onmiddellijk door den Heiligen Geest gestichte gemeente gevonden. Waar men, gelijk in een deel van China, nog een spoor van Christelijke belijdenis vond, wist men nauwkeurig aan te wijzen, hoe deze gemeenten deels in den na-Apostolischen tijd, deels kort na de Hervorming gesticht waren.

Dit staat zóó vast, dat bij niemand ook maar het vermoeden opkomt, als zou in een ons nog onbekende streek een onmiddellijk uit den hemel door den Heiligen Geest gestichte gemeente huizen kunnen.

We weten allen, dat dit niet zoo is, niet kan, zich niet denken laat, en indien men, waar dan ook, een soortgelijke groep aanbidders van Jezus ontdekte, zou men niet rusten eer de historische draad gevonden was, die hun belijdenis aan een der bekende Christelijke Kerken verbond.

Dat de Heilige Geest alleen ook in de heidenwereld gemeenten kan stichten, belijden we allen, maar we belijden tevens, dat de Heilige Geest dit doen zal noch kan, tenzij uit een der bestaande Christelijke gemeenten, 'tzij opzettelijk, 'tzij ongemerkt, de prediking van het Evangelie naar die streken is uitgegaan. Ziet men nu in, dat de Gemeente het lichaam van Christus is, en dat een werking die van de bestaande Gemeente uitgaat, uit dat lichaam, d. i. uit den Christus, of wil men uit den Zoon komt, dan blijkt hieruit langs practischen weg, dat de Heilige Geest niets zonder den Zoon doen kan.

Pas dit op uzelven toe, en ge komt tot een gewichtige waarheid.

Werkt de Heilige Geest niet dan in het spoor door den Zoon getrokken, en ligt de werking van den Zoon in de Gemeentestichting, in het Woord, in het Sacrament en in de Voorbede, dan blijkt overtuigend, dat elk lijdelijk wachten op den Heiligen Geest met het fondament van onze belijdenis in strijd is.

De jongeren wachten ja op den Heiligen Geest en blijven in Jeruzalem, uitziende naar de vervulling der hun gegeven belofte; maar let wel, tot dit wachten, tot dit lijdelijk wachten komt het niet, dan nadat Jezus bij hen is voorafgegaan, met zijn verschijning, zijn woord, zijn Sacrament, zijn voorbede, en hiermeê juist de grond gelegd is, waarop dat lijdelijk wachten zich baseeren kan.

De Heilige Geest werkt vrijmachtig, ongetwijfeld. De Heilige Geest werkt niet half door een beweging uwerzijds, maar geheel en uitsluitend door een levensbeweging die van het Goddelijk Wezen naar uw doode ziel uitgaat. Gij kunt aan die levensbeweging niets af- noch toedoen. Voor alle schatten der wereld kunt ge niet uitdenken of uitvinden, waardoor gij in het oog van den Heiligen Geest een voorkeur boven uw naaste zoudt hebben. Totdat de Heilige Geest er is en woning in u gemaakt heeft, *is er geen onderscheid* en ligt de braafste ongelooviige met den diepstgezonkene onder éénzelfden doem. Ze staan beiden buiten den Zoon, en, wie in den Zoon niet gelooft, de toorn Gods blijft op hem.

Eén ding intusschen weet ge, en dat is, dat de werkingen des Heiligen Geestes aan die des Zoons gebonden zijn, en dat gij derhalve, onverschillig welke de uitkomst van uw weg zal zijn, uit gehoorzaamheid gehouden zijt, om u onder die werkingen des Zoons te stellen, d. w. z. in gemeenschap te treden met de Gemeente van Christus, met zijn Woord, zijn Sacrament, zijn voorbede voor den troon des Vaders.

Wel beschouwd, is ook hierin niets het uwe.

Van Gods wege werd die Gemeente gesticht, van God u dat Woord, van God dat Sacrament gegeven, die voorbede was werkzaam eer gij nog ooit den naam van Jezus op uw lippen droegt.

Zelfs de uitwendige verbinding met deze genademiddelen was niet uw werk, maar het werk Gods.

Hij deed u geboren worden in een gezin, dat aan zijn Gemeente aangesloten, zijn Woord in huis had, en althans de gewoonte van het gebed kende.

Of ook, waar dit niet zoo was, en ge eerst daarna, door anderen, met de Gemeente, met de Heilige Schrift, met de voorbede der Gemeente in aanraking kwaamt, was het uw God die u deze dingen bereidde.

Ja, we willen nog verder gaan en geven onvoorwaarlijk toe, dat de beweging der ziele in u, die u bewoog, die aanraking met de Gemeente, het Woord en het Sacrament niet dood te laten liggen, maar te zoeken en tot een werkelijkheid te maken, in u gewerkt werd door den Heer.

Maar ook zulk een werking des Heeren is geen mechanische. Ook deze werking brengt hij tot stand door zijn invloed op onzen wil, onze gezindheid, onze neiging. En deze invloed werkt op verre na niet altijd inwendig langs verborgen gangen, maar evenzeer en even dikwijls langs den geleiddraad van de uitwendige genademiddelen.

Ook op de prediking, ook op de heerschende begrippen in de Gemeente komt het dus aan.

Er is een publieke opinie in de *Gemeente* zoowel als in de *Maatschappij*. Die publieke opinie is een macht. Ze geeft een voorstelling, een reeks algemeene begrippen, een schat van alles beheerschende denkbeelden. Die voorstelling, die denkbeelden en begrippen zijn van onbegrijpelijk vér reikenden invloed. Ze worden onwillekeurig door de meesten overgenomen en nagesproken. Het kind groeit er onder op. Ze heerschen in Schriftuur en prediking. Zelfs al is de prediking afwijkend, dan oefenen ze nog invloed op het gehoor uit, en een prediking in afwijking van de heerschende Gemeentelijke opinie bedoeld, wordt niettemin in den zin dier publieke opinie en dier heerschende begrippen verstaan en opgevat.

Behoort het nu tot die heerschende begrippen, dat de uitwendige genademiddelen gering zijn te schatten, dat de werking van den Heiligen Geest lijdelijk moet worden afgewacht, en dat de invloed der genademiddelen niet aan de werking des Geestes voorafgaat, maar uitsluitend daarop volgt, — dan is uiteraard de publieke opienie in de Gemeente op het dwaalspoor, in conflict met de aanduidingen van den Geest zelf in het Woord, en zou er verhindering ontstaan voor de bedeeling der genade.

In zulk een toestand en ongelegenheid nu is het de Heilige Geest zelf, die de Gemeente weêr in het goede spoor terugleidt. Meest geschiedt dit op deze wijs, dat de afwijking van 's Heeren Woord door een geestelijke armoê gevolgd wordt, die enkelen tot de vraag brengt, waarin de ban zou liggen, die blijkbaar op de Gemeente rust. Deze ernstige bekommering en bede voor God drijft vanzelf uit naar de Schrift. Lezing dier Schrift, niet in den toon der gewoonheid, maar in den angst der ziele, moet vanzelf tot de ontdekking leiden, dat er strijd is ontstaan tusschen hetgeen de Gemeente feitelijk denkt en hetgeen de Heilige Schrift wil dat ze denken zal. — Zoodra is dit niet ingezien, of bij deze Christenen moet vanzelf de drang ontstaan, om hun medebelijders op dit verschil te wijzen. Dit moet. Dit kan niet anders. Ze kunnen, na den strijd ontdekt te hebben, niet rusten. Het doet te kort aan de eere Gods, aan de kracht der Verlossing, aan den bloei der Gemeente. Toch vindt hun optreden tegenstand. De Gemeente begint met zich vast te klampen aan de eenmaal gangbare voorstelling en ducht dat men haar, schijnbaar op het gezag der Schrift, een valsche waarheid wil aanbrengen. Dan ontstaat de bedroevende en schreiend zonderlinge verhouding, dat de Gemeente de wezenlijke waarheid afweert en een valsche waarheid vasthoudt en koestert, niet uit goddeloozen zin, maar meenende dat ze dit aan het gezag der Heilige Schrift verplicht is. Lang echter duurt deze valsche positie niet. Het licht der waarheid verdringt allengs bij de waarachtige geloovigen het valsche schijnsel, dat een tijdlang hen betooverde, en ten slotte wordt de publieke opinie in de Gemeente omgezet en komt er een keer in de heerschende begrippen, waardoor de verhouding tusschen de werking van den Zoon en den Heiligen Geest weder begrepen en de zegen des levens des Geestes in de Gemeente hersteld wordt.

Wie dezen gedachtengang opmerkzaam volgde, zal inzien, hoe het de Heilige Geest alleen is, die de Gemeente weêr op het rechte spoor helpt, en hoe niettemin, juist in deze oeconomie des Geestes, de prediking, het vermaan, de waarschuwing, de bestrijding van het eenzijdige en halfware, een onmisbaren schakel vormt.

Alleen in dien zin wezen ook wij op het voorafgaande werk van den Zoon. Niet alsof iets, wat ook, in het werk des heils niet uit God en God alleen zou zijn, maar omdat de publieke opinie in de Gemeente een macht is, die te dezen opzichte niet met volkomen juistheid werkt, en het ongehoorzaamheid aan het Woord zou zijn, indien we tegen deze afwijking niet waarschuwden.

Drie gevolgtrekkingen vloeien hieruit voort voor de practijk des levens.

Kwaamt ge nog niet ten leven, veracht daarom de uitwendige genademiddelen niet, maar begeef u in het spoor, dat dat door de macht van het Woord getrokken is.

Maar ook, zijt ge overgeplaatst uit den dood in het leven, waan dan niet dat ge op uw bevindingen en de invloeden des Geestes alleen teren kunt, maar blijf u vasthouden aan de Schrift, zeer nauw aan die Schrift u verbinden, steeds meer in de Schrift u verdiepen. Dieper in de Schrift leidt tot dieper genade.

Eindelijk, wilt ge aan anderer ziele arbeiden, doe het, niet uitsluitend, niet het meest, niet het aanhoudendst zelfs, door ze te roepen tot bekeering, maar breng ze de uitwendige genademiddelen, breng ze onder die genademiddelen, en vertrouw op de kracht dier genademiddelen meer dan op den invloed van uw eigen woord.

Soberheid.

Matigheid is een der vruchten des Geestes, door Paulus opgenoemd in het vijfde hoofdstuk van den Brief aan de Galaten.

In de eerste, eenvoudigste beteekenis, waarin het woord hier en op andere plaatsen gebruikt wordt, bedoelt het voorzeker het tegendeel van overdaad, in welk opzicht ook. De vermaning tot matigheid is dus een Goddelijk verbod tegen al wat buitensporig, overdadig, verspilling of verkwisting is. Maar gelijk meer dan één verbod in de Schrift, b. v.: »Gij zult niet stelen, gij zult niet doodslaan" enz., tegelijk een bepaald gebod in zich besluit, zoo ook dit verbod van overdaad. Voor dat stellige begrip, dat in het woord »matigheid" ligt opgesloten, heeft onze taal het woord »soberheid" of »spaarzaamheid" (het eerste is het meest juiste.)

Door »soberheid," gelijk die in het Bijbelsch begrip van matigheid omvat is, verstaan we dus, dat de Christen geroepen is om alle krachten, door Gods Geest hem ingestort, op welk gebied ook, steeds aan te wenden in de juiste evenredigheid. Niet alleen krachts*verspilling* is verboden, maar ook ongeregeld krachts*verbruik*. God, die een God van orde is, wil ook in de kleine huishouding van elke in Christus tot goede werken geschapene persoonlijkheid de stiptste orde gehandhaafd zien.

Van die soberheid geeft Hij zelf ons het voorbeeld. Let op de natuur. In verschillende rijken heeft zijn scheppende hand haar afgedeeld, maar aan elk dier rijken zijn eigen krachten en vermogens ingedrukt. Hoe anders de luchtzee boven ons, met haar wentelende werelden, en de waterzee rondom

VOOR KINDEREN.

De geschiedenis van Oberlin.

III.

Toen hij echter zag dat het alles tevergeefs was, zeide hij: »Laat dan allen, die het gewicht van mijn voorstel gevoelen, met mij op weg en aan den arbeid gaan, om met mij mede te werken." Niet zoodra had hij deze woorden uitgesproken, of met een houweel op den schouder spoedden zich de meesten naar de plaats waarheen Oberlin hen voorging, en de anderen, vol verbazing, vergaten hunne verontschuldigingen, gingen in alle richtingen heen om hunne gereedschappen te halen en togen insgelijks terstond aan 't werk om hem te helpen. Hij zond elk naar een verschillenden post en koos voor zichzelf den moeielijksten en gevaarlijksten. Dag aan dag kon men hem daar ijverig aan 't werk zien, niettegenstaande de scherpe steenen zijne handen kwetsten en de doornen hem pijnlijk wondden. Die geest van ijver, door zijn edel voorbeeld gewekt, verspreidde zich spoedig door de gansche gemeente; de menschen stormden toe om hem te helpen, en binnen korten tijd had hij het genot van langs den uitmenenden nieuwen weg te gaan, die naar Straatsburg, leidt en over de nette houten brug, die nu over de rivier lag. Zoo moest onwillekeurig het vertrouwen en de liefde van deze arme boeren voor hun leeraar wel toenemen, als zij Zondags-morgens naar hem luisterden, wanneer hij met hoogen ernst sprak over de ruste, die er overblijft voor het volk van God, en van de stad, die fondamenten heeft; en hem dan den volgenden morgen vergezelden, terwijl hij aan het hoofd van allen ging met het houweel op den schouder, zich niet storende aan vermoeienis of gevaar, door zijn begeerte om hen te helpen en te dienen.

Er zijn nog zeer vele voorbeelden van zijn onvermoeide vlijt en ijver opgeteekend, die nog in dit afgelegen, maar nu niet arm en onwetend dorp zijn overgebleven. De menschen spreken nu een verstaanbare taal; schoone tuinen en heerlijke boomgaarden omringen hunne huizen; en zij zijn bekend bij de vreemdelingen als zachtmoedig en vriendelijk. Velen hunner zijn waarlijk vroom, en niet alleen dat zij elkander groote vriendelijkheid betoonen, maar hoewel niet rijk naar de wereld, zijn zij toch zeer gastvrij tegenover vreemdelingen en mededeelzaam jegens hen die armer zijn dan zij, en groote sommen gelds brengen zij jaarlijks samen voor Bijbel- en tractaatverspreiding.

Hun geliefde en hooggeachte leeraar woonde en arbeidde gedurende meer dan zestig jaar in hun midden, en wie zal berekenen al het goede dat tot stand werd gebracht door de godsvrucht en volhardende werkzaamheid van dien enkelen man?

Hoeveel kunnen wij niet allen leeren uit het leven van den grooten Oberlin? Laten wij niet dagelijks menige gelegenheid voorbijgaan, om degenen die ons omringen te helpen en te dienen; doordien wij niet gewillig zijn, om onszelven eenig genot te ontzeggen? Moesten wij ons niet beijveren om zijn voorbeeld te volgen, zooals hij den gezegenden Zaligmaker navolgde, die het land doorging goed doende.

De wet der liefde.

»Marie, zoudt gij zoo vriendelijk willen zijn, een poesje bij mij te blijven en mij wat te vertellen? Mama is uitgegaan, papa heeft het druk met zijn werk, George leert zijn Latijnsche les en Caroline teekent, nu heb ik niemand om mede te spelen of mede te praten. Toe, lieve Marie, blijf een poesje bij mij. Onlangs hoorde ik dat mama met u over de wet der liefde sprak, en ik ben zeker dat gij gaarne bij mij blijft, als gij weet dat gij mij daardoor heel veel genoegen doet."

»Gij denkt dus dat ik aan de wet der liefde gehoorzaam, als ik aan uw wensch voldoe, Suze?" sprak Marie.

»Och, dat weet ik juist niet, maar één ding weet ik wel, en dat is: dat ik gaarne zou willen weten, wat de wet der liefde eigenlijk beteekent. Ik begrijp heel goed wat liefde is, maar niet wat de wet der liefde is en wanneer die wet is ingevoerd?"

»Welnu, Suze, ik wil een poesje bij u blijven en dan zullen wij eens over die wet spreken. Die wet werd verscheidene eeuwen geleden reeds vastgesteld, en men vindt ze in een boek, hetwelk ik hoop dat gij iederen dag leest."

»Gij bedoelt den Bijbel, Marie?"

»Juist, en gij vindt deze wet in het Nieuwe Testament. Zij luidt aldus: Gelijk gij wilt dat u de menschen doen zullen, doe gij hun desgelijks". Zij is gegrond op het tweede groote gebod: »Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelven," en in de schoone gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan leert de Heer ons wie onze naaste is".

»Verstaat gij die gelijkenis, Suze?"

»o, Jawel, want mama heeft ze mij eens uitgelegd, toen ik haar vroeg, waarom de Christenmatien aan den slavenhandel in andere landen een einde trachten te maken. Zij zeide mij, dat Jezus in deze gelijkenis ons leert, dat ieder wien wij kunnen helpen onze naaste is, en zij voegde er bij dat als wij iets kunnen doen om de slaven vrij te maken, dit een bewijs is, dat zij onze naasten zijn".

»Ja, en als wij het onderzoeken, zullen wij zien lieve Suze, dat het goede dat in de wereld gedaan wordt, meestal het werk is van menschen, die gehoorzaam zijn aan de wet der liefde; daarom wordt deze wet ook dikwijls de «gulden wet," genoemd. Mama nam u onlangs eens mede naar de school voor havelooze kinderen, niet waar? En wat denkt gij nu wel wat de mannen en vrouwen, die de school oprichten, bewogen heeft om die vuile verwaarloosde kinderen te onderwijzen? Waarom zouden ze wel hun eigen huis verlaten om iederen dag naar die school te gaan?

»Ik zal het u zeggen, Marie, zij denken dat wanneer ze zelf zoo vuil en verwaarloosd waren, als deze kindertjes, zij ook gaarne vriendelijk zouden willen behandeld worden."

(*Wordt vervolgd.*)

ons, met haar zwemmende wonderwezens! Hoe anders het instinct der dieren en het verstand van den mensch! En wederom, hoe evenredig zijn de ontelbare krachten die in de natuur arbeiden, verspreid over de verschillende provincien, waarin hare rijken afgedeeld zijn. Nergens opeenhooping of verspilling; aan elk vermogen een eigen domein toegewezen en alle vermogens samen in juiste maat door elkander opgewogen. Naast een middenpunt zoekende een middenpunt-vliedende kracht; naast de wet van afstooting die der aantrekkingskracht. Wat voor de eene reeks van wezens niet dienstig is, dat gebruikt of verwerkt de andere; ieder met zijn eigene, hem alleen passende instrumenten. De adelaar heeft zijn wieken, de leeuw zijn kracht; het oog ziet, de hand werkt, de voet gaat; de kaars heeft haar licht, het vuur zijn gloed, de zee haar bederfwerend zout. In het eene brein huist de dichtergave, in het andere het wijsgeerig element, in een derde allerlei vindingrijk vernuft. In de wondere huishouding der schepping is niets ongeordend. Alles weet, naar een ingeschapen wet, zijn taak en zijn weg; en zelfs wat nutteloos of onbruikbaar scheen, blijkt in dienst van deze of gene onbekende kracht en komt onder een andere gedaante of in schooner vorm weer te voorschijn. Een goddelijke hand heeft den onnaspeurlijken rijkdom harer gaven uitgedeeld, maar — aan elk het zijne. En elk kan slechts het zijne gebruiken.

Ook in de heilsbedeeling houdt deze goddelijke soberheid stand. Bezie uit dit oogpunt de Bijbeltaal. Zoo juist is alles geordend, dat de gewichtigste feiten in de eenvoudigste woorden worden verhaald. Zoo doorzichtig wordt alles gezegd, dat er niet aan gedacht wordt om door bijzondere woordenkeus of veelheid van woorden den indruk te verhoogen. Er is altijd slechts één woord, dat de gedachte weergeeft, *het* woord. Neem het verhaal van de geboorte en het sterven van Christus. Hoe kort, hoe eenvoudig, hoe als vanzelf sprekend! Nergens houdt de geschiedschrijver op, om op het buitengewone te wijzen of te trachten het te verklaren. Bij het Scheppingsverhaal overschrijdt de eenvoud de grens van het verhevene, en wordt de beschrijving, naar het eenparig getuigenis der grootste dichters, de stoutste poezie. Met zulk eene spaarzaamheid van woorden kan alleen God spreken; en het is zeer opmerkelijk dat, wat men in de taal der classieken zoo roemt, juist die evenredige kracht van uitdrukking, dat afgewerkte »niet te veel en niet te weinig" is, dat in zijn menschelijke beperktheid het naast aan dit doorgaand karakter der Bijbeltaal komt.

En is in de Gemeente Gods, waar de Heilige Geest de onderscheidene krachten en gaven uitdeelt, niet weer dezelfde orde te bespeuren? Overal gaven, maar ieder een eigen gave. Gaven der profetie aan den een, onderscheiding der geesten aan een ander. Aanleg voor het opziener-sambt hier, voor armenverzorging en krankenverpleging daar. Aan Luther de macht van het woord tot nederwerping van Romes sterkten; aan Melanchton de zachtmoedige wijsheid, die de scherpe lijnen tusschen Luther en Calvijn verzacht. Aan de eerste Christeneeuw gaven der gezondmakingen en werkingen der krachten. Aan de volgende eeuwen dieper inzicht in het Woord en het vermogen om de heilsopenbaring wetenschappelijk te beschrijven. Aan de Duitsche Kerk de gave van het geestelijk lied. Aan de Hollandsche de uitlegging der Schrift. Aan de Engelsche en Amerikaansche den ongeevenaarden zin voor de praktijk. Gelijk aan elk lid des lichaams een eigen zenuw met een bepaalde werking, zoo aan elk lid der Gemeente en aan elk deel der Kerk een bepaalde gave, een eigen roeping, een bijzondere kracht, die tot vervulling dier roeping in staat stelt. Nergens gebrek, opeenhoping of herhaling, alles op zijn eigen plaats.

Naar dit goddelijk voorbeeld heeft derhalve de Christen de kleine huishouding zijner persoonlijke krachten in te richten. Allereerst zijn lichamelijke kracht. Van overdaad in voeding, kleeding of verpleging mag niet alleen geen spraak zijn, maar hij moet zorgen dat gezondheid en kracht en steeds op de rechte wijze worden besteed. Er moet evenredigheid zijn in het verbruik en het herstel der lichaamskracht. Geen overmatige of overspannen of ongeregelde arbeid, maar de arbeid gelijkmatig over den beschikbaren tijd verdeeld en de orde der natuur, die haren Schepper eerbiedigt, niet roekeloos gedwarsboomd.

Zooook met geld en goed, stand en invloed. Het is alles een gave; maar het moet op de rechte wijze, in de juiste evenredigheid, nooit ondoordacht of in het wilde, worden gebruikt. Gods tijd is ook de onze. Menigmaal is de groote vraag, niet of we iets voor Hem doen moeten, want dat is altijd het geval, maar of we het nu, en in welke maat we het moeten doen.

Nergens echter geldt de vermaning tot soberheid zoozeer, als bij den zuiver geestelijken arbeid in het Koninkrijk Gods. Ook daar is een krachtsverspilling, die in strijd is met het ambt van huisbezorgers Gods, dat elk Christen in zijn kring moet bekleeden. Al is die kring nog zoo nederig of klein, het moet *zijn* kring, de door *hem* bestemde sfeer van arbeid zijn, en geen enkele bezigheid daarin, hoe weinig beteekenend ook, mag hij verzuimen. Niet willekeurig aan één goed werk mag hij zich wijden, als ware daarmeê zijn levenstaak vervuld, maar over alle werken der liefde en barmhartigheid, die zich op zijn weg voordoen, moet hij zijn tijd en vlijt besteden. Er zijn Christenen die alle beschikbare krachten voor den Zendingsarbeid, binnen- en buitenlands, zouden willen besteden, alsof niet ook in de Gemeente zelve een werk te doen ware, dat niet straffeloos wordt verzuimd. Er zijn er die de prediking des Woords in bloote Evangelie-verkondiging aan degenen die buiten zijn, zouden willen doen opgaan: alsof er niet ook noodig ware een woord van stichting, van vermaning, van opbouwing en vertroosting aan de Gemeente zelve. Zelfs in het gebed kan een volslagen gebrek aan soberheid in uitdrukking en toon heerschen, alsof het in de veelheid en niet in de volheid der woorden, in de lengte en het gebaar, niet in de juistheid en de kracht van hetgeen gezegd wordt, moest worden gezocht. Hoe sober van uitdrukking is het Gebed des Heeren, en wat zeggen de Bijbelheiligen in hun korte gebeden met weinig woorden veel!

Niemand meene dat zulk een evenredige krachtsverdeeling den arbeid als geheel zal schaden, want zij zal dien juist ten goede komen.

Waarom is God sober, zoowel in het rijk der natuur als in dat der genade? Omdat Hij in beide naar een vast plan werkt, en van het daarnaar afgebakend bestek niet afwijkt. Wie volgens een plan werkt, die overziet van uit het middenpunt het geheel en regelt naar den eisch van het geheel de werkzaamheden in de deelen.

Zoo ook de Christen. Er is zooveel te doen in de huishouding Gods, en het kleinste pand moet in zijn dienst op woeker worden gesteld. Ga slechts na op hoe velerlei gebied God u roept om op één dag voor Hem te werken, en ge zult een denkbeeld krijgen van het geheel. Welnu, de Heer wil de zijnen veerkrachtig houden; daarom eischt hij plan en maat in hun arbeid en verbiedt alle krachtsverspilling of ongeregeld krachtsverbruik. Veerkracht is ingehouden kracht; kracht die bij de minste drukking zich vertoont, maar dan ook onmiddellijk terugspringt, om zich tot een volgende aanleiding te sparen. Alle krachtige persoonlijkheden in het rijk des Heeren waren, wel bezien, sober, spaarzaam, in leefwijze, in taal, in opvatting en verdeeling van hun arbeid. De Heilige Geest wil elk geloovige maken tot een volwassen man in Christus. Slechts aan den volwassene is het zelfstandig beheer van zijne bezittingen toevertrouwd. Hij houdt er huis van, zoo dat alles zijn eisch krijgt. Elk geloovige moet dus de hem geschonken gaven zoo besteden, dat de wasdom van het geheel er door bevorderd wordt.

MEETINGS TE BRIGHTON.

De bijeenkomsten onder de leiding van den heer Pearsall Smith te Brighton, zijn Zaterdag 29 dezer begonnen en duren nog voort. De Sussex Daily News, het voornaamste blad in die streken, geeft een woordelijk verslag van wat er omgaat, dat een reeks van kolommen vult. Onze ruimte verbiedt ons dat; toch willen we onze lezers een vluchtige schets, een soort van vogelschouw over het geheel, niet onthouden.

De bijeenkomsten werden geopend Zaterdag-morgen te zeven uren, met een »Praise Meeting," waarbij de heer Smith voorzat en ruim 1000 personen tegenwoordig waren. Onderscheiden lofzangen werden aangeheven en toespraken gehouden, vermanende tot prijs en dank, in afwachting van den zegen die volgen zou. Een veertigtal predikanten van het Vasteland waren tegenwoordig en werden hartelijk welkom geheeten. Sommigen hunner gaven getuigenis van den grooten zegen, in Duitschland en elders ten gevolge van het optreden van den heer Smith genoten. Hierop volgde weêr een »zangstond." De predikant Mountain van Londen bespeelde het orgel, en zong nu en dan, evenals Phillips en Sankey, een solo, terwijl de aanwezigen bij het refrein invielen. Vervolgens werden, op verschillende plaatsen, gelijktijdig twee diduren gehouden, en daarna, te half twaalf, de eerste »algemeene meeting". Hier werd voornamelijk het woord gevoerd door den predikant Th. Monod van Parijs; doch ook anderen hielden toespraken, meestal voorafgegaan door gebed. De heer Sawday van Londen sprak over »de rust des geloofs", welke hij beschreef, niet als een ophouden van den strijd, maar als een rust in het vertrouwen dat Christus zijn volk kon en zou maken meer dan overwinnaars.

De eerste bijeenkomst in den middag was een Bijbellezing en toespraak door Mevrouw Pearsall Smith, waartoe vooral dames, doch niet uitsluitend dames, waren uitgenoodigd. Met heldere stem en geleidelijke voordracht, sprak mevrouw S. over de »geestelijke gezondheid," en drong er op aan dat de Christenen hun chronische geestelijke zwakheid zouden van zich doen, door tot den grooten Medicijnmeester te gaan.

Daarna was er weêr een »algemeene bijeenkomst." Hier sprak de heer Smith over de woorden: »Volbrengt de begeerlijkheden des vleesches niet," vooral drukkende op de dagelijksche zonden, waaraan de Christen zoo dikwijls toegeeft, ongeloof, eigengerechtigheid, humeur, gebrek aan vergevingsgezindheid en kwaadspreken.

Des avonds kwam men bijeen om de buitenlandsche leeraren welkom te heeten. De heer Smith gedacht aan hetgeen Engeland en de gansche wereld aan Luther te danken had, ook aan wat de Hugenoten voor Engeland geweest waren. Hierop spraken enkele Fransche en Duitsche leeraren, sommigen in 't Engelsch, veelal over 'tgeen de arbeid van den heer Smith op het vasteland had uitgewerkt. Een predikant uit Italië noodigde den heer S. dringend uit ook zijn vaderland te bezoeken. Ten slotte werden in den gebede in 't bijzonder de onderscheiden natiën van het vasteland aan den Heer opgedragen.

Des avonds ten acht ure opnieuw een algemeene bijeenkomst. De heer Smith bad afzonderlijk voor den heer en mevrouw Boardman, die eenigen tijd in Engeland vertoefd hebben en nu op hun terugweg naar Amerika waren. Van den heer Boardman, zijn persoonlijke vriend, verklaarde de heer S., dat hij den »Sabbat zijner ziel" nooit gestoord had gezien; aan de grootste beleediging blootstaande, kon men uit de uitdrukking van zijn gelaat niet anders opmaken, dan dat hij die als een compliment opnam. Een telegram van Moody berichtte, dat hij deze bijeenkomsten, misschien de belangrijkste die ooit gehouden waren, in het bijzonder in het gebed gedacht had. Daarop werd overluid voor den arbeid van Moody en Sankey in Londen gebeden, en hiermeê was de eerste dag ten einde. De ontwerpers der bijeenkomsten waren zeker, vooral wat de opkomst betrof, niet teleurgesteld.

Zondag.

De orde van werkzaamheden was voor dezen dag zoo ingericht, dat gedurende de gewone godsdienstoefeningen geen bijeenkomsten werden gehouden. Overigens droegen zij veelal hetzelfde karakter als den vorigen dag. Te zeven ure een »Praise meeting", en een zangstond na den ontbijt. In den namiddag hield mevrouw Pearsall Smith een Bijbellezing over de Vijf Boeken van Mozes, in den trant van het door haar geschreven, ook in het Hollandsch vertaalde, werkje: *Het inwonen in het land der belofte* en een toespraak over heiliging (»Consecration.") Een uur later een algemeene bijeenkomst; en hier was de toeloop zoo groot, dat een tweede meeting gearrangeerd moest worden in de Korenbeurs. Des avonds predikten in de onderscheidene Kerken sommige buitenlandsche leeraren, als Th. Monod van Parijs, Dr. Mahan uit Amerika, vele Engelsche, en ook de heer Smith predikte. Dien avond was er in het Paviloen een algemeene bijeenkomst en gelijktijdig, in de Korenbeurs, een Evangelieverkondiging, waarbij de heer S. A. Blackwood predikte over Jozua den hoogepriester, Zach. III. Van zelf was de toeloop dezen dag grooter dan gisteren. Het weder, ofschoon koud, was zeer schoon en liet niets te wenschen over.

Maandag.

Op het gewone biduur, ten zeven ure 's morgens, werd medegedeeld dat er nu omstreeks 200 buitenlandsche leeraren aanwezig waren, en de heer Smith verzocht gastvrijheid en vriendschappelijken omgang voor hen. De meetings na den ontbijt werden verdeeld over alle in gebruik zijnde localen, om gedrang te vermijden; gelijktijdig werden op deze wijze drie biduren, een zangstond, en een toespraak uitsluitend tot dames gehouden. Dezelfde regel werd gevolgd bij de algemeene morgensamenkomsten; in plaats van in slechts één locaal kwam men èn in het Paviljoen èn in de Korenbeurs bijeen. Een dezer meetings werd gepresideerd door den heer Th. Monod, wijzende op lessen die voor ons de vervat zijn in het leven van den aartsvader: berouw in stof en asch de uitwerking van een waarachtig besef van de tegenwoordigheid Gods. Op de andere algemeene bijeenkomsten werd het woord gevoerd door de heeren Smith en Varley. Beide spraken over de zwerftochten der kinderen Israëls in de woestijn in hun typische beteekenis; niet als ziende op de gewone geestelijke ondervinding der Christenen, maar op die van hen welke gestraft worden om hun ongeloof. Canaän werd voorgesteld als het type van volen vrede en gemeenschap met God; de Israëlieten zouden het terstond bereikt hebben, waren zij niet, wegens hun ongeloof, genoodzaakt geworden veertig jaren in de woestijn te blijven. Waarom gaan dan ook de Christenen niet heen en nemen bezit van »het land van melk en honig?" De oude natuur en de aanwezigheid der zonde, zeide de heer Varley, blijven; maar door de kracht van Christus moeten zij in onderwerping gehouden worden aan den nieuwen mensch, die geheel rein en heilig is.

In de algemeene samenkomst in den namiddag sprak de heer Pearsall Smith over de gelijkenis van den Verloren Zoon, als type in zekeren zin van wat de Christen ervaart. Gelijk gene door zijn vader ontvangen werd, zou het ook den Christen gaan, wanneer hij het besluit nam een leven van Godonteerend ongeloof vaarwel te zeggen en tot een algeheele overgave te komen aan den wil huns Vaders.

Bij de beschrijving van dezen dag geeft de Sussex Daily News een lijst der aanwezige buitenlanders.

Uit Zwitserland 33; uit Duitschland 72, waaronder mannen als Wangemann, Prochnow en Mullenseifen. Uit Spanje 5, daaronder Rafael Blanco, den broeder van Matamoros, die een tijdlang in Nederland zijn opleiding ontving, thans te Cadix woonachtig. Uit Italië 10, uit Frankrijk 24, waaronder drie Monod's en de heeren Fisch en Pozzy. Uit België 11, onder anderen de heeren Rochedieu en de Jonge, van der Waayen Pietersen uit Brussel en Ds. Wagener. Uit Polen 1, de predikant Sheba.

Uit ons land staan opgegeven de heeren: Dr. Gerth van Wijk en Schröder uit den Haag, Lion Cachet uit N.-Loosdrecht, Bähler uit Oldenbroek, J. Brummelkamp uit Veenendaal, Dr. de Bel uit Hattem, P. Huet uit Dirksland, Howard uit Zeist, Schoch uit Dordrecht, Baron van Boetzelaar uit Utrecht, en Dr. Kuyper, Ds. Adama van Scheltema en de heer W. Hovy uit Amsterdam.

(t Vervolg D. V. in de Standaard van Maandag.)

Buitenland.

Frankrijk. Wijl de Luthersche Kerk, na den overgang van den Elzas aan Duitschland, geen toekomstige predikanten meer te Straatsburg kan doen opleiden, hebben de Synodale Commissie der Gereformeerde en der Luthersche Kerk bij de Regeering het verzoek ingediend, dat de theologische faculteit van Montauban met de aanstelling van twee Luthersche hoogleeraren moge worden uitgebreid en aldaar een klein Luthersch seminarie worde opgericht.

België. Te Doutrain in Henegouwen neemt de Protestantsche gemeente steeds toe. Op den eersten Pinksterdag werden weder eenige nieuwe leden aangenomen en bevestigd, op den volgenden dag voor het eerst in die gemeente het H. Avondmaal gevierd. Deze plechtigheid maakte een diepen indruk op de aanwezigen, die allen uit de Roomsche Kerk overgegaan waren en haar nog nimmer in een Hervormde gemeente bijgewoond hadden. Een veertigtal leden gevoelden behoefte met de drie daartoe overgekomen predikanten Rochedieu van Brussel, Pradez van Luik, Wagener van Maria Hoorebeke en den Evangelist Grégoire het Avondmaal te vieren. Moge deze eerste viering der gemeente ten zegen gedijen. Op uitnoodiging predikt de Evangelist van tijd tot tijd in de omstreken voor vele Roomschen.

— De bijeenkomsten, den 10, 11 en 12den Mei onder leiding van den heer Pearsall Smith te Brussel gehouden, waren, volgens de verklaring van ooggetuigen in de Vlaamsche Evangeliebode, zeer gezegend. Van de acht waren er zeven voor de Fransch sprekende bevolking bestemd; doch de eene, waarin de toespraken in het Vlaamsch vertolkt werden, was het meest bezocht van alle en stond ook in vruchten bij de andere niet achter.

— Den tweeden Pinksterdag is in de gemeente der Zendingskerk te Frameries in Henegouwen tot den predikdienst geordend de heer Sérié, gewezen Roomsch priester en die reeds eenigen tijd aldaar als Evangelist had gearbeid.

Zwitserland. De Groote Raad van het kanton Waadtland heeft eindelijk een besluit genomen ten opzichte van het gebruik op de volksschool van den nietiwen op last der Synode in orde gebrachten Catechismus, welke door de liberale schoolmannen algemeen als veel te orthodox werd afgekeurd. De Groote Raad besloot den Catechismus goed te keuren, maar dat hij op geen school mag worden ingevoerd, tenzij de predikant en de gemeenteraad het gezamenlijk verlangen.

Italië. Ongeveer tien jaar geleden bood de graaf Guicciardini der stedelijke Regeering van Florence zijne kostbare, in Europa bijkans eenige, verzameling van werken op de Hervorming in Italië betrekking hebbende ten geschenke aan. De door hem gestelde voorwaarden konden echter, naar de Regeering meende, niet worden ingewilligd, zoodat de zaak rusten bleef. Thans heeft de stedelijke Raad, na nieuwe deliberatie, den syndicus gemachtigd, de door den graaf gestelde voorwaarden te teekenen.

Groot-Brittannië. De algemeene vergadering der Vrije Schotsche Kerk hield hare zittingen te Edinburg onder het voorzitterschap van Dr. Moody Stuart aldaar. In zijn openingsrede gedacht hij Dr. Buchanan, Dr. Macrie en andere sieraden der Kerk, die in den loop des jaars waren weggenomen, en sprak voorts over de tegenwoordige opwekking en enkele gevaren, welke daaruit zouden kunnen voortkomen. — De inkomsten der Kerk hebben dit jaar bedragen ruim vijfhonderd duizend Pond, hetgeen een vermeerdering sinds het vorige jaar is van veertien duizend. Bij de bespreking van het rapport over de patronaatsquaestie zou voorgesteld worden, dat de Synode verklare, dat door deze afschaffing het beginsel, in het protest van 1843 beliichaamd, niet verandert wordt en de Kerk pogingen behoort aan te wenden om den band tusschen Staat en Kerk geheel los te maken. Dr. Begg en de zijnen zullen daartegenover een motie indienen, verklarende dat de acte van afschaffing de voornaame reden van scheiding tusschen de Schotsche Presbyterianen wegneemt en de hoop herleven doet, dat ook andere oorzaken van scheiding zullen worden weggenomen.

—In de Synode der Schotsche Staatskerk was Dr. James Sellar moderator. Hier nam de patronaats-quaestie een grooter plaats in, dan in de straks genoemde vergadering. Uit het verslag hierover bleek, dat voor 215 gevallen schadevergoeding gevraagd en in 190 reeds gegeven is. De geheele som, tot schadevergoeding benoodigd, zal ongeveer 55 duizend Pond bedragen. Het verslag, dat voorstelt daarvoor een afzonderlijk fonds te stichten, zal gedrukt worden en door een commissie een concept-reglement voor het beroepen van leeraars worden opgesteld.

Deze Kerk heeft 1803 Zondagsscholen met 157,431 leerlingen en 14,916 onderwijzers; 21,763 wonen catechisatien voor grooten bij.

— De begrafenis van Dr. Buchanan, de laatst overgebleven leider der Disruptie, heeft toevallig juist op den twee-en-dertigsten verjaardag dier gebeurtenis plaats gehad.

— Engeland ontvangt tegenwoordig een nieuw bezoek van de bekende Jubilee-zingers, het zangerscorps uit bevrijde negers bestaande, die de opbrengsten hunner concerten voor het Fisk-college bestemmen, dat nitsluitend voor de opleiding hunner stamgenooten dienen moet.

— De arbeid van de heeren Moody en Sankey in het Westen van Londen eindigde verleden Zondag; na dien tijd zouden zij het opera-gebouw niet meer gebruiken. De diensten daar hebben nu zeven weken geduurd, en om zooveel mogelijk van den tijd partij te trekken, werden er in de laatste dagen voortdurend meetings gehouden.

— Alles wel beschouwd, zijn de bijeenkomsten in het westelijk Londen zeer vruchtbaar geweest. Van het Vorstelijk Huis af, hebben zij haar invloed in alle standen doen gevoelen; Vrijdags vóór de sluiting zag men den bisschap van Ripon in de koninklijke loge.

In het lokaal der Amerikaansche Evangelisten in het oostelijk gedeelte van Londen, Bow-road Hall, heeft Spurgeon reeds tweemaal, telkens voor een gehoor van 10,000 menschen, gepreekt.

De directie van het Kristallen Paleis heeft Moody en Sankey het kosteloos gebruik van dit reusachtig gebouw gedurende veertien dagen aangeboden. Of het aanbod aangenomen is, is nog niet bekend.

Binnenland.

Amsterdam, 1 Juni. Volgens het jongst verschenen verslag van Bethanie, inrichting voor verzwakte kinderen te Zeist, werden gedurende de winteraanden afwisselend van vijf tot acht kinderen aldaar verpleegd. Ook in dit tijdsverloop waren de resultaten allergunstigst. Nu de zomer nadert, zijn de aanvragen om plaatsing belangrijk meer dan het vorige jaar. De inrichting heeft op dit oogenblik geen tekort en geen schuld meer. Teleurstelling ondervond het bestuur alleen, wanneer de betaling door degenen die de verpleegden toezonden, ophield, al duurde de verpleging voort. In het personeel is geen verandering gekomen; mejuffrouw Wormser, die verleden jaar geheel belangeloos hare diensten leende, heeft die ook voor dezen zomer aangeboden. Aan giften en bijdragen werd van 1e Januari tot 1e Mei ontvangen, voor eens: *f* 1087, jaarlijks *f* 99. Door eenige dames te Zeist werden dezen winter kleedingstukken en handwerken vervaardigd en voorwerpen verzameld, die dezen zomer in de lokalen van Bethanie ten voordeele der inrichting zullen worden ten toon gesteld en verkocht; daaronder is een prachtig geschenk van H. M. de Koningin. De dames M. Voûte en J. van Oosterwijk Bruyn te Zeist zullen dankbaar voorwerpen, die men voor deze verzameling zou willen afzonderen, in ontvangst nemen. — Sedert de opening der inrichting in Mei 1873 werden drie en zeventig kinderen verpleegd en sedert het vorig verslag een drietal nieuwe gasten opgenomen.

— In nummer 9 van het Orgaan der Nederlandsche Zendingsvereeniging wordt medegedeeld dat de zendeling Albers voortdurend in zwakken toestand verkeert en niet buiten gevaar is. Hij wordt aan de voorbede der broeders en zusters aanbevolen. Een brief van den heer Gijsman aan het bestuur, gedateerd Soekaboemie 20 November, vermeldt, dat, na een verblijf van drie weken ten huize van den zendeling Beukhof te Depok en verpleging door een bij dezen broeder inwonend hydropaath, zijn zoontje zich aanvankelijk weêr in een goede gezondheid mag verheugen.

— Ons is verzocht, het volgende door middel van ons blad ter algemeene kennis te brengen:

»De heer T. M. Looman hoopt op het Algemeene Zendingsfeest, als naargewoonte, verslag uit te brengen over de in Nederland bestaande Zending-genootschappen. Allen die zich daar vertegenwoordigd wenschen te zien, worden verzocht, hem vóór 15 Juni e. k. daartoe in staat te stellen."

Utrecht, 27 Mei. De Zondagsschoolvereeniging Jachin hield hier hare algemeene vergadering. Zij telt, volgens uitgebracht verslag, 700 leden, tegenover 600 in het vorige jaar. Een der besprekingen betrof den Kalender en de wekelijksche toelichting daarvan in de Wekstem. Algemeen oordeelde men dat hiermede niet opgehouden moest worden; terwijl besloten werd dat zij voortaan zal geschreven worden door Ds. Sieders te Enkhuizen en afzonderlijk verkrijgbaar gesteld worden tegen een contributie van 50 cents per jaar.

Katwijk aan den Rijn, 23 Mei. Heden vierden wij in ons kerkgebouw het vijfde jaarfeest onzer Vereeniging van In- en Uitwendige Zending. Eene talrijke schare, ook van elders samengevloeid, luisterde met onverdeelde aandacht naar de onderscheidene sprekers. Onze leeraar, Ds. Koelman, ging ons voor in het gebed en sprak een kort inleidend woord, waarbij tevens verslag werd gedaan van de werkzaamheden der Vereeniging. Ds. Brouwer, van

N°. 63. A°. 1875. 13 Juni. Vierde Jaargang.

ZONDAGSBLAD
VAN
DE STANDAARD.

Abonnementsprijs per drie maanden, franco per post, voor de inteekenaren op »de Standaard" ƒ 0,30. Voor niet geabonneerden ƒ 2,—.

BUREEL: Nieuwendijk 67, Amsterdam. Directeur-Uitgever J. H. KRUYT. Dit blad wordt des Vrijdags verzonden.

Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; iedere regel daarboven 15 Cent; Aanvragen of vermelding van liefdegaven 10 Cent per regel.

De Wonderen.

XVII.

Er is verscheidenheid der gaven, maar het is dezelfde Geest. 1 Cor. 12 : 4.

Ook de Heilige Geest doet wonderen; wonderen in den meest eigenlijken zin des woords; die wonderen, wier onafgebroken voortduring 's Heeren macht in elke eeuw, in elk land, in elke geestelijke beweging openbaart.

Zelfs van ongeloovige zijde is toegestemd, dat deze wonderen op *geestelijk* gebied even onverklaarbaar, mysterieus en aanbiddelijk zijn, als de meer *stoffelijke* wonderen.

Er is een wonder aanwezig, zoodra er iets gebeurt, waarvan de volledige en afdoende oorzaak niet uit de eindige dingen verklaard worden kan. Het is niet de vraag, of die verklaring ons al dan niet gelukt. De werking van de electriciteit is nog geen wonder, al kan een kind ze niet verklaren. Van een wonder mag dan eerst sprake zijn, als we met zekerheid zeggen kunnen, dat de oorzaak niet in het eindige ligt, noch er in kan liggen.

Acht men nu dat de zedelijke ommekeer, die in sommige menschen blijkbaar tot stand komt, eenvoudig als een *ontwikkeling* van wat vroeger in hem was, moet beschouwd worden, dan valt er uiteraard aan geen wonder te denken.

Ziet, weet, belijdt men daarentegen, dat uit het bittere het zoete, uit het donkere het lichte, uit het zondige het heilige, uit het zelfzuchtige het lievende en minnende leven niet *kan* voortkomen, en neemt men niettemin waar, dat in iemand, wiens leven vroeger bitter, donker, zondig en zelfzuchtig was, zich thans, niet altijd zelfs van lieverleë een ander leven openbaart en uitspreekt, dat iets liefelijks, aantrekkelijks, nederigs en heiligs heeft, — dan is er geen andere uitweg, dan blijft er geen andere oplossing over, dan dat men de verklaring van dat heerlijk verschijnsel buiten de eindige dingen, dus ook buiten het hart van dien mensch, niet in hem, maar in den eeuwigen God zoeke en in zulk een bekeering een wonder erkenne van den Heiligen Geest.

Die wonderen des Heiligen Geestes zijn intusschen niet tot de daad der wedergeboorte van een zondaar beperkt. Eer zijn ze velerlei.

Er is een wonder van den Heiligen Geest aanwezig zoodra en zoo dikwijls de levende God eenig mensch voor zijn instrument gebruikt.

Dat kan zijn voor een wijle of voor eeuwig, voor een bepaalde taak of voor geheel zijn leven als mensch, op zichzelf of in verbinding met anderen, dit alles beslist de hoofdzaak niet. Die hoofdzaak is slechts, of er van eenigen mensch, wien dan ook, eenige openbaring, daad of werking uitgaat, die *niet* de zijne is, maar waarbij God de Werker is en hij het orgaan, God de Kunstenaar en hij het instrument, God de Voortbrenger der gedachten en hij de mond, waardoor de Almachtige spreekt.

Drieërlei kan deze werking zijn.

De volste en rijkste grijpt plaats, indien de levende God eens voor altijd een schepsel tot zijn instrument kiest, aanneemt tot zijn kind en nu zijn Geest in hem werken, voor hem denken, d. i. bidden, en door hem spreken laat. Dit is *wedergeboorte*.

Een geheel verschillende werking grijpt plaats, indien de Heilige Geest iemand die met het ambt bekleed is, bezigt en gebruikt, om door hem in zijn ambtelijke waardigheid te doen en te werken, wat deze mensch zelf nooit had kunnen doen. Dit is de *ambtelijke gave*.

En ten slotte is er een nog andere werking des Heiligen Geestes, waarbij God eenig mensch uitkiest, om eenige bijzondere kracht, 'tzij voor zoolang hij leeft, 'tzij voor een korter tijdvak, door hem aan anderen te openbaren en op anderen te doen werken. Deze pleegt men meer bijzonder *de gaven des Heiligen Geestes* te noemen.

In elk dezer drie nu is het wonder.

De stokbewaarder te Philippi wordt bekeerd. Wat in hem plaats grijpt is geen ontwikkeling, maar afbreking, en na die afbreking de stichting van iets nieuws, door een macht, die van buiten op en in hem werkt en hem verkiest tot haar instrument.

Saul ontving slecht de ambtelijke gave van den Heiligen Geest, blijkens het uitdrukkelijk vermelde feit, dat *hij ze weër verloor*. De Geestesgave der *wedergeboorte* kan niet verloren gaan. Wie ze eens heeft, heeft ze voor eeuwig. Saul daarentegen verliest wat hij had. De Geest des Heeren wijkt van hem. Een andere geest maakt zich van hem meester. Hij valt af. Toch was de werking van den Geest in Hem wel en deugdelijk aanwijsbaar. Hij deed in het ambt, als drager van het ambt, wat hij buiten dat ambt niet had kunnen volbrengen. Ook Saul heeft in den naam des Heeren groote daden verricht. Reeds daaruit echter, dat Saul, nadat die Geest van hem week, zoo machteloos, zoo diep ellendig en beroofd voor ons treedt, blijkt op afdoende wijs, dat die Geestes-werking niet uit zijn karakter, niet uit zijn aanleg of natuurlijk vermogen kan verklaard worden, maar van buiten op en in hem werkte, en dus in den vollen zin des woords een *wonder* is.

Evenzoo, ten slotte, is het met de *gaven* des Geestes, d. w. z, de bijzondere talenten of eigenaardige vermogens die, blijkens het Oude en Nieuwe Testament, aan sommige menschen door den Heiligen Geest zijn meegedeeld. Deze *gaven* zijn van tweeërlei aard, naar gelang ze aan de kinderen van 's Heeren volk tot opbouw van den Tempel des Koninkrijks geschonken, of wel aan buitengewone mannen verleend worden, om in de uitwendige nooden van de Kerk van Christus te voorzien.

Om met de laatsten te beginnen, zoo denke men slechts aan de gave des Heiligen Geestes, die aan Bezaliel en Aholiab voor den bouw van den Tabernakel in de woestijn werd toebedeeld; aan het veldheerstalent van Jozua; aan het regeeringstalent van Mozes; aan de ongelooflijke lichaamskracht die aan Simson; de kunstgave van harpspel en slingerworp, die aan David; en niet minder aan de gave van enthousiasme en moed, die aan geheel de reeks van Richteren en later aan Ezra, Daniël en Nehemia verleend was. Gelijk men in de levensgeschiedenis van elk dezer mannen kan nazien, werd het bijzonder talent, waarover ze beschikten, hun in zeer eigenlijken zin door *den Heiligen Geest* verleend; zoo echter, dat, gelijk in Bileams persoonlijkheid, het ontvangen van deze bijzondere gave niet van innerlijke wedergeboorte afhankelijk was. Toch wordt de samenhang tusschen deze innerlijke Geestesgeboorte en deze uitwendige Geestesgave daarom niet buitengesloten. Ongetwijfeld kan ook een onbekeerde door vaardig orgelspel of heerlijken zang of wonderschoone tafereelen, die hij op het doek penseelt, de Gemeente opbouwen en onze verbeelding verrukken, — maar is dit uitnemend talent met innerlijke gemeenschap des Geestes saamgevoegd, dan wordt toch de kracht, de indruk, de werking dier gave nog vertienvoudigd. Dat toont ons David in de dagen van Israël; dat toonen ons nog de zangers die in Amerika en Engeland door het eenvoudige zingen van het Evangelie met een schoone en gevoelvolle stem, die door een Godgewijd hart bezield wordt, in de ziel van duizenden en nogmaals duizenden het »*Ontwaakt gij die slaapt en laat Christus over u lichten,*" tot een verrassende werkelijkheid hebben gemaakt.

Verschillend hiervan zijn de *gaven des Geestes* die *oorzakelijk* met de wedergeboorte samenhangen en als ware het de verschillende tinten aanduiden, die het leven van den wedergeborene kan aannemen. Paulus zegt er van: »Aan dezen wordt gegeven door den Heiligen Geest het woord der *wijsheid*, en een ander het woord der *kennis* door denzelfden Geest; en een ander het *geloof* door denzelfden Geest; en een ander de gaven der *gezondmakingen* door denzelfden Geest; en een ander de werkingen der *krachten*; en een ander *profetie*; en een ander *onderscheidingen* der geesten; en een ander *menigerlei talen* en een ander *uitlegging der talen*; doch deze dingen alle werkt één en dezelfde Geest, deelende aan een iegelijk in het bijzonder, gelijkerwijs Hij wil (1 Cor. 12).

Slechts één ding verlieze men bij deze wonderen des Heiligen Geestes niet uit het oog. Ze worden door den Heiligen Geest niet eens voor altijd gewerkt en nu voorts aan onze hoede en zorge overgelaten, maar integendeel van oogenblik tot oogenblik door den Heiligen Geest zelven in stand gehouden, gedragen, toegepast en aangewend tot hun doel.

We worden niet *wedergeboren*, om voorts aan onszelven overgelaten, leven uit onszelven te hebben en gedragen te worden door onzen eigenen geest, maar integendeel, om nu voortaan den Heiligen Geest zelven in ons te laten ademen, ons te laten bezielen, in en voor en met ons te laten leven. Alleen wie in den Geest wandelt is wedergeboren, en wandelen in den Geest is niet een pogen onzerzijds om den Heiligen Geest te behagen, maar doodeenvoudig een terugtreden van onzen geest, om den Heiligen Geest in ons als zijn instrument te laten leven en werken.

Evenzoo wordt de ambtelijke gave niet eens voor al in de ure der *wijding tot het ambt* geschonken, om nu voorts door onszelf gehanteerd en onderhouden te worden, maar integendeel van oogenblik tot oogenblik bij elke ambtelijke daad zóó algeheellijk in ons gedragen, dat er nooit, ook niet een enkel maal, een zegen van ons ambt kan uitgaan, die niet datzelfde oogenblik door den Heiligen Geest in ons gewerkt wordt.

Hetzelfde geldt eindelijk ook van de *gaven des Geestes*. David kon niet psalmzingen dan in die oogenblikken, dat de Heilige Geest de gave van het harpspel in hem trillen en werken deed. Simson kon geen kracht doen, zoodra de Heilige Geest ophield de gave der lichaamssterkte in hem te onderhouden. Dezelfde Saul, die door den Heiligen Geest gesteund, Jabes in Gilead redde, zoekt angstig van ziel hulpe bij Endors toovenaresse, nu de Geest des Heeren van hem is geweken.

Vergeet het niet, zóó vergaat het ook de kinderen Gods bij het gebruik van de eigenaardige Geestesgaven, die de Heer hun verleend heeft. Heb een gave der wijsheid ontvangen, en toch zult ge dommer dan het onwetendste kind bazelen, zoodra de Heilige Geest niet op hetzelfde oogenblik uw wijsheid inspireert. Heb de gave der sprake, en toch zult ge woorden zonder zin voortbrengen, zoo niet de Heilige Geest in en door u spreekt.

Geen verlaging van den mensch tot een machine is hiermeê bedoeld. o Neen, we bedoelen den mensch met de volle heerlijke bewerktuiging van al zijn wondere vermogen, ook van zijn wil en zijn bewustzijn, ja zelfs van zijn ondoorgrondelijke persoonlijkheid, en juist van dat alles saâm eischt de Schrift, dat het den Heiligen Geest tot een willig, buigzaam, volgzaam instrumint diene, zal er van uiting dier hoogere kracht sprake zijn.

Onze tijd en het Evangelie.

Op de Jaarvergadering van het Londensch Zendinggenootschap maakte een der sprekers, de heer Rogers, de volgende opmerkingen over de geestelijke ontwaking, die in zijn vaderland te bespeuren is:

»De verlevendiging onzer Kerken heeft meer dan ééne oorzaak. Mij schijnt zij toe, een grootsche openbaring juist van datgeen, wat men zoo in twijfel getrokken heeft: de kracht van het Evangelie van Jezus Christus, en bovenal de kracht van het Evangelie der verzoening. De vijand sprak aldus: »Onze tijd is aan het Evangelie ontwassen; onze tijd heeft wetenschap, heeft beschaving, diepe kennis van de verschijnselen der natuur, historische critiek." De algemeene opinie was, dat onze tijd zóó wijs was, dat hij in elk geval van het Evangelie van Christus geen onderricht behoefde. En zoo hief men den kreet aan: »Weg er meê; naar beneden; onze tijd heeft het niet noodig!" Maar plotseling, te midden van dien kreet van zelfverheffing en verachting en spot, ging er een andere steeds aangroeiende kreet op, rechtstreeks uit het hart des volks: »Wij hebben het noodig; het eenige dat we behoeven is het Evangelie van Jezus Christus!" De vijand zeide: »Het Evangelie is dood; wij hebben het gedood; de wetenschap heeft het gedood; de critiek heeft zijn onechtheid bewezen; de wijsbegeerte heeft het met schimp overladen; begraaf het; het is dood." Plotseling klonk een stem uit den hemel: »Zie!" en zie het leeft opnieuw; leeft in de harten en de genegenheid en het geloof der menschen. De vijand sprak: »Ik zal vervolgen, ik zal achterhalen; ik zal den buit deelen." Maar die in den hemel woont, lachte. De Heer belachte en verstrooide hem. En zoo werd het bewijs gegeven, dat het Evangelie Gods heden is, wat het altijd geweest is — de kracht Gods tot zaligheid. Wij namen de toevlucht tot het gebed, we hebben gebeden tot God. Er waren biddende harten het gansche land door en in alle landen der wereld; en ik beschouw de wondere wedergeboorte dezer geestelijke lente als het antwoord op den smaad des vijands, en het bewijs dat het gebed een kracht is en overwinnen moet.

»Deze aanslagen van onzen tijd waren slechts een deel van dien aanslag, die alle tijden door tegen Christus en zijn bestaan gesmeed wordt. Men wilde hem wegcijferen, zoodat, in plaats van zijn persoon, slechts een zeker gevoel overbleef. Zij wilden hem een groot leeraar maken misschien; maar ze wilden ons den levenden Christus ontnemen, en dat heeft de Kerk wakker gemaakt, en haar opnieuw doen besefien dat hij leeft. Wat de wereld wederbaren moet is de kracht van den levenden Christus; er is geene andere hoop."

Amsterdam, 11 Juni 1875.

Naar luid de berichten van onzen correspondent heeft de *Brighton-Convention* geheel beantwoord aan de

VOOR KINDEREN.

De wet der liefde.

II.

»Zeer goed, Caroline, het is om dezelfde reden die vele menschen aanspoort naar de heidenlanden te gaan en onder de woeste volken te wonen, opdat zij den waarachtigen God zouden leeren kennen; terwijl eenigen bijbels en traktaatjes verspreiden en anderen hen door prediking en onderwijs trachten op den goeden weg te brengen. Anderen doen weër al het mogelijke om aan de arme slaven hun vrijheid terug te geven. Al deze dingen zijn de gevolgen van deze heerlijke wet der liefde. En niet alleen mannen en vrouwen, maar ook jongens en meisjes behooren te bedenken dat deze wet der liefde hun aangaat. Wanneer gij wilt weten of heigeen gij aan uwe broeders, zusters of kameraden wilt doen, goed of kwaad is, vraag dan eerst u zelf af: »Zou ik gaarne zoo behandeld willen worden?" en het antwoord, dat gij u zelf dan op deze vraag zult geven, zal u aanwijzen hoe gij handelen moet. Maar nu moet ik heengaan. Later moeten wij er nog eens over spreken, en dan moet gij mij eens vertellen of gij de wet der liefde op u zelf hebt toegepast."

Hoe men Gods wil moet doen.

Er was eens iemand die, op de Zondagsschool over de engelen sprekende, vroeg hoe de engelen Gods wil doen. Daarop volgden vele antwoorden. De eene zeide: »Zij doen het met hun gansche hart." Een ander: »Zij doen het goed." En na een oogenblik stilzwijgen voegde een klein meisje er bij: »Zij doen het zonder te vragen: «Waarom?"

Een Iersch meisje.

Een arm meisje was, na eenigen tijd op school te zijn geweest, bij eene naaister gaan dienen.

Een dame, die vroeger voor haar gezorgd had en zeer goed voor haar was geweest, vond haar op zekeren Zondag geheel alleen in den Bijbel lezen. Toen zij bij haar kwam, vroeg zij haar wat zij las.

Zij zeide: »Het vijfde hoofdstuk van de Romeinen."

»Waarom kiest gij juist dat hoofdstuk?" vroeg de dame.

Zij antwoordde: »o, Het is zoo juist geschikt voor mij; zie, is *dat* niet heerlijk?" en zij wees op het zesde vers: »Want Christus, als wij nog krachteloos waren, is te zijner tijd voor de goddeloozen gestorven;" en voegde er bij: »Ik ben voorzeker een zondares en van alle kracht ontbloot, en nu wijst dit vers mij den weg der verlossing aan: Christus stierf voor de goddeloozen.

De kleine zendeling.

Anna Morrison, een jong, vroolijk en levendig meisje, woonde bij haren oom in huis. Op zekeren avond ging Anna met haren oom naar eene Zending-bijeenkomst, die in de school gehouden werd. De geschiedenissen, die zij daar hoorde vertellen, en de leelijke afgodsbeelden die men aan de kinderen liet zien, wekten Anna's belangstelling zeer op. Terwijl zij naar huis wandelde, zeide zij met geestdrift: »o, Oom! ik zou zoo gaarne zendeling willen zijn."

»Zoudt gij, Anna? Ik geloof, dat gij niet weet met hoe vele moeielijkheden en bezwaren een zendeling te strijden heeft," antwoordde haar oom.

»Maar daar zou ik niet om geven, oom! als ik maar eenig goed kon doen. Alleen ben ik bang dat moeder mij niet zal willen laten gaan. Ik wenschte dat ik *hier* nuttig kon zijn. Oom! denkt gij, dat ik zou kunnen?" vroeg Anna.

»Neen, lieve, gij zijt nu nog te jong. Als gij groot geworden zijt, zult gij misschien in staat zijn anderen te onderwijzen; maar kleine jongens en meisjes hebben daartoe geene geschiktheid," hernam haar oom.

Anna zweeg, maar zij was niet voldaan. Zij wist dat zij nog klein was, en dat speet haar; want zij herinnerde zich dat zij gelezen had van kinderen zooals zij, die wel middelen gevonden hadden om nuttig te zijn, en zij hoopte dat ook zij een zendelinge in huis mocht worden, terwijl zij nog geen zendelinge in vreemde landen kon zijn. Eenige weken daarna kwam Anna's oom 's morgens beneden en hoorde in eene kamer, waarvan de deur half open stond, Anna in een ernstig gesprek. Hij bleef staan om te luisteren en zag tot zijne groote verwondering, dat Anna, op een klein stoelije gezeten, zoo goed als zij kon les in den Bijbel gaf aan een schamel gekleed meisje, dat naast haar op den grond zat en dat zeer oplettend naar Anna scheen te luisteren. Oom kende de kleine bezoekster; want zij was het kind van een zijner vroegere knechts, die nu met zijn gezin in de buurt woonde, en onlangs had hij Anna aan hare tante hooren vragen, of de kleine Suze eens bij haar mocht komen spelen.

Hij ging voorzichtig verder om de kinderen niet te storen, en verhaalde daarna aan zijne vrouw wat hij gezien had.

»o," Zeide Anna's tante, »dat is niets nieuws voor mij: Anna heeft reeds eenigen tijd Suze les gegeven. Zij zegt, dat dit haar zendingswerk is, en dat geloof ik ook; want Suze was, toen zij voor het eerst hier kwam, zoo dom als een heidensch kind. Nu is zij reeds verbazend veel geworden, en thuis verhaalt zij aan haren vader en hare moeder alles wat Anna haar gezegd heeft. Suzes vader verlangt een Bijbel te hebben, om zelf deze dingen te kunnen lezen. Zoo weet men niet wat goeds hieruit nog voort kan komen."

Zoudt gij ook niet zulke kleine huis-zendelingen willen worden, lieve kinderen?

hooggespannen verwachting, die van deze afgebedene, door het gebed gedragene en in gebedsoefening zoo overrijke samenkomst gekoesterd werd.

Van lieverleé kwam elk bezoeker dier bijeenkomst onder den machtigen, onweerstaanbaren indruk, dat Brighton een Bethêl voor hem was en indrukwekkender dan ooit de heilige tegenwoordigheid van den levenden God zich aan zijn ziel openbaarde.

Men zweeg soms onwillekeurig stil, alsof in het ruischen van een stillen ademtocht de Almachtige Schepper van hemel en aarde door het midden der schare trok.

Er was een wolkkolom des daags en een vuurkolom des nachts, die men zag en toch niet zag, en in wier tegenwoordigheid het zoo kalm, zoo wonderbaar rustig, zoo onuitsprekelijk verkwikkend en zoet voor de ziel was.

De vreeze, alsof de machtige geestesbeweging, die aan den naam van Pearsall Smith nu eenmaal verbonden is, tot verzwakking van schuldgevoel zou leiden, is door de *Brighton-Convention* voor altijd weersproken.

Petrus' woord: »*Heer, ga uit van mij, want ik ben een zondig mensch!*" openbaarde ook hier zijn kracht.

Nooit dieper dan in deze heerlijke tegenwoordigheid des Heeren werd eigen schuld en zonde gevoeld.

Te Brighton is voor God en menschen beleden wat dusver nog nooit over de lippen kwam.

Ook voor menschen!

Of dit aanbevelingswaard is, beoordeelen we thans niet. Het feit worde slechts algemeen bekend, dat predikanten uit alle deelen der wereld, uit Amerika, Azie en Europa te Brighton de één na den ander voor het publiek zijn opgetreden, om openlijk hun vorig leven, hun ambtsbediening en hun stand voor den Heer te veroordeelen en als hol, ledig, onbezield en krachteloos af te keuren.

Men vrage zich af, of dit vooral in predikanten niet een hoogst opmerkelijk feit is en mete zoo men kan den zegen af, dien de Kerk van Christus reeds uit deze verbreking des harten kan toekomen.

Er was te Brighton verbrijzeling der ziele en een verslagen geest; niet in uitbarsting van een hartstocht, maar in hemelsche stilheid.

Ook op dit tweede feit lette men.

Revivals zochten dusver hun kracht in wat de Engelschen *sensational* noemen. Te Brighton was dit element volkomen afwezig. De hartstocht werd er eer te sterk in toom gehouden dan bevorderd.

Er waren ongetwijfeld roerende, aangrijpende oogenblikken. Weinigen zijn er, die te Brighton geen traan van ontroering of blijdschap geweend hebben. Maar van prikkeling der hartstochten was geen sprake. Er werd niet slechts op kalmte aangedrongen, maar feitelijk werd door geheel de leiding der samenkomsten de kalmte op ongelooflijke wijze bevorderd.

Even opmerkelijk als deze kalmte is de trek van geluk en blijdschap en heilige vreugde, die in klimmende mate uit aller gelaat sprak.

Van 's morgens half zeven tot des avonds half tien was men met niet zoo groote tusschenpoozen in de samenkomsten, en al dien tijd werd er gesproken, gebeden, gezongen, en toch werd men nauwlijks moede. De toeloop nam niet af, maar dag aan dag toe, en hoe verder men kwam hoe heiliger de toon, hoe gewijder de dampkring, hoe rijker en heerlijker het esemble werd.

Schier geen onminzaam woord is er al die dagen onder al die duizenden beluisterd. Verschillen weken. Men had elkaar lief. Er was een macht des Heeren die zich niet slechts buiten, maar sterker nog *in* en *door* de ziel openbaarde.

Krachten der godzaligheid zijn er te Brighton openbaar geworden. Diepe inleidingen zijn ervaren. De Heer is er heerlijk geweest in zijn heiligen

Een proeve hiervan is de wonderbare ziels- en lichaamskracht waarover de leiders dezer samenkomsten beschikten.

Gemeenlijk is een predikant, die van Kerstmis tot nieuwjaar acht- à negenmaal predikt uitgeput, doodaf en in de eerste dagen tot frisschen arbeid onbekwaam.

Welnu, te Brighton heeft men enkele dier predikers gedurende tien achtereenvolgende dagen, elken dag driesoms viermaal, kunnen hooren predikken voor een schare van duizenden bij duizenden, zonder dat er van vermoeienis sprake was, zoo weinig, dat o. a. de heer Pearsall Smith, die in deze tien dagen 47 bijeenkomsten geleid had, na den afloop nog even frisch was als aan het begin, en besloot om met de anderen nog een gansche week in Brighton te blijven, om onverwijld, letterlijk dag en nacht, de Evangelisatie van Brighton zelf ter hand te nemen.

En wat van Smith geldt geldt evenzeer van Theodore Monod, Varley, Mahan, Hopkins, Blackwood en geheel de reeks van apostolische mannen, die tot deze krachtsopenbaring verwekt zijn.

Wat de Heer door deze dingen doende is, weten we niet; over de, beteekenis die aan dit ongewone, imposante geestelijk verschijnsel te hechten is, zal men aanvankelijk wel in meening verschillen; maar dit zullen allen toestemmen: Te Brighton was geen zweem van dogmatisme, geen flauw spoor van werkheiligheid, maar een algeheele, volstrekte afbreking van den mensch, om den Heere God alleen alle eere te geven. Er ging een stroom van godzaligheid.

Nederland was op de samenkomst sterker dan eenige natie vertegenwoordigd. Van de vierhonderd bezoekers, die uit den vreemde naar Engeland waren overgekomen, telde Nederland er veertig, d. i. één tiende, terwijl we naar verhouding van onze kleine bevolking slechts tot een *vijftien*-tal zouden gekomen zijn.

Dit doet met dubbelen ernst de vraag rijzen: Wat deze dingen voor Nederland beteekenen moeten!

Wachte zich een ieder voor een voorbarig oordeel!

Vergeet het niet: *De Heere was aan deze plaatse!*

Algemeen Overzicht.

Sedert kort bestaat in Boheme eene kleine, inderdaad nog zeer kleine Vrije Evangelische gemeente, die een geestelijke dochter is van de óók nog kleine Vrije Evangelische gemeente, die voor een twaalftal jaren zich in Silezië vormde, voornamelijk onder leiding van den heer Matzke. Beide Kerken hebben zich in verbinding gesteld met de Christelijke Gereformeerde Kerk ten oozent en waren, op hare jongst gehouden Synode te 's-Hertogenbosch, door afgevaardigden vertegenwoordigd. De predikant Balzak uit Boheme hield daar een rede over zijne Kerk en den toestand van het Protestantisme in zijn vaderland in het algemeen, die een geschikte bijdrage schijnt, om licht te verspreiden over een minder bekend gedeelte der Christenheid, gelijk Boheme bij de meeste onzer lezers althans wel zijn zal.

We nemen deze rede, gelijk zij in de Bazuin vertaald wordt weergegeven, over en laten haar hier volgen.

»Met innige blijdschap des harten", zoo sprak de heer Balzak de Synode aan:

»Met innige blijdschap des harten verscheen ik in deze plaats voor deze zoo eerwaardige vergadering van mannen van ondervinding, die allen dienstknechten van Jezus Christus zijn en (het is mij eene groote vreugde) dat het mij gegeven is de hartelijkste groete en het innigste gevoel van broederlijke liefde uit te spreken, zoowel van mij als van al mijne Boheemsche broeders.

»Met een hart vol blijdschap en diep gevoel kom ik uit een ver verwijderd land, uit Boheme, en schaam mij niet tot eene natie te behooren, die zoo zwaar door den Heer werd bezocht; want er is in Europa (uitgezonderd Spanje) geen natie zoo zwaar beproefd als de onze. Wel is waar verhaalt de geschiedenis de heftige vervolging die onze ongelukkige natie heeft te verduren gehad; maar elke beschrijving en elk verhaal daarvan is slechts een flauw beeld, dat slechts oppervlakkig den toestand kan schetsen; maar alleen de alwetende God, die de volkeren straft en beproeft, kent het verborgene lijden van dat vernietigde volk.

»Ook ik wil u geen schrikbeeld voorhouden van deze vernietiging, wijl de geschiedenissen daarover mededeelingen doen; toch kan ik niet nalaten, eene schildering te geven van het weder herleven der Evangelische Kerk in Boheme, waarvan de geschiedboeken weinig weten en die ons waarlijk een treurbeeld aanbiedt.

»De wachten der Jezuieten, als die der dragonaden, die uitgerust werd na den val van het Boheemsche volk en zijner Kerk, trokken als nachtspoken door het geheele land en doorzochten alle verborgene schuilhoeken, en wee hen, bij wien een Bijbel of een Evangelisch boek werd gevonden! Hij werd aanstonds gevangen genomen en de zachtste straf die hem werd opgelegd, was deze: dat zijn vermogen werd verbeurd verklaard en hijzelf jaren lang met gevangenisstraf werd getuchtigd. Zij vernietigden onze schoone litteratuur en elke herinnering uit vroegere Evangelische tijden, zoodat het arme volk niets heeft overgehouden van hunne geestelijke schatten.

»En toch, trots dit alles, wakkerde de vonk der goddelijke waarheid in het hart van het Boheemsche volk aan, totdat het jaar 1781 kwam en met datzelve het beroemde verdraagzaamheids-edict, dat de Protestantsche Kerk wel duldde, maar geen leven heeft verzekerd. Zij werd geduld, zeg ik, maar leven gaf het edict niet, en dit is werkelijk het geval.

»Want tot Christelijk en kerkelijk leven is vrije beweging en vrij verkeer onder elkander noodig, maar dit werd hun niet toegestaan. Wel stonden er, tot schrik der Roomsche geestelijkheid, als het ware uit de graven der vermoorden, bijna 60.000 menschen op, die de Gereformeerde belijdenis beleden, en vormden ongeveer 36 zeer beheoftige gemeenten.

»Zij waren van alles beroofd; zij hadden geene kerken, geene bijbels, geen symbolische geschriften, geen predikanten en geen middelen die men noodzakelijk behoeft om het Christelijk leven te kunnen kweeken. De Staat nam de teugels van het bewind der nu gestichte Geref. Kerk in handen, en om de Kerk in hare ontwikkeling tegen te gaan en te beperken, liet hij geene onderlinge gemeenschap toe, die door Synodale en conventicale beraadslagingen en besluiten moet bevorderd worden, maar liet het gansche, thans gestichte Kerkgenootschap door een consistorie besturen, door den keizer en de keizerlijke regeering benoemd, wiens president altijd een Roomsch-Katholiek moest zijn, en van hem was de Kerk bepaald afhankelijk. Onder zulke omstandigheden werd de Kerk geduld, maar zij mocht niet leven. Het beste middel om een Christelijk en kerkelijk leven te verstikken was, dat de Gereformeerde Kerk zich in geen verbinding mocht stellen met buitenlandsche Evangelische Kerken, opdat het geestelijk leven niet zou kunnen worden opgewekt of ondersteund. En om elken mogelijken omgang met buitenlandsche Christenen tegen te gaan, stichtte de Regeering eene Theologische faculteit te Weenen en benoemde zelve de Professoren, van welke zij wist dat zij recht liberaal waren in zaken den godsdienst betreffende. (1) De meeste professoren waren Luthersch en dikwijls is het gebeurd dat de Gereformeerde leerstoel aan de faculteit onbezet bleef. Rationalisme en ongeloof hebben op deze faculteit de overhand gekregen en toch moesten de Gereformeerde Theologen bepaald hunne vorming bij deze faculteit tot het predikambt hebben, omdat het hun niet werd toegestaan andere inrichtingen te bezoeken. Wanneer wij verder bedenken dat zij het Gymnasiaal onderricht op een Roomsch Gymnasium moesten ontvangen, kunnen wij dan van zulke predikanten iets anders verwachten dan Rationalisme en ongeloof?

»Deze feiten bewijzen zeer duidelijk, dat ook dit dulden (der Protestantsche Kerk) de geheele vernietiging van het oude Christelijke geloof ten doel had en dat het resultaat van deze behandeling langzamerhand de regeering tot haar doel moest voeren.

»Ook nu, terwijl de wetten veel gunstiger voor de Gereformeerde Kerk zijn en zij, wat het uitwendige betreft, aan die der Roomsche Kerk is gelijk gesteld, zoo kon zij zich toch niet van den druk des Staats bevrijden, want haar ontbrak geestelijk en Christelijk leven.

»Zij heeft niet de minste kerkelijke tucht en kan zich tot nog toe niet zonder den Staat bewegen en alles wat zij besluit, moet door de regeering worden goedgekeurd.

»Nadat ons de Heer voor 12 jaren, door den arbeid der Vrije Evangelische Kerk van Duitschland, uit den doodslaap heeft opgewekt, werden wij door Gods genadige barmhartigheid aan onze eigen ongerechtigheid ontdekt, en de Heere opende door Zijnen Heiligen Geest ons de oogen, zoodat wij inzagen wat geloof, wat rechtvaardigmaking, wat verkiezing, welke de sleutelen des Koninkrijks enz. zijn, en wat het leven in Christus is.

»Ja, wij hebben al verder erkend, dat de Kerk des Heeren van den Staat onafhankelijk moet worden, opdat zij de kerkelijke tucht zou kunnen handhaven, tot bevestiging van de zuiverheid der leer en waarachtig geestelijk leven.

»Het spreekt vanzelf, dat wij dit niet in de Gereformeerde Staatskerk konden vinden en daarom vereenigden wij ons in het jaar 1868 tot eene gemeente der Vrije Evangelische Kerk en staan met die zelfde Kerk, in Duitschland, in verbinding.

»Ofschoon wij den hoogsten trap van den waren kerkelijken toestand nog niet bereikt hebben, nochtans zijn wij ons bewust van onze verplichtingen, die wij aan de zaak des Heeren verschuldigd zijn.

»En dit bewustzijn spoort ons niet slechts aan, om aan ons voortbestaan en onze bevestiging te arbeiden, maar ook om onder de Roomsche bevolking het Evangelie te verkondigen en te verbreiden. Dezen plicht hebben wij van den Heer ontvangen, toen Hij ons levend maakte en begenadigde, en getrouw willen wij naar onze krachten dien opvolgen.

»Nog een andere zaak van gewicht is ons ten heiligen plicht, namelijk de eer van onzen hooggeloofden God en van onzen Heiland Jezus Christus, wien het alleen toekomt Zijne Kerk met Zijn Woord door den Heiligen Geest te regeeren en openlijk te betuigen dat elke ingrijping van den Staat in het bestuur der Christelijke Kerk, van elk die dit duldt en laat gelden, in zekeren zin eene onteering is van den hooggeloofden Drieëenigen God, en een indirecte tegenstand tegen Zijne verhevene Souvereiniteit, wijl vooral in Zijn rijk Hem alles moet onderworpen zijn.

»En toch! Juist door dit ons standpunt, dat wij in geen geval mogen verlaten, zijn wij op de zwaarste proef gesteld en moesten wij eenen heftigen strijd aanbinden.

»En toch! tot nu heeft ons de Heer in onze armoede niet verlaten en ons altijd te rechter tijd uitgeholpen; daarom geven wij ook nu den moed niet op in onze moeielijke omstandigheden (waarin wij ons bevinden) wegens den bouw eener kerk, waaraan wij beslist behoefte hebben.

»Onze godsdienstige bijeenkomsten nemen zichtbaar toe; onze lokalen, waarin wij onze godsdienstoefeningen moeten houden, zijn kleine woonkamers, zoodat wij reeds voor kinderen in het geheel geen plaats hebben, en wij kunnen hun slechts in de Zondagsschool onderwijs geven. Ja wij zijn op elken dag des Heeren bekommerd, of wij niet met onze vergadering wegens ruimte en andere huiselijke omstandigheden in vergeleenheid zullen komen.

»Onze krachten zijn niet toereikend, wijl onze gemeenteleden tot de armsten onder de armen behoboren, wijl wij in een streek wonen, waar de menschen moeten leven van het weefgetouw, dat slechts weinig oplevert.

»Wij zijn dan ook voor zulk eene onderneming bepaald onvermogend, en toch zijn wij niet ontmoedigd, al zijn wij ook zwak met vrees vervuld, wijl ons geloof zoozeer op de proef is gesteld; want wij weten dat God hen helpt, die op Hem vertrouwen.

»Het is dan ook onze roeping, bij den Heer in den gebede aan te houden, wien alle de schatten der aarde zijn; want Hij gebiedt over het goud en het zilver der gansche aarde en te Zijner tijd zal Hij de Zijnen helpen. Ook ons zal Hij zeker helpen! Hoe? Dat is Hem alleen bekend. Maar Hij die ons Zijnen geliefden Zoon tot Heiland en Zaligmaker heeft gegeven, zal Hij ons niet geven wat wij noodig hebben ter verheerlijking van Zijnen naam?

»De Heere zal het voorzien," dat is de vaste grond, waarop wij in deze zeer gewichtige zaak hebben gesteund, en God zal zeker onze hoop niet beschamen.

»Ik durf geen verzoek om hulp aan de eerwaarde Synode richten, wijl ik niemand wil bezwaren en omdat ik niet kan weten of het de wil des Heeren is, dit te doen.

»Maar een verzoek houd ik voor plichtmatig, n. l. dit: dat de Nederlandsche broeders ons in hun gebed mogen gedenken, opdat de Heere ons in ons geloof moge versterken en onzen moed en onze hoop niet late verslappen onder den zwaren arbeid in het rijk des Heeren, dien wij in ons zoo duister land hebben te verrichten, en dan moge Hij ons genadig met aardsche zegeningen en middelen verzorgen, die noodig zijn tot verbreiding van Zijn woord en Zijn rijk.

»Ook wij willen voor de Nederlandsche Gereformeerde Kerk hartelijk bidden voor haar bloei en uitbreiding en wij wenschen dat de band der Christelijke liefde u en alle ware Christenen moge samenbinden, opdat daardoor de hooggeloofde God en Heiland Jezus Christus verheerlijkt moge worden.

»Ten slotte spreek ik met een gevoel van innige dankbaarheid mijnen en mijner broederen hartelijken dank uit voor de broederlijke ondersteuning, die ons de Nederlandsche broeders hebben verleend in onzen nood, en zoo ook voor alle bewijzen van liefde, die wij met blijdschap hebben ontvangen.

»De Heere van alle genade en barmhartigheid zegene in ruime mate de Nederlandsche Kerk en beware haar tot verheerlijking van Zijnen naam. Amen."

(1) In het jaar 1863 moest de Geref. Kerk van Boheme den superintendent viermaal na elkander verkiezen, eer de regeering een superintendent wilde aanstellen.

In het jaar 1871 werd de algemeene Synode van de geheele Geref. Kerk te Weenen gehouden, welks besluiten tot heden toe nog niet door de regeering zijn goedgekeurd.

Buitenland.

Frankrijk. Van den zendeling Ella is bericht ontvangen, gedateerd 9 Februari, dat de vervolgingen, waaraan de Protestantsche Christenen op het eiland Uvea aan de zijde der Roomschen waren blootgesteld, hebben opgehouden en dat het werk onder de inboorlingen thans rustig wordt voortgezet.

Duitschland. Dr. Fabri schrijft aan de N. Evang. Kirchenzeitung, dat de heer Pearsall Smith voornemens is, in den herfst weêr naar Duitschland te komen en er den geheelen winter te vertoeven. Naar aanleiding van een bericht, waarin ook zijn naam genoemd was onder degenen, die met de voorstelling van den heer Smith sympathiseeren, deelt hij opnieuw en volledig den indruk meê, dien het optreden van den heer S. op hem maakte.

»Ik heb, zegt hij onder andere, de allerbeste indrukken van den persoon als zoodanig; den indruk, dat de heer S. niet slechts een zeer innemende beminnelijkheid van persoon bezit, maar dat hij een man van diepen, ongehuichelden ootmoed, van brandende liefde tot Jezus en tot de broederen, van kinderlijk sterk vertrouwen op den Heer is. Hierin ligt, naar mijn oordeel, de bron der kracht, die van hem uitgaat. Deze eigenschappen hebben mij met liefde en broederlijken eerbied jegens den waarden man vervuld, en den indruk van den goeden en goddelijken grond der door hem gewekte beweging bij mij versterkt. De bedenkingen echter, welke ik reeds voor maanden over dat eenzijdigheid van zijne voorstelling der leer, over het gebrek aan theologisch-Bijbelschen grondslag, over het methodistisch-drijvende, dat in de beweging aan het licht komt, uitsprak, moet ik nog bepaald handhaven. Het was mij vergund, in een samenzijn van eenige uren, mij eenigermate in dezen zin tegen den heer S. uit te laten. Ook daarbij kwam hij mij op de meest broederlijke wijze tegemoet. Hij zeide, dat het ongetwijfeld een waarheid, een zalige levenservaring was, welke hij zich van den Heer geroepen gevoelde te prediken en in zijn persoon te beleven. Hij wist dat de Schrift nog vele gewichtige waarheden bevat, waarvan hij geen enkele mocht te na komen. »Ik ben," sprak hij, en hij zal zich ook wel jegens andere theologen aldus uitgelaten hebben — »een wekstem, een Evangelist; gij zijt theoloog, corrigeer gij mij," enz.

Ten slotte keurt Dr. Fabri de wijze waarop van onderscheidene zijden, onder anderen door vrienden in Stuttgart, door het blad van Dr. Luthardt en een te Halle verschijnend orgaan, de arbeid van den heer S. gegispt is, in besliste woorden af. »Ik ben het, wat de hoofdzaak betreft, zegt hij, met de gemaakte bedenkingen eens. Maar ik beschouw het als onrecht en bedenkelijk, niet ook de goede zijde der beweging onbevangen te waardeeren, en te vragen, wat God ons door deze in elk geval merkwaardige en bestudeerenswaarde verschijning zeggen en geven wil. Als eene dwaling echter moet ik het beschouwen, wanneer men de edele, door de kracht van Christus' liefde gedragene persoonlijkheid van den heer S. omlaag trekt, zonder haar wezenlijk te kenneu ook maar; zulk een wijze van critiseeren kan slechts schaden en schelden. Aan de andere zijde is het ook zaak, ernstig het valsche enthousiasme, dat zich in deze beweging mengt, tegen te staan en door grondige en ter zake dienende critiek ook hier het Apostolisch woord in toepassing te brengen: »Dat de profeten spreken en dat de anderen oordelen." Daartegen zal, geloof ik, de heer Smith zelf zich allerminst verzetten."

Groot-Brittannië. De arbeid der heeren Moody en Sankey in het Opera-gebouw is thans ten einde. De laatste daar gehouden Bijbellezing had bijzonder veel hoorders gelokt. Twee uur voor het begin was het gebouw vol. Onder de toehoorders bevond zich onder anderen Dean Stanley. De graaf Cavan bad en de heer Sankey zong het lied »Nog is er plaats" en »De negen en negentig." Eer hij zijn toespraak begon, zeide de heer Moody, dat er voor hem iets zeer ernstigs in deze bijeenkomst was. Nooit had hij zoozeer van het werk der prediking genoten, als gedurende de jongste weken in dit gebouw. Daar dit de laatste namiddagdienst was, wenschte hij een waarschuwing te doen voorafgaan. Hij was geen alarmist, maar geloofde dat wij wondervolle dagen beleven; en onzen den vooravond bevinden van de eene of andere groote gebeurtenis. Welke, wist hij niet. Misschien de wederkomst des Heeren uit den hemel, of een groote oorlog; want — las hij zijn Bijbel goed — dan is het duidelijk, dat de genade meestal aan het gericht voorafgaat en de barmhartigheid weggaat eer de storm losbarst. Na een dringende uitnoodiging aan zijne hoorders om in de ark te komen, zeide spreker, dat hij niet wilde dat zij in het gericht zouden opstaan en zeggen, dat hij hen niet gewaarschuwd had. Hij had hen op den hemel gewezen en getracht hen tot die plaats des lichts te brengen, en niet geschroomd van de hel te spreken. Hij had getracht het Evangelie te verkondigen en te spreken van Jezus, die een beter advocaat verdiende. Hierop volgde een oogenblik van zwijgend gebed; en terwijl de hoofden gebogen waren en de grootste stilte in het gebouw heerschte, hieven de jubilee-singers, die op de platform gezeten waren, een hunner lievelingsliederen »Steal away to Jesus" aan. Het geluid hunner liefelijke stemmen verraste de hoorders en maakte een zeer plechtigen indruk. Daarna ging de heer Moody voor in het gebed en werden de Bijbellezingen geëindigd. Langzaam ging de menigte uiteen, en op veler gelaat was teleurstelling te lezen, dat deze liefelijke bijeenkomsten niet meer zouden worden gehouden.

— Aan den avond van dezen zelfden dag werd, gelijk vroeger elders, een samenkomst van nieuw bekeerden gehouden, en hier kondigde de heer Moody aan, dat, aan het einde van zijn arbeid in het Zuidelijk gedeelte der stad, die nu stond te beginnen, daar nogmaals een dergelijke meeting zou gehouden worden, waartoe allen, zoo mogelijk vertwalfvoudigd, werden uitgenoodigd.

Zondag daaraanvolgende werden de diensten in het Opera-gebouw als gewoonlijk gehouden en Maandag daarop had des middags te twaalf uren de laatste bijeenkomst, een uur van gebed en lofzang, plaats. Hier zong de heer Sankey een nieuw, nog niet uitgegeven lied, na alvorens op het contrast opmerkzaam te hebben gemaakt met hun eerste middag-bijeenkomst, twee jaar geleden te York, die slechts door vier personen bezocht was, en wat zij thans aanschouwden.

De heer Moody zeide, dat in de drie maanden, welke zij nu in dit land hadden doorgebracht, geen enkel ongeluk bij de meetings had plaats gehad en dat de diensten slechts vier- of vijfmaal wegens regenachtig weêr geen voortgang hadden kunnen hebben. Deze laatste week noemde hij de gezegendste in zijn leven. Gisteren (Zondag) had hij, na den ganschen dag te hebben gesproken, zich eindelijk uit de voeten moeten maken, daar het volk hem nariep: »Mr. Moody, wijs mij den weg ten leven." Er was niets ontmoedigends voor hen in Londen geweest. — Na een vurig gebed door Moody, gevolgd door gezang, ging de schare uiteen. Van alle kanten zag men de aanwezigen, die op deze meetings kennis hadden gemaakt, elkaâr de hand drukken en de heeren Moody en Sankey waren door honderden mannen en vrouwen omringd, die hun vaarwel wenschten te zeggen.

— Het comité voor de diensten in het East-End is voornemens een zaal te huren, ten einde na het vertrek der heeren Moody en Sankey de middagbijeenkomsten te doen voortzetten. Voorloopig wordt de kerk van Dr. Fraser in Upper George Street, Marylebone, gebruikt, waar de eerste maal een gehoor van 1700 personen bijeen was en een toespraak gehouden werd door Spurgeon. Lord Radstock en anderen hadden zich verbonden, de volgende dagen op te treden.

— Deze week, Dinsdag, zouden Moody en Sankey hun arbeid in East-End besluiten en dien Donderdags daaraanvolgende hervatten in het Zuiden van Londen. Het lokaal in East-End is echter gehuurd tot 12 Juli; waarschijnlijk zullen de diensten er tot dien tijd door predikanten worden voortgezet. De heer Moody begint naar Amerika te verlangen en zal, zegt men, niet langer dan tot het midden der volgende maand in Engeland vertoeven.

— Van de meetings te Brighton wordt nog gemeld, dat, behalve vele predikanten en anderen van het Vasteland, tusschen de drie en vier duizend, zoowel dames als heeren, uit alle oordenvan Engeland er aan deelnamen. Door de welwillendheid van het parlementslid Samuel Morley en enkele anderen, wordt aan vele buitenlandsche leeraren gastvrijheid verleend. Op enkele dagen werden niet minder dan twee en twintig afzonderlijke bijeenkomsten gehouden.

— Door de Schotsche Staatskerk werd dit jaar bijeengebracht een som van tweehonderd twee en tachtig duizend pond — een vermeerdering van vier duizend sinds verleden jaar.

— Het voorstel om een fonds tot uitkeering van schadevergoeding voor afge-

N°. 64. A°. 1875. 20 Juni. Vierde Jaargang.

ZONDAGSBLAD

VAN

DE STANDAARD.

Abonnementsprijs per drie maanden, franco per post, voor de inteekenaren op »de Standaard" ƒ 0,30. Voor niet geabonneerden ƒ 2,—.

BUREEL: Nieuwendijk 67, Amsterdam. Directeur-Uitgever J. H. KRUYT. Dit blad wordt des Vrijdags verzonden.

Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; iedere regel daarboven 15 Cent; Aanvragen of vermelding van liefdegaven 10 Cent per regel.

De Wonderen.

(*Slot.*)

Want uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.
Matth. 6 : 13.

Zoó bleek ons dan dat de *wonderen* des Heeren, verre van voor het geloof onverschillig te zijn, veeleer niet weg zijn te denken, of het geloof zwicht en verliest zijn steunpunt.

Zonder de wonderen is het heelal een uurwerk gelijk dat afloopt; eerst door de wonderen wordt de wereld de Schepping van een levenden God, wiens aanzijn bespeurbaar is.

Denk u een prachtige stoomboot, voorzien van het kunstigst stoomwerktuig, onder vollen stoom gebracht en zonder iemand aan boord de zee ingezonden, en ge hebt het beeld voor u van hetgeen de wereld zonder de tusschenkomende tegenwoordigheid Gods, d. i. zonder het wonder, zijn zou. Natuurlijk, die boot zou loopen zoolang de vuren duurden en de stoom aanhield; maar allengs zou de stoom verminderen, de beweging verzwakt worden en geheel het schip, een spel van wind en golven, zonder stuur en richting, worden voortgeschommeld, tot het stootte op een klip, brak tegen een rotsgevaarte of omsloeg in een hevigen orkaan.

Welnu, zoo zou de wereld zonder het wonder zijn. Alles zou geregeld loopen en een vasten gang gaan, zoolang de eerste levensaandrang ongestoord en onverzwakt aanhield en geen vernielende kracht tusschen beide kwam. Maar zóó zou de stuwkracht niet afnemen en zulk een storende macht zich openbaren, of zonder hooger tusschenkomst zou het einde daar zijn.

Noch machinist noch stuurman kunnen kracht voortbrengen; en evenzoo grijpt de werking van die kracht op het stoomrad niet door hun inspanning, maar door de cylinders van het werktuig plaats; en toch zijn zij het, die deze onbewuste kracht leiden, ze temperen of sterken kunnen en haar uitwerking weten te richten op een doel.

En is het nu wel anders met de wonderen onzes Gods? Waar, op wat wijs en wat manier kan de hoogheilige God handelend optreden en zijn aanwezigheid doen werken, of er *moet* iets anders ontstaan, iets anders gebeuren, iets anders tot stand komen, dan feitelijk zou hebben plaats gegrepen, indien Hij zich niet had laten bespeuren.

Laat God de Heer *niet* tot uw hart komen, en immers uw ziel zal geregeld ontwikkelen wat in hare natuur lag, nooit tot bekeering komen, maar vruchten dragen voor de zonde. Komt daarentegen de Heer tot uwe ziel, raakt Hij ze aan, doet Hij iets aan haar, wat het dan ook zij, dan is natuurlijk de keten van oorzaak en gevolg verbroken; God zelf is als nieuwe oorzaak tusschen beide gekomen; en hoe ook vaak voor 's menschen oog verborgen, ge hebt in uw ziel een *wonder* ervaren.

Niet anders was het met de *wonderen* des Zoons. Ware deze wereld aan zichzelve overgelaten geweest, ware God niet handelend in haar opgetreden, ze zou slechts haar kluwen hebben kunnen afwikkelen en niet lang na Caesars glorie in zelfverbrijzeling en wanhoop zijn ondergegaan. Maar nu, Hij is tusschen beide gekomen; God zelf is als nieuwe persoonlijke oorzaak in den schakel van oorzaak en gevolg ingetreden; zijn heilige tegenwoordigheid is waarneembaar geworden; en dat komen Gods is het wonder.

Eindelijk, ware God de Vader niet persoonlijk als Schepper opgetreden, om door een daad zijnerzijds het heelal tot aanzijn te roepen, er zou nooit een wereld ontstaan zijn; uit het *niets* als oorzaak zou nooit anders dan het *niets* als gevolg zijn voortgekomen; heel de Schepping berust op een openbaring van de heilige tegenwoordigheid Gods.

Ja, wil men, voeg er dan dit nog bij: Indien God Almachtig niet weder tusschen beide komt en niet nogmaals door zijne heilige tegenwoordigheid de aarde beweegt, zal alles blijven voortgaan in storelooze eentonigheid en kan de wereld nooit een bestemming, dit heelal nooit een uitgang vinden, en is er geen rust voor onzen blik. Juist daarom belijdt de Kerk van Christus, dat de hooge God nog eenmaal zijn heilige tegenwoordigheid door geheel de Schepping zal doen trillen, om tot stand te brengen wat zonder 's Heeren eigen daad nooit verwerkelijkt kan worden, en uit deze wereld van dood en krankheid dat Koninkrijk der heerlijkheid te scheppen, waarin zijn glorie blinken zal eeuwiglijk en altoos.

Zonder het wonder derhalve geen ervaring van de tegenwoordigheid des heiligen en volzaligen God, maar ook zonder open erkenning van het wonder geen werkelijk *zedelijk leven.*

Denk u den mensch, denk u de engelen weg uit de Schepping, en er zou metterdaad geen oorzaak zijn, waarom deze planeet, dit zonnestelsel, dit heelal, na eenmaal in gang te zijn gebracht, zich niet storeloos zouden wentelen.

Maar zóó treedt de mensch, zóó treedt de engel, zóó treedt het zedelijk wezen met zijn vrije keus, met zijn zweven tusschen goed en kwaad, met zijn mogelijkheid van *twee* uitkomsten niet op, of zonder wonder is geen bereiking van het einddoel der Schepping denkbaar.

Uit *tweeërlei* oorzaak.

Immers, *ten eerste* onderstelt het zedelijk leven een eindelooze ontwikkeling: er kan geen eindpaal, er kan geen afsluiting van den weg zijn. Leert nu de wetenschap der natuur daarentegen, dat de ontwikkeling van het natuurleven aan vaste grenzen gebonden is, hoe ter wereld wil men dan een geest, die eindeloos machtiger en rijker en voller wordt, zonder verstoring der harmonie, eeuw in eeuw uit in een beperkte, eindige, gebondene wereld laten huizen?

De tegenwerping, dat we door den dood in een hooger leven overgaan, heft deze bedenking niet op. Vooreerst toch, is voortleven na den dood, hoe ook verstaan en opgevat, evenzeer en even stellig een wonder, als de opwekking van Lazarus; en ten andere mag niet vergeten, dat er, behalve de zedelijke ontwikkeling van den enkelen mensch, nog een zedelijke ontwikkeling van *geheel de maatschappij* is, die wel terdege aan deze zichtbare wereld is gebonden.

Hoe, zoo vragen we, wil men dan nu eenerzijds een steeds voortgaande ontwikkeling van zedelijk leven in het individu aannemen, zonder het wonder der wederopwekking na den dood; en evenzoo, hoe kan men een steeds voortgaande ontwikkeling van zedelijk en geestelijk leven in de menschelijke maatschappij, als één geheel genomen, onderstellen, tenzij het wonder tusschen beide trede, om met de wederkomst van Jezus *alle dingen weder op te richten,* d. i. ook de uitwendige, zichtbare wereld te doen verdwijnen gelijk ze nu is, en nieuw te doen opwaken in een hooger heerlijkheid, met den hooger staat van geestelijk leven overeenkomstig?

Maar van *tweeërlei* oorzaak spraken we, en komen hiermeê op het vrije karakter van het zedelijk leven terug.

De vraagstukken van den oorsprong der zonde, den aard van de wilsvrijheid en den samenhang tusschen de werking Gods op onzen wil en de beweging van onzen wil, naar gelang hij onder den ademtocht van den boozen geest of den Heiligen Geest geraakt, kunnen thans uiteraard niet besproken. Gelijk men weet, belijden we in het werk der verlossing een genade die alles begon, alles deed en doet en eens het alles zal voleinden. Een prediking, waarbij het eindresultaat der wereldgeschiedenis van onzen moedwil zou afhangen en de groote beslissing, die van dood in leven overleidt *ónze* daad, niet Godes genadige verordening zou zijn, is ons volstrekt onbegrijpelijk. Maar mag daarom de vrije aard van het zedelijk leven worden ontkend, mag daarom het zedelijk leven verlaagd tot een werktuiglijk dienen, gelijk het natuurleven instinctief, lijdelijk en werktuiglijk den drang der natuurwet volgt? Men weet beter. Er is niemand, ook niet tot één toe, die in de opvoeding van zijn kinderen, in zijn omgang met anderen, in de behandeling zijner geldzaken met kooplieden en bedienden ook maar een oogenblik dit standpunt inneemt. Een ieder weet integendeel en stemt althans door zijn daden volmondig toe, dat er in het zedelijk leven gedurig een dubbele uitkomst, hetzij dan ten goede of ten kwade mogelijk is. En is dit zoo, hoe wil er dan een Godsbestuur zijn, hoe zal dan de uitkomst van de wereldgeschiedenis tot een vast doel leiden, indien er geen andere macht aanwezig is, om elke afwijking ten verkeerde te stuiten of weêr goed te maken?

Houd u eenvoudig aan de feiten.

Men kan nu eenmaal niet ontkennen, dat er menschen zijn, wier zedelijk leven, in steê van op een ontwikkelingslijn, in rugwaartsche beweging gaat. Evenmin kan ontkend, dat bij niet weinigen dezer een later oogenblik in hun leven gevolgd is, waarop de rugwaartsche beweging gestuit en een wezenlijke ontwikkeling begonnen werd. Hoe nu die beide feiten te verklaren, tenzij er een wonder des Heiligen Geestes tusschen beide is gekomen? Of acht men dat uit een beweging links ooit een beweging rechts kan voortkomen?

Wat nu in dien dubbelen zin van het zedelijk leven geldt, geldt even stellig van het *godsdienstig* leven.

Dit staat vast: *indien er een Schepping geweest is, dan bestaat het wonder.* De Schepping, zelve het aanbiddelijkste wonder, is aller wonderen grond en richtsnoer. En nu willen we toch gevraagd hebben, of men zich in ernst eenig *godsdienstig*, wezenlijk in merg en been godsdienstig leven denken kan, zonder het geloof in de Schepping, zonder vasthouden indien men wil aan het eerste en onmisbaarste van alle geloofsartikelen: Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde? Of eischt dan het godsdienstig leven niet, dat we in alles, tot in den diepsten grond van ons eigen wezen zelfs, volstrektelijk van onzen God zullen afhangen? Is vroomheid, is aanbidding metterdaad denkbaar, zoolang we iets, wat dan ook, als vastigheid in eigen hand meenen te hebben, dat Hem niet zou zijn dank te weten? Kan men zich voor het vroom gemoed een God der aanbidding en der verheerlijking, we zeggen niet denken, veel minder voorstellen, maar dan toch als voorwerp van zijn zalige gemeenschap, als fontein des levens, als bron en springader van alle heilige genieting nemen, indien Hij niet *alles* aan zijn voeten onderworpen heeft en al de Goddelijke volzalige Majesteit, het kleine met het groote, het één en alles, overstelpt en overstroomt met de golven van zijn eeuwig licht?

o, Laat dan de wereld dit vasthouden aan de wonderen des Heeren als door de wetenschap geoordeeld en voor de rede onbestaanbaar, vrij hekelen, belachen en tot voorwerp kiezen van haar spot: wij weigeren aan die ingebeelde eischen van een lagere rede ons te onderwerpen, waar de eisch der hoogste rede zóó stellig en zóó gebiedend spreekt.

Ons dunkt het niet wetenschappelijk, maar zeer onredelijk, te durven onderstellen, dat het zedelijk en geestelijk leven geen recht van spreken tegenover het onbewuste leven der ziellooze natuur zou hebben; zeer onredelijk, te eischen, dat er een slotsom over het leven en de toekomst dezer geheele wereld worde opgemaakt, waarbij niet gerekend is met de zeer stellige feiten, die zich in de openbaring van 's menschen zedelijk leven aan ons voordoen; ja, te onredelijk om den indruk van ernst te maken, indien men, voor alle vraagstukken van oorsprong en herkomst zoowel als van einddoel en afloop eenvoudig het oog sluitend, zich bij de waarneming van het bestaande bepaalt, d. w. z. juist datgene doet, waartoe men zich zou moeten beperken, indien *de rede* niet juist onweêrstaanbaar tot een terugzien in het verleden en een vooruitzien in de toekomst drong.

Volstrekt ijdel is dan ook de vrees, alsof dit onwetenschappelijk en onredelijk protesteeren *tegen* het wonder metterdaad op een wetenschappelijke overtuiging berusten zou en zich derhalve met den voortgang der wetenschap steeds verder zou uitbreiden.

Zoolang het diepschreiend en verterend besef van schuld en zonde niet wegsterft in het menschelijk hart; zoolang onze rede, die God ons gaf, naar herkomst en einddoel *moet* vragen; zoolang het zedelijk leven een weg voor tweeërlei uitkomst opent; ja, zoolang het godsdienstig leven, het leven der vroomheid, in het Scheppingswerk moet terugzinken om de volle Majesteit des Heeren te vinden; — zóó lang zal het wonder van ware aanbidding onafscheidelijk blijven en zelfs de wetenschappelijke wereld, na wat afdoling en omzwerving dan ook, moeten terugkeeren tot de erkenning van dien levenden God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, van Hem, *die alleen wonderen doet.*

Gebrek aan Predikanten.

Op welke wijze moet in dat gebrek voorzien worden?

Uit den boezem der Gemeente. Zij is het middel in Gods hand, om zijn Rijk uit te breiden over de geheele wereld.

Let slechts op de geschiedenis der Kerk. Op den dag van het Pinksterfeest telde de Jeruzalemsche gemeente luttel meer dan een honderd leden. Aan den avond van dien dag waren er drie duizend meer tot haar toegedaan. Sinds breidde zij zich gestadig uit. Binnen het tijdsverloop van ééne eeuw had bijna elk land van het uitgestrekte Romeinsche rijk zijn vroegere kracht verloren en nog enkele streken bui-

VOOR KINDEREN.

Yeddie de idioot.

I.

In Schotlands berglanden leefde een knaap, een arme idioot. Hij was niet in staat om eenig werk te verrichten, en bracht alzoo zijn tijd door met rond te zwerven en zijne buren te bezoeken. Zijn beminnelijk karakter deed hem de belangstelling van ieder vriendelijk mensch winnen; doch wat meer zegt: hij geloofde in den Heere Jezus Christus als zijn Zaligmaker. Welke middelen de Heer gebruikt had om hem tot het geloof te brengen, wordt ons niet medegedeeld. Yeddie wist niet alleen dat zijne zonden waren uitgewischt door het bloed van Christus, maar ook wat het was, te wandelen met God.

Op zekeren tijd hoorde een spotachtige jongen onzen armen Yeddie ernstig bidden. De jongen vroeg hem: »Aan welken geest of kaboutermannetje brengt gij nu weêr uw gunstbewijzen, Yeddie?"

»Noch aan den een noch aan den ander," antwoordde Yeddie. »Ik was juist bezig te spreken tot Hem, dien ik niet kan zien en gij ook niet, maar die toch ons beiden ziet."

Het was Yeddies dagelijksche gewoonte om, waar hij zich ook bevond, tot den Heer te spreken. Wanneer men hem daarover aansprak was zijn antwoord altijd: »Als ik wandel ben ik altijd bezig met tot Hem te spreken."

Altijd te spreken tot den Heer, wat een heerlijke zegen voor den armen Yeddie! Zoudt gij niet denken, lieve jonge lezer, dat die gewoonte zijn hart dikwerf bewaarde voor zooveel afleidende gedachten, waarmede zoovelen, die meenen in geloof ver boven den armen Yeddie verheven te zijn, te kampen hebben? IJdele en dwaze gedachten, onvriendelijke gevoelens tegenover anderen konden onmogelijk post vatten in het hart van Yeddie, die altijd bezig was te spreken tot Hem, die gezeten is aan de rechterhand Gods in heerlijkheid.

Al zijne kleine droefheden, al de moeielijkheden des levens, al de begeerten zijner ziel, al zijne zwakheden, al de vreezen en twijfelingen, welke een geest, zoo treurig en verbroken als de zijne, mochten doorkruisen, deelde hij mede aan zijn dierbaren, getrouwen Heere Jezus. Al zijn verlangen naar Christus, het opwassen in de genade, al de vermakingen zijner ziel in Hem, die zich zelven voor hem gaf, openbaarden zich in gebed en lof, waardoor licht, troost, kracht, ja iedere zegen dien hij behoefde van den Heer der heerlijkheid op hem nederdaalde.

Hebt gij niet wel eens opgemerkt, dat indien iemand zeer veel in gezelschap en omgang met een ander verkeert, hij dien persoon in vele gewoonten, zelfs zonder het te weten, navolgt? Welnu, kon de arme Yeddie, die zoo gewoon was aan den omgang met den Heer, kon hij, die zoo voortdurend tot Hem sprak en geloovig tot Hem opzag, anders dan meer en meer aan Hem gelijk worden? Onmogelijk. Yeddie was steeds een getuige voor zijnen Heer, en zijne gewoonte om overluid te spreken tot zijn altijd getrouwen Vriend, was een bewijs voor allen, die hem kenden, dat waar Yeddie ook was, hij nimmer de nabijheid des Heeren miste.

Lieve jonge lezer, indien gij in den Heere Jezus gelooft, mag ik u dan vragen, over Yeddies gewoonte eens ernstig na te denken? Het is van het hoogste belang, tot allen, die wij kennen en in wier midden wij ons bevinden, van Christus te spreken, hetzij zij in Hem gelooven of niet. En het gebeurt dikwijls, dat het den Heer behaagt, aan het woord van een kind zooveel kracht te geven, alsof het door Hemzelven gesproken werd.

Wilt gij echter met gewenscht gevolg tot anderen over Christus spreken, dan moet gij eerst leeren spreken met Hem en tot Hem; want gij weet, indien in eene wel het water niet steeds toevloeit, en gij zoudt er dikwijls uit putten, zij dan toch spoedig droog zou zijn. — Het levende water moet altijd opwellen, indien het in zegening over anderen zal uitvloeien.

Op zekeren dag ging Yeddie, gekleed in zijn grove kiel en schoenen met groote spijkers, naar den predikant, dien hij gewoon was elken Zondag te gaan te hooren. — Toen hij den predikant zag, maakte hij eene diepe buiging en zeide: «Als het u belieft, dominee! laat arme Yeddie Zondag het Avondmaal eten met den Heere Jezus."

In de eenvoudige landstreek waar Yeddie woonde, waren de Christenen die ver in het rond woonden, gewoon elkander eens in de drie maanden te ontmoeten en het Avondmaal te gebruiken. Dat wist Yeddie. Yeddie had gehoord dat het de tafel des Heeren was, en op eene of andere wijze verstaan, dat de Heer daar zichtbaar tegenwoordig was. De gedachte, Hem te ontmoeten, dien hij zoo zielslief had, was zoo heerlijk voor den armen Yeddie, dat hij een vermoeienden weg van vele Mijlen afgelegd had, om den predikant zijne begeerte bekend te maken.

De predikant scheen te twijfelen of hij Yeddie wel aan de tafel des Heeren mocht toelaten, en trachtte hem daarom zoo voorzichtig mogelijk van zijn voornemen af te brengen. Yeddie liet zich echter niet afwijzen. «o, Dominee!" riep hij uit. «indien gij wist hoe lief ik Hem heb, gij zoudt mij niet weigeren om bij Hem aan tafel te zitten." Deze uitdrukking trof den predikant dermate, dat hij Yeddie niet langer kon weigeren.

Den volgenden dag was Yeddie aan de plaats der samenkomst, lang voordat nog iemand, die dichterbij woonde en een goed paard tot zijn gebruik had, er zich liet zien.

Nauwelijks was de dienst aangevangen, of groote tranen vloeiden uit Yeddies oogen. Wanneer hij den naam van Jezus hoorde, zag hij rond om te zien waar zijn Heer was; telkens schudde hij treurig zijn hoofd, zuchtende: »Maar ik zie Hem niet." Eindelijk, nadat hij reeds het brood en den wijn genomen had, scheen er een licht tot zijne ziel en zijn kranken geest door te breken; hij richtte zijn hoofd op, veegde zijne tranen weg en zag den predikant knikkende en glimlachende aan, alsof hij wilde zeggen, dat hij het nu geheel anders verstond dan te voren. Een oogenblik daarna bedekte hij zijn gelaat met zijne handen, boog zijn hoofd en bleef in dien toestand zitten, totdat de dienst geëindigd was. Toen richtte hij zich op en met een aangezicht, blinkende van vreugde, volgde hij statig den laatst vertrekkende

(*Slot volgt.*)

ten dat rijk. De Kerk bleek sterker dan de machtigste wereldrijken en kwam uit de vervolgingen slechts te zuiverder en onverwinlijker te voorschijn. Zij vestigde hare posten overal en nam de meest verschillende stammen in haren schoot op; uit de wouden van Germanje, de zandwoestijnen van Afrika, de eilanden van Groot-Brittannië. Thans ontvangt de Christus Gods althans de uiterlijke hulde van geheel Europa en Amerika, en de andere werelddeelen en eilanden der zee zijn als omringd door Zendingsondernemingen van allerlei aard en vorm.

En door welk middel heeft de Kerk deze triumf behaald?

Niet door het zwaard; niet door grootsch vertoon van macht of invloed; niet door zinnelijke voorspiegelingen en ijdele beloften; niet door rechtstreeksch en voortdurend machtsbetoon uit den hemel. Zij bezat het middel tot uitbreiding in zich zelve. In de prediking des Woords door harg leeraren; eenvoudige mannen, die op eenvoudige wijs de boodschap des behouds verkondigden. En welke middelen verder werden gebezigd, zij stonden alle meer of minder in verband met de prediking. Voor zoover de wereld zich eenmaal buigen zal voor het Evangelie, voor zoover zal zij het ontvangen door de prediking des Woords.

Is dus het middel tot zijn verbreiding in de Kerk aanwezig en niet in de leeraren, dan moet de Kerk ook leeraren uitzenden. Natuurlijk kunnen niet al hare leden geordende predikanten zijn. Doch niettemin is er voor elk lid der Gemeente geen keus tusschen uit te gaan of uit te zenden, tusschen zelf het Evangelie te prediken of de prediking door anderen te bevorderen. »En het zal zijn dat een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden." »Hoe zullen zij dan hem aanroepen, in welken zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in hem gelooven, van welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij hooren zonder die haar prediken? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden?"

Aan de Kerk dus de taak, om in de behoefte aan predikers te voorzien. Iedere gemeente moet minstens één uit haar midden uitzenden, die als in haren naam den onnaspeurlijken rijkdom van Christus aan de wereld verkondigde. De predikanten en opzieners der gemeente moeten ze opspeuren, die zich aan dit werk willen wijden, niet onder de armen uitsluitend, niet onder degenen die tot niets anders geschikt zijn en daarom den Heer willen dienen, om zoo te spreken, voor zoo weinig mogelijk, maar onder de beste en bekwaamste jongelieden uit het land.

Niemand vreeze dat er te veel zullen komen. De akker is de wereld Honderden leven er in onze groote steden, die nooit den naam van Christus hoorden noemen. Gansche landen liggen nog in den nacht des heidendoms. Er is zooveel te doen. De landen zijn wit om te oogsten. Een kreet gaat uit de zielen op, dat men ze toch niet late sterven buiten Christus. De volkeren, strekken buiten we den Heer des oogstes, dat hij meer arbeiders uitzende in den oogst. En bidden we niet alleen, maar trachten we als Christenouders en Christengemeenten ons van onzen plicht te kwijten tegenover onzen Heer en Meester en naar vermogen te voorzien in de vraag om predikers voor een wereld, die tot het Kruis gebracht moet worden, eer zij kan worden behouden.

Amsterdam, 18 Juni 1875.

Philip H. Wicksteed, een Engelsch godgeleerde, heeft onlangs ten gerieve van het Engelsche publiek een schets gepubliceerd van onze Hollandsche theologische wereld. Het was een aanhangsel bij een uitvoeriger rapport over de Moderne Theologie in Nederland, door hem aan de Directeuren van het *Hibbert Fund* aangeboden, en is bij Williams en Norgate te Londen verschenen onder den titel: *The Ecclesiastical institutions of Holland, treated with special reference to the position and prospects of the Modern School of Theology.*

Wicksteed is een *Unitarian* van professie, staat bekend als aanhanger der Moderne Theologie en toont op elke bladzijde van zijn geschrift, dat hij voor Nederlands Moderne Theologen de warmste sympathie koestert.

Zijn overzicht is voor zooveel de feiten aangaat ten deele onder toezicht van Prof. Kuenen geschreven en dus met kennis van zaken gesteld. Zijn lof voor Hollands Moderne Theologen moge ietwes uitbundig, zijn minachting voor de Orthodoxen soms stuitend zijn, toch moet erkend, dat hij beter dan menig Duitscher of Franschman geslaagd is in zijn toeleg, om zijn Engelsche landgenooten tot toeschouwers van onze weinig verkwikkelijke kerkelijke tragedie te maken. Blijkbaar is het hem niet om een opgesmukte schets, maar om waarheid te doen, en hij verheelt zijn lezers den min aangenamen keer, die sinds 1867 in der Modernen positie kwam, dan ook zóó weinig, dat hij op blz. 22 zegt: »De positie der Moderne predikanten is zoo droevig geworden, dat het voor een jonkman bijna onmogelijk is ze in te denken zonder zich den moed te voelen ontzinken, tenzij hij bezield zij met een zeldzamen ijver en toewijdende liefde voor zijn vak."

Bij het inzien van dit werkje waren we niet weinig nieuwsgierig, om te hooren wat de schrijver van de eerlijkheid der Moderne predikanten in verband met de onderteekeningsformule zou zeggen.

Dat hij deze splinterige quaestie bespreken *moest* sprak vanzelf.

Dat hij het met kennis van zaken zou doen bleek ras voor ieder die zag over welke gegevens hij beschikte.

Dat hij geneigd zou zijn de Modernen te verschoonen, kon niet twijfelachtig zijn in den *Unitarian*, en nog minder in den Vreemdeling die den hoogleeraar Kuenen tot zegsman had.

De vraag waarop alles aankwam was slechts: Zou Wicksteed, die als vreemdeling geen positie te verdedigen had, door geen belang geleid werd, en vrij zijn consciëntie kon laten werken, den moed hebben, om alleen uit Moderne sympathieën, een feit te vergoelijken, dat naar onze innigste overtuiging uit moreel oogpunt niet te verdedigen is?

En wat nu het antwoord is?

Neen, Wicksteed verdedigt de houding der Modernen *niet*.

Hij, der Modernen vriend en bewonderaar, aarzelt geen oogenblik hun houding ten opzichte der onderteekenings-formule als *onzedelijk* af te keuren.

Ter nauwernood begrijpt hij, hoe *zij* nog een oogenblik den zedelijken moed kunnen missen, om dit immoreele van hun geheele positie in te zien.

De woorden waarin Wicksteed dit oordeel velt geven we eerst in het oorspronkelijke, en daarna vertaald. Ze zijn o. i. te gewichtig, om niet in geheel hun omvang te worden meegedeeld, en we hopen hartelijk dat de pers ons zooveel mogelijk behulpzaam zal zijn, om ze te verspreiden. We durven dit zelfs van de Moderne bladen hopen. Van tweeën één, ze moeten zulk een getuigenis durven overdrukken, of bekentenis doen van ongelijk.

Ziehier wat Wicksteed schrijft op blz. 31 van zijn vlugschrift:

»So far all is well; but it is useless to disguise the fact that the formula of subscription (see p. 18) which all the clergy of the Reformed Church of the Netherlands are required to sign when they enter her service, is such as no »Modern" can accept in a natural sense. That men so fearless, so honest, so self-sacrificing, so consistent, as the »Modern" pastors of Holland, should be able to bring themselves to comply with this humiliating condition of service in the Curch, is a painful and in some sense a surprising phenomenon; and shews what a hurtful and bewildering effect the theory of subscription has even upon the clearest intellects and the most tender consciences. It is true that this is but a gnat in comparison with the camels swallowed by the liberal clergy of England; true that the »Modern" leaders are now bending all their energies, not to the *justifying*, but to the *sanctifying* of their position; true that the prominence of this comparatively small matter is the strongest evidence of the general purity of their position; but, in spite of this, the position is *pro tanto* a false position, and those who are in it are beginning, or will soon begin, to feel that »it is easier for a camel to pass through the eye of a needle" than for an honest man to enter a creed-bound Curch and retain his honesty."

Voor hen die het Engelsch niet machtig zijn, vertalen we dit in dezer voege:

»Dusver hebben we niets aan te merken; maar voor zooveel de onderteekeningsformule aangaat, waaraan zich de candidaten tot den Heiligen Dienst in de Nederlandsche Hervormde Kerk met hun handteekening verbinden moeten, men spare vrij elke poging om het feit te verbloemen, dat geen Moderne die, in ongedwongen zin opgevat, aannemen kan. Te zien dat mannen, zoo moedig, zoo eerlijk, zoo zelfverloochenend, zoo consequent als de Moderne predikanten in Holland er toch iets op vinden om zich tot de aanvaarding van deze vernederende voorwaarde te leenen, is een pijnlijk en in zekeren zin raadselachtig verschijnsel, en toont welk een nadeeligen en ontzenuwenden invloed geheel het stelsel van onderteekening zelfs op de helderste koppen en de teederste consciëntiën hebben kan. Volkomen waar, dat deze onderteekeningsformule slechts een mug is vergelekken bij de kameelen die de Engelsche Moderne predikanten doozwelgen; toegestemd, dat de leiders der Moderne beweging in Holland thans al hun krachten inspannen, niet om hun positie te *rechtvaardigen*, maar te *verbeteren*; toegegeven, dat de drukte die men over deze betrekkelijk kleine zaak maakt het sterkst bewijs is voor de zuiverheid, die ze overigens aan hun positie wisten te geven; EDOCH, ONDANKS DIT ALLES, IS HUN POSITIE ALS ZOODANIG EEN VALSCHE POSITIE, EN ZIJ DIE ER IN VERKEEREN, BEGINNEN REEDS TE VOELEN OF ZULLEN EERLANG BESPEUREN, DAT HET LICHTER IS VOOR »EEN KAMEEL OM DOOR HET OOG EENER NAALD TE GAAN" DAN VOOR EEN EERLIJK MAN OM EEN KERK TE DIENEN, DIE NOG EEN BELIJDENIS HEEFT, EN EEN EERLIJK MAN TE BLIJVEN".

Onzerzijds is steeds beweerd, dat de Modernen bewust of onbewust (en we onderstelden liefst het laatste) hun consciëntie geweld aandeden.

Toen heette het laster.

Zal het op de lippen van een vriend, van een lofredenaar, van een warm aanhanger der Moderne richting, in het zedelijk oor onzer Moderne predikanten misschien meer waar, ernstiger klinken?

Algemeen Overzicht.

Op Hemelvaartsdag vond in de groote Munsterkerk te Herford, in de provincie Westfalen, een Christelijk volksfeest plaats, dat, volgens een bericht dat we er van vonden in de Kreuzzeitung, een zeer gewijd karakter droeg. Een vijfentwintig »Bazuin- en Zangvereenigingen" waren tot een gemeenschappelijke feestviering in het genoemde kerkgebouw samengekomen, dat lang vóór den aanvang door een schare van wel tien duizend aandachtigen gevuld was. Vóór het altaar waren de muziekinstrumenten en de uit mannen en jongelingen samengestelde zangkooren, — daartegenover, op het orgel, de zangvereenigingen uit mannen en meisjes samengesteld, geplaatst.

Een gezang der gemeente, onder begeleiding van ongeveer driehonderd bazuinen: »God vaart op met gejuich, de Heere met geklank der bazuin," opende de feestviering; en onder orgelbegeleiding antwoordden de vrouwen: »O Wonderbare, overwinnende Held!" Daarop volgde een liturgie met Psalm 47 onder begeleiding der bazuinen en gebed door een leeraar, gevolgd door een vermaning tot de rechte aanbidding, welke alles verwijdert wat niet recht is voor God en niets uiterlijks zich mengen laat in eene plechtigheid, welke niet op het zoeken van eigen roem uit is. maar alleen Gods eer verkondigen wil in eerbiedige psalmen en liederen. En nu wisselden het gezang der gemeente, onder begeleiding der bazuinen, en vrouwenkooren onder orgelmuziek, met het zingen van mannen en vrouwen samen, of ook met de aangrijpende tonen der bazuinkooren alleen, elkaar in bonte verscheidenheid af. Van den lof des Eeuwigen, wiens eere de hemelen vertellen en voor wiens intocht de poorten hare bogen verhoogen moeten, en van de hulde aan het Lam dat stierf en ons met God verzoend heeft door zijn bloed, voerde de reeks van liederen en melodieën de aandacht naar de schare dergenen die overwonnen hebben door het bloed des Lams, tot de woorden van Openb. 7: 14—21, tot Jeruzalem, de stad die fondamenten heeft, en het gevoel van het oneindige heimwee naar die woonplaats, waar het Hemelvaartsfeest heenwijst, om te eindigen met het bekende lied »Valet will ich dir geben" en andere, die tot volgen van den Heer met lichaam en ziel aansporen. Drie korte toespraken over de woorden: »Want uw is het Koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid" vormden rustpunten voor de aandacht van het gehoor, om zich te meer te verdiepen in het Goddelijk Woord.

De uitstekende samenstelling, voegt de verslaggever er nog bij, van het program, met een gestadige afwisseling van muziek, [illegible] dat men, ondanks den drieërigen duur der feestviering, niet de geringste vermoeidheid gevoelde. En miste het zingen der mannen en vrouwen het afgerichte van de school, dit had in de kerk slechts een welladdige uitwerking. De eenvoud, die in alles merkbaar was, hield elke gedachte aan een concert ver en deed gevoelen dat men in de eerste plaats een godsdienstige feestviering, en geen kunstgenot, bedoeld had. De kooren, vooral de vrouwenkooren, herinnerden dikwijls aan het koor in het Ober-Ammergauer Passionsspiel, gelijk in 't algemeen een vergelijking tussch n dat indrukwekkend volksfeest van het Roomsche Zuid-Duitschland met dit Protestantsche feest van het Noorden telkens onwillekeurig opkwam; niet ten nadeele van het laatste. Veeleer gevoelde men, dat alleen op deze wijze de zegen van het Roomsche feest voor de Protestanten kon worden genoten, zou hun Protestantsch bewustzijn er niet door gekwetst worden, en dat zoo of ongeveer zoo het Christelijke volksfeest moest ingericht zijn, waaraan onze tijd zoozeer behoefte heeft. Een inwendige verkwikking en een gevoel van stichting daarna, is de zegen dien elk bezoeker van dit feest huiswaarts nam. Men bespeurde dat niet alleen aan de ademlooze stilte, waarmee de menigte de liederen en de muzikale begeleiding aanhoorde, maar ook aan de houding waarin zij, onder de bruischende tonen van den 147sten Psalm, het kerkgebouw verliet, spoedig daarna zich voor een groot gedeelte weder aan het station van den spoorweg vereenigde, en later aan de verschillende stations, waar de trein zil hield, in kleiner of grooter groepen, meestal onder begeleiding der vooropgaande bazuinen, hare landelijke woonplaatsen weer opzocht.

Buitenland.

Groot-Brittannië. Ook in het oostelijk gedeelte van Londen, in Bow-road Hall, is thans de arbeid der heeren Moody en Sankey ten einde gebracht en sedert in het Zuiden, in Camberwel Green Hall, hervat. Ofschoon in East-end een groote indruk teweeg gebracht is, schijnt toch de beweging de laagste klassen der maatschappij niet geraakt te hebben; de meeste hoorders waren ook hier ter kerk gaande lieden. Men maakt dit vooral daaruit op, dat de naburige kerken tot nogtoe geen roemenswaarde uitbreiding, als vrucht van deze beweging, hebben ondergaan. Ook was het gehoor hier meer dan elders vlottend, ten gevolge daarvan dat Moody en Sankey veelal denzelfden avond op drie onderscheiden plaatsen optraden en het dus niet zeker was, of zij ergens zouden zijn of niet.

— Den laatsten Zondag in Bow-road Hall poogden niet minder dan dertig duizend menschen toegang te krijgen, wat natuurlijk niet allen gelukte. De dag begon met een biduur, te zeven uren 's morgens, in de naast het gebouw opgerichte tent. Om acht uur was er een samenkomst met de medearbeiders van den heer Moody, ten getale van negen duizend uit alle deelen van Londen. De heer Moody zette uiteen »hoe men de Schrift moet bestudeeren", en, geheel beschouwd scheen deze samenkomst vruchtbaarder dan eenige van dien aard tot hiertoe gehouden. Degenen die de middag- en avondbijeenkomst bijwoonden, werden verzocht hun naam en den naam der kerk waartoe zij behoorden, op een daartoe verstrekt biljet te schrijven, ten einde hen op deze wijze aan de verdere leiding der predikanten en opzieners van hunne eigene gemeente te kunnen aanbevelen. Door zeer velen werd hieraan voldaan. Moody sprak over Gods bevel aan Noach om de ark te bouwen. De oprichting van het gebouw waar men samen was, zeide hij o. a., kon voor de bewoners van East-end een waarschuwing zijn, evenals het bouwen van de ark voor de spotters dier dagen.

— De laatste dienst, door Moody en Sankey in Bow-road Hall geleid, Dinsdagavond van verleden week, viel juist samen met het einde van de bijeenkomsten te Brighton. Een tweehonderd buitendlandsche predikanten en een aantal anderen, hadden zich van Brighton naar Londen gespoed en kwamen juist tijdig genoeg om dezen dienst bij te wonen. Nadat de heer Th. Monod, van Parijs, gebeden had, hield de heer Moody zijn laatste toespraak, waarin hij den weg ter zaligheid zoo duidelijk en eenvoudig mogelijk trachtte voor te stellen. Deze rede duurde een uur.

— Een »curate" van de Episcopaalsche Kerk te Warminster werd dezer dagen te Salisbury tot priester geordend. Eenigen tijd geleden, bezig zijnde om gemeente te zoeken in de Episcopaalsche Kerk, werden zijne bezwaren ten aanzien van de geldigheid dier ordening zoo sterk, dat hij den bisschop berichtte, van de ordening te nu eeten afzien. Daarop volgde de ordening tot priester. Uit feiten als dit en soortgelijke, zegt een berichtgever, leert men verstaan, waarom Lord Shaftesbury tegenwoordig openlijk van het einde der Engelsche Staatskerk spreekt, als ophanden. Nog een tiental jaren, meent de Lord, maar langer zal zij vermoedelijk niet staan.

— De »Primitive Methodists", wier Kerkgemeenschap ruim 169.000 leden telt, onderhouden 267 Zendelingen en brachten voor de Zending dit jaar ruim 46.000 P. St. bijeen.

— Dr. William Arnot, een der bekwaamste predikanten der Vrije Schotsche Kerk te Edinburg, en der weinige nog in leven zijnde, die bij de Disruptie uitgingen, is in zes-en-zestigjarigen ouderdom overleden.

Een tweede verlies voor Schotland is de dood van Dr. Alexander M'Ewen, predikant bij de Vereenigde Presbyterianen te Glasgow, op drie-en-vijftigjarigen leeftijd. Beiden stonden niet alleen als bekwame en geliefde predikers, maar de eerste tevens als keurig schrijver en beiden als goede sprekers op de platform bekend.

Frankrijk. De *Église Libre* wekt de Lutherische broeders op, om, liever dan in de voorgestelde regeling betreffende de theologische opleiding hunner toekomstige leeraren te berusten, een eigen vrije theologische faculteit op te richten, waartoe de wet op de vrijheid van het hooger onderwijs, gelijk die thans door de Nationale Vergadering is aangenomen, vrijheid geeft.

Zwitserland. Te Genève zou den 17en dezer, 's morgens te negen uren, de vier-en-veertigste algemeene vergadering der Société Evangelique worden geopend.

— Ernest Naville heeft onlangs in een geestvol opstel aangetoond, tot welke vreemdsoortige, tegenstrijdige gevolgtrekkingen het denkbeeld van een Staats- of nationale Kerk in den modernen Staat noodwendig leiden moet, vooral dan wanneer het haar den trant der hedendaagsche radicale kerkstichters en kerkstormers wordt opgevat. Men heeft dan slechts de keus, of de Kerk van alles te ontdoen wat haar wezenlijk tot Kerk maakt, of wel den godsdienst- en geloofsdwang uitdrukkelijk in het wetboek van den Staat op te nemen. Een nationale Kerk, in den tegenwoordigen tijd gehandhaafd of nieuw gesticht, voert onafwijsbaar tot de volgende drie stellingen. Eerste stelling: De uitoefening van staatkundige rechten is volkomen onafhankelijk van alle godsdienstige eigenschappen van den staatsburger. Tweede stelling: Elk staatsburger is, gelijk vanzelf spreekt, als zoodanig lid der nationale Kerk, zoolang hij slechts niet uitdrukkelijk verklaart, zulks niet te zijn. Laatste stelling: Derhalve is de uitoefening van de rechten, die men als lid der nationale Kerk heeft, volstrekt onafhankelijk van elke godsdienstige eigenschap van het betrokken lid der Kerk.

»Inderdaad, gaat Naville voort, handelt men in Zwitserland tegenwoordig letterlijk volgens deze logica. Lieden, die misschien niet eens gedoopt zijn — spoedig zal men die bij menigte aantreffen — die zich van het Christelijk geloof losgemaakt hebben en dat openlijk voor dwaasheid schelden, die nooit een bedehuis bezoeken en nog veel minder ooit aan het Avondmaal gaan, worden, als stembevoegde leden der burgerlijke gemeente zonder meer, ook als stembevoegde leden der gemeente beschouwd en hebben, wanneer zij de meerderheid vormen, de keus van leeraren en de inrichting van de godsdienstoefening, ja het opstellen en, in zekeren zin, de afschaffing der beljdenis in handen. De tijd zal het leeren, of deze onnatuurlijke stand van zaken op den duur zal kunnen bestaan, of dat men, hoorende de tegenwoordige machthebbers uit vrees voor het ontwaken van geesten, tegen welke zij niet opgewassen zijn, zich daartegen verzetten, door de gelukkig onverbiddelijke logica der feiten zich gedwongen zal zien den band tusschen Kerk en Staat, die beide dra ten vloek en kwelling dreigt te worden, door midden te snijden."

Spanje. Naar aanleiding van de verzoekschriften, aan den Koning gericht, tot herstelling, gelijk het heet, van de katholieke eenheid, hebben invloedrijke ministeriele bladen, als de *Diario Espagnol* en *La Politica*, uitmuntende artikelen geleverd ten gunste der godsdienstvrijheid.

Te Oviedo, waar de Protestantsche godsdienstoefening onlangs door ongeregeld-heden gestoord werd, is het sedert, dank zij de tusschenkomst der regeering, volgens de *Luz*, rustig geweest.

Binnenland.

* **Amsterdam**, 14 Juni. De Polderschool in Groningen, een vervoerbare houten loods, die de polderwerkers in die provincie volgt op hun tochten naar de plaatsen, waar een of ander groot »werk" moet worden verricht, en terwijl zij arbeiden, hunnen kindeten Christelijk onderwijs geeft, is bij ons Christelijk publiek waarschijnlijk nog niet genoeg bekend. De heer Westerhof, die als onderwijzer aan het hoofd staat, geeft in het Doetinchems Weekblad een overzicht van hare werkzaamheid sedert hare oprichting, drie jaar geleden, waaraan we de volgende bijzonderheden ontleenen, die tevens een denkbeeld kunnen geven van de eigenaardige moeielijkheden, waarmeê deze school heeft te kampen:

»Gelijk reeds gemeld is, werd de school den 3den April 1872 geopend met 42 leerlingen, (allen polderkinderen) te Tjamsweer, gemeente Appingadam. Het leerlingental steeg dien zomer tot 60, zoowel door het opzoeken van hen, die, schoon in de schooljaren vallende, toch de school nog niet bezochten, als door het bijkomen van nieuwe. De polderbevolking toch is zeer vlottend; steeds vertrekken sommigen, terwijl anderen aankomen.

»Dat heen en weêr trekken vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de Polderjongens steeds van de eene plaats naar de andere moeten trekken; is hier het werk afgeloopen, dan wacht hun weêr een nieuw werk; hierdoor zijn zij zóó aan het verhuizen gewoon, dat niet zelden eensklaps een partijtje vertrokken is. Vraagt men dan, waar de vertrokkenen heengegaan zijn, dan is het antwoord: »Naar het nieuwe werk!" maar waar dat is, weet niemand.— Eens kwam er een bij mij met de boodschap: »Meester, ik wou u groeten; morgen heel vroeg gaan we vertrekken!" — »Zoo, waarheen?" — »Naar Holland, meester." — »Heb je 't hier op 't land dan niet goed; ik meende, dat je nog al aardig geld verdiende!" — »Ja, meester, we hebben 't hier ook heel goed, maar we zijn hier nu al zoo lang geweest, al meer dan 1½ jaar, dus verlangen we eens naar eene andere plaats." — En de man trok met zijn huisgezin weg, omdat hij al zoo lang op eene plaats geweest was. Niet zelden keeren ze dan later terug, soms na heen en derwaarts te hebben gezworven. Zoo bleek mij uit het vaccine-biljet van een meisje, dat het in twee jaren tijds vijf verschillende onderwijzers had gehad; ik was de eerste en de zesde. Het kind is 9 jaar oud, en kan dus zoo voortgaande nog verscheidene scholen bezoeken. Dat dit echter voor de vorderingen zeer schadelijk is, zal wel niemand tegenspreken.

»In den winter van 1872 was het werk nabij Tjamsweer zóó ver gevorderd, dat het volk zich verplaatste naar Opwierde, en de school dus moest verplaatst worden. Dat geschiedde. In Augustus 1873 trok het volk echter weêr weg, nabij de sluizen bij Appingadam, en dus moest de tent weêr worden verbouwd. Spoedig waren nu weêr de banken bezet; alles ging zijn goeden gang — totdat in het voorjaar van 1874 een algemeene verhuizingszucht onder het volk uitbrak. Nu was het doel van den tocht: de Westpolder achter Vierhuizen, gem. Ulrum. Met frisschen moed ging de school het volk achterna, en dat het noodig was bleek alras, want er waren zitplaatsen te weinig, doordat de banken alle leerlingen niet bergen konden. Wat nuf Leerlingen terug sturen? Dat mocht niet. Banken laten maken? Daar had de Penningmeester (Ds. Bleeker te Tjamsweer) bezwaar in.

»In dezen nood gaf de Heer weêr uitkomst. Het Gemeentebestuur van Ulrum had in de nieuwe school te Zoutkamp ook nieuwe banken laten maken; de oude stonden op den zolder der oude school. Hadden wij die! Een verzoek, aan het Gemeentebestuur ingediend, werd gunstig opgenomen en de banken aan de Polderschool in gebruik afgestaan. Zoo was dan onze school geheel van geleende banken voorzien! Immers de banken, die aanwezig waren, behoorden het Gemeentebestuur van Appingadam. Toen onze school opgericht werd, had het Bestuur der Christelijke school te Appingadam goedgunstig hare overcomplete banken geleend; maar toen het leerlingental daar zoo toenam, dat de onderwijzer behoefte aan de uitgeleende banken kreeg, moest er gezien worden naar andere voor de Polderschool. Ook toen waren het Gemeente-banken, die ons uit den nood hielpen, het Gemeentebestuur van Appingadam stond welwillend hare buiten gebruik gestelde banken in leen af.

»In September 1874 bleek nog eenmaal de noodzakelijkheid om de school te verplaatsen, daar sommige kinderen meer dan een half uur (een paar zelfs ¾ uur) van de school verwijderd woonden, en het hun alzoo te moeilijk zou vallen, geregeld ter school te komen. Den geheelen winter door bleef het getal leerlingen ongeveer 75; maar reeds in Maart 1875 werd het minder. De Westpolderdijk toch naderde zijne voltooiing en toen op het einde van April de dijk nagenoeg gereed was, was ook het volk verdwenen,